

ספר ויקרא

ואריר במרומת	מרשות שוכן עד	
ותוקר תעלומו.	בחון כליות ולב	
והוללה תהומו	ימינו טפחה שמים	
בכוכבי אור מרוקמת	ושא אדני (א) מרום	8
וכלם מתאימות.	שכולה אין בהם	
ויקרא (ב) לכולם שמות.	ויציאם במספר	
בשפתות נעימות	כולם יהווה (ג)	
ומהם בקול דממות.	מהם בקול המולה	
בורא השימות	ויעידו כי האל	
עו וחעצומות.	לישראל הוא נוהן	10

עזי חמרת יה.	יענה אל יונה אומרה (ד)	
ויתן לה מאויה.	ימלא משאלותיה	
וישמע קול בכיה.	יאזין לה מעתה	
ויסלח את מריה.	יעבר על פשעה (ה)	
וירפא מחץ חליה.	יחבוש שבר לבה	15
וישיב את שביה.	יקבץ את גרוחיה	
עיר מחמד צביה.	ישיבה לבצרון אל (ו)	
והשכח את עניה.	יטעון מעניה מטוב (ז)	
והאבת כלולות יפיה.	יזכור חסד נעוריה (ח)	
ישביע בטוב עדיה	והחת בצרה בריחו (ט)	20
יאכל פריה.	ככתוב נצר האנה	

(א) אהיל בכי"א ובכ"י בריש מתיאם.
 (ב) בכ"י הגיל יהודה.
 (ג) פשעה בכ"י פשעה בכ"י ב"פ.
 (ד) כ"י הגיל ובכ"י אומרת.
 (ה) כ"י הגיל.
 (ו) כ"י ב"פ.
 (ז) כ"י הגיל.
 (ח) כ"י הגיל.
 (ט) כ"י הגיל.

וזהו ש'ה נצר תאנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד (משלי כז יח).
 נאמר הפסוק הזה כנגד משה רבינו שהיה זהיר ומהר במצוותיו של הקב"ה וכן
 אתה מוצא בשעה שצוה הקב"ה בעשיית המשכן לא עיכב בדבר ולא נתרשל
 אלא ויעש משה ככל אשר צוה ה' אתו (שמות מ' טז). וכן היה עתיד לעשות
 5 וכיון שהשלימו ושרתה בו שכניה הקטין עצמו ולא נכנס לתוכו עד שקרא לו
 הקב"ה ותכנס (י). ההדר נצר תאנה יאכל פריה (משלי כז יח). שוכה
 להסתופף בצל השכינה ושמר אדוניו יכובד (שם) שקרא לו הקב"ה במעמד
 כל ישראל דאמר ר' תנחום בדרך שגז משה כבוד בשכינה כך נגז בו הקב"ה
 כבוד גדול שקרא לו והיה מדבר עמו במעמד כל ישראל שהיו עומדין באותה
 10 שעה יותר מששים רבוא היו בה זקנים וראשי אבות ושרי אלפים ושרי מאות
 ולא היתה קדייה אלא למשה בלבד ההדר לעיני כל ישראל ויקרא אל משה.
 אמר ר' זריקה וכי תעלה על דעתך שהיה משה מניח השכינה והולך לו לצד
 אחר שכך כתיב בו קדייה לא בא הכתוב אלא להודיע ענותו וצניעותו של
 משה בגודל שבעולם אדם שהמלך רגיל לדבר עמו בכל עת הוא נכנס ויוצא
 15 שלא ברשות מפני שלבו גס במלך אבל מרע"ה אינו כן אעפ"י שדיבר עמו
 הקב"ה פנים אל פנים כמה פעמים היה עומד ומרתיע ותגז כבוד בשכינה
 כאלו לא נידבר עמו מעולם וברבר הזה זכה למה שלא זכה לו אדם מעולם
 שכל זמן שיכנס מיד שכניה מדברת עמו שצ' וכבא משה אל אהל מועד וישמע
 את הקול מדבר אליו (במדבר ו' פ"ט). ההדר ושמר אדניו יכובד (יא). ר'
 20 שמואל בר נחמני אומר נ' דברים עשה משה מדעתו והסכימה לו שכניה ואלו הן
 שיבד לחות שכיון שירד משה רבינו ע"ה מהר סיני ושני הלחות בידו מצא
 ישראל באותו מעשה מיד דן קל וחומר בעצמו ומה אם מצות הפסח שהן
 מצות יחידות שניתנו לי במצרים לא ניתנו לעוברי ע"ז דכת' כל בן נכר לא
 יאכל בו (שמות י"ב ט"ז). לחות הללו שיש בהן חבלין וחבלין של מצות אינו דין
 25 שלא ניתנו לעובר ע"ז מיד וישבר אותם תחת הדר (שם ל"ב יט). ומגין שהסכימה לו
 שכניה שצ' אשר שברת (שם ל"ד א') וארשב"ל ישר כחך ששברת את הלחות.

(י) עי' ויק' פ"א ותנחומא ויקרא ס"ג ותנחומא מהר"ב ד' ע"ב.

(יא) ע"ש ועי' במד' פ"ב ופסיק' דריב פ"סקא א'. ועי' תנחומא גמא ס"ג ותנחומא
 מהר"ב בסדבר יח ע"א.

ופרישתו מן האשה דן דין בעצמו ומה אם ישראל שאינן כלם לדברות ולא
 נתוועדו אלא שעה אחת אמר להם הקב"ה היו נכתים לשלשת ימים ואל תגשו
 אל אשה (שמות י"ט יא.) אני שאני מועד לדברות בכל שעה אינו דין שאפרוש
 מן האשה ומנין שהסכימה לו שכניה שאמר פה אל פה אדבר בו ומדוע לא
 יראתם לדבר בעברי במשה (במדבר י"ב ח'). אני שאמרתי לו לפרוש שאמר
 5 לך אמר להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמד עמדי (דברים ה' כז.).
 ובהקמת המשכן שכיון שהקימו ותחמלא הבית כולו כבוד השפיל עצמו ולא
 נכנס עד שקרא לו הקב"ה לעיני כל ישראל מנין ממה שקרינו בענין ויקרא
 אל משה וידבר ה' אליו. ועליו הוא אומר הרימותי בחוד מעם (תהלים פ"ט
 10 כ.). זה משה שכתוב בו לולי משה בחירו (תהלים ק"ו כג.). שבתרו הקב"ה
 וברדו מששים רבוא והיה מדבר עמו לעיני כל ישראל ומשה וכל ישראל
 עומדין (י"ב). מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר ויקרא אל משה וכל ישראל
 עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלוק לו כבוד למשה. מתיבי וישמע את הקול
 מדבר אליו (במדבר ז' פ"ט). משה שמע וכל ישראל לא שמעו. לא קשיה הא
 15 בסניי הוא באהל מועד ואי בעית אימא לא קשיא הא בקריאה הא
 בדבורי (יג.). ויקרא אל משה וידבר הקדים קרייה לדבור לימדה תורה
 דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו. עד שקוראהו מסייע ליה לרבי חנינה
 דאמר רבי חנינה לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קרהו (יד.). ויקרא
 אל משה וידבר הקדים קרייה לדבור הלא דין הוא נאמר כאן דיבר ותאמר
 20 בסנה דיבר מה דיבר אמור בסנה הקדים בו קרייה לדבור אף דיבר האמור
 כאן נקדים בו קרייה לדבור. לא מה אמרת בדבור הסנה שהוא תחלה
 לדברות תאמר בדבור אהל מועד שאינו תחלה לדברות הואיל ואינו תחלה
 לדברות לא נקדים בו קרייה לדבור דיבור הר סיני יוכיח שאינו תחלה
 לדברות והקדים בו קרייה לדבור. לא אם אמרת בדבור הר סיני שהוא
 25 לכל ישראל תאמר בדבור אהל מועד שאינו לכל ישראל הרי אתה דן מבנין
 אב לא דיבור הסנה שהוא תחלה לדברות כהרי דיבור הר סיני שאינו תחלה

(י"ב) עי' שבת פ"ז ע"א, ועי' שפ"ד פ"ט ס"ד ופמ"ז ס"י, ועי' יבמות ס"ב ע"א, ועי' ארז"ל
 פ"ב פ"ג, ובכל המקומות האלה הכרייחא האתא נאמרה פתם.
 (י"ד) יומא ד' ע"ב. (י"ד) עי' שם, ועי' שפ"א ע"ב.

לדברות ולא דיבור הד סני שהוא כל ישראל כדרי דיבור הסנה שאינו כל
 ישראל הצד השנה שבהם שהן דיבר ומפי קדש למשה הקדים בהן קרייה
 לדיבור אף כל שהוא דיבר ומפי קדש למשה נקדים בו קרייה לדיבר. או
 מה הצד השנה שבהן שהן דיבר ובאש ומפי קדש למשה הקדים בהן קרייה
 לדיבור אף כל שהוא דיבר ובאש ומפי קדש למשה נקדם בו קרייה לדיבור
 יצא דיבור אהל מועד שאינו באש לפיכך לא נקדים בו קרייה לדיבור תל'
 ויקרא וידבר הקדים קרייה לדיבור. יכול לא הייתה קרייה אלא לדבר זה
 בלבד ומגלן לכל הדיברות שבתורה תל' מאהל מועד כל שהוא מאהל מועד
 נקדים בו קרייה לדיבור. יכול לא הייתה קרייה אלא לדיברות בלבד מגלן
 אף לאמירות אף לציון אמר רבי שמעון תל' דבר וידבר לרבות אף לאמירות
 אף לציון. יכול אף לפסיקות תל' וידבר לדיבור הייתה קרייה לא הייתה
 קרייה לפסיקות וכי מה היו הפסיקות משמשות ליתן ריח למשה להתבונן בין
 פרשה לפרשה ובין ענין לענין. והרי דברים קל חוזר מה אם משה שהוא
 שומע מפי הקדש ומדבר ברוח הקדש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין
 ענין לענין על אחת כמה וכמה הדיוט מפי הדיוט. ומגלן שכל הקריות היו
 משה משה תל' ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר
 משה משה (שמות א' ד'). שאין תל' ויאמר מלמד שכל הקריות היו
 משה משה. מגלן שעל כל קרייה היה אומר הגני תל' ויאמר משה משה ויאמר
 הגני (שם) שאין תל' ויאמר מלמד שעל כל קרייה וקרייה היה אומר הגני (ש"ז).
 משה משה אברהם אברהם יעקב יעקב שמאל לשון אהבה ולשון חיבה
 ולשון זירח (ש"ז). ד"א משה משה הוא עד שלא נידבר עמו ומשה משדבר
 עמו (י"ז). וידבר ה' אליו למעט את אהרן. אמר ר' יהודה
 בן בתירה שלשה עשר דיברות נאמר בתורה למשה ולא אהרן וכנגדן נאמרו
 שלשה עשר מיעושים ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן
 25 ואלו הן ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו

(פ"ז) שם. ועי' במד' שם.

(פ"ז) מדרש שמאל מהרשב"ע ע"ז ילקוט רמ"ז ק"ע תוספתא ברכות פ"א הל' בראשית
 רבה פ"ז ס"ז שמות רבה פ"ב ס"ז.

(י"ז) עי' ספרא שם.

וידבר אליו (במדרב נ' פ"ט.) ותעדתו לך שם ודברתי אתך (שמות כ"ה כ"ב).
 אשר אועד לך שמה (שם ל' ו' ל"ו.) לדבר אליך שם (שם כ"ט מ"ב.) ביום
 צותו (ויקרא ו' ל"ח.) את אשר יצוה (שמות ל"ד ל"ד.) את כל אשר אצוה
 אותך (שם כ"ה כ"ב.) ויהי ביום דבר ה' אל משה (שם ו' כ"ח.) ואלה תולדת
 8 אהרן ומשה (במדרב נ' א'.) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר
 מיעט את אהרן מכולם (י"ח.) ר' יוסי הגלילי אומר בשלשה מקומות נאמרה
 התורה בארץ מצרים וברר סיני ובאהל מועד בארץ מצרים מהוא אומר ויהי
 ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים (שם ו' כ"ח.) מיעט את אהרן מדיברות
 ארץ מצרים בדר סיני מהוא אומר אלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר ה' את
 10 משה בדר סיני (במד' נ' א'.) מיעט את אהרן מדיברות הר סיני באהל מועד
 מהוא אומר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל
 מועד לאמר (ויקרא א' א'.) מיעט את אהרן מדיברות אהל
 מועד (י"ט.) ר' אליעזר אומר הרי הוא אומר תעדתו שמה לבני ישראל
 ותקדש בכבדי (שמות כ"ט מ"ג.) עתיד להתועד בהן ולהתקדש בהם אימתי
 15 היה זה וזה יום שמיני שנטמר וירא כל העם וירגו ויפלו על פניהם (ויקרא ט'
 כ"ד.) או אינו אומר אלא ליתן להם יעידה לדיברות ת"ל ותעדתו לך לך
 היתה יעידה לא היתה יעידה לכל ישראל ארציא את ישראל שלא כשרו לעלות
 בדר ולא ארציא את חוקנים שכשרו לעלות בדר ארציא את חוקנים שלא נידבר
 עם משה ולא ארציא את בני אהרן שנתועד ברבור עם אהרן ארציא את בני
 20 אהרן שלא נתועדו בדיבור עם משה ולא ארציא את אהרן עצמו שנתועד
 בדיבור עם משה ת"ל אשר אועד לך (שמות ל' ר' שם ל"ו.)
 לך היתה יעידה לא היתה יעידה לכולם או ארציאם מן היעידה ולא ארציאם
 מן הדיברות ת"ל ודברתי אתך (שם כ"ה כ"ב.) ארציא את
 ישראל ולא ארציא את חוקנים ארציא את חוקנים ולא ארציא את בני אהרן
 25 ארציא את בני אהרן ולא ארציא את אהרן עצמו ת"ל לדבר אליך
 שם (שם כ"ט מ"ב.) עמך היה הרבור לא היה הדבור עם כולן. יכול

(י"ח) ספרא נ' ע"ד ספרי נשא פ"י נ"ח (ר"ף ט"ז ע"ב) במדרב רבה פ"ד ס"ג. ועי'
 פתיחתא למכילתא א' ע"א.
 (י"ט) ספרא שם במדרב רבה שפ.

לא היו שומעין את הדבור אבל היו שומעין את הקול ת"ל **קול לו**
 (במדבר ו' פ"ט. דברים ה' כ'). ארציא את בני ישראל ולא ארציא את הזקנים
 ארציא את הזקנים ולא ארציא את בני אהרן ארציא את בני אהרן ולא ארציא
 את אהרן עצמו ת"ל קול לו (שם). ארציא את כולם ולא ארציא את מלאכי
 השרת שאין משה יכול להיכנס למקומן עד שיקרא ת"ל קול לו (שם) קול
 אליו משה היה שומע את הקול אין כל אלו שומעין את הקול (כ).
 5 **מאהל מועד** מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה הקול יוצא חוץ
 לאהל (כ"א). יכול מפני שהקול נמוך ת"ל וישמע את הקול (במדבר ו' פ"ט).
 שאין ת"ל הקול אלא הקול המתפרש בכתובים ומהוא הקול המתפרש בכתובים
 10 **קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' חצב להבות אש קול**
ה' שבר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון (תהלים כ"ט
 ד' וז'). אם כן למה נאמר מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה
 יוצא חוץ לאהל. כיצא בו אתה אומר **וקול כנפי הכרובים**
נשמע עד החצר החיצונה (יחזקאל י' ח'). יכול מפני שהקול
 15 נמוך ת"ל כקול אל שדי דברו (שם). אם כן למה נאמר נשמע עד
 החצר החיצונה מלמד כשהיה נגיע עד החצר החיצונה היה נפסק מפני שנאי
 הוא למלך להיות חיילותיו שומעין דבריו לא מפי שליח. אם כן לבשר ודם
 למלך מלכי המלכים על אחת כמה וכמה (כ"ב). ר"א **מאהל מועד**
 יכול מכל הבית ת"ל מעל הכפרת או מעל הכפרת יכול כולה ת"ל מבין שני
 20 הכרובים דברי דבי עקיבה דיכת' לעיל (כ"ג). ר"א **מאהל מועד**
 למה נקרא אוהל מועד שהיה מועד לדיברות שבתחלה היה הדיבור בכל מקום
 משהוקם המשכן לא היה הדיבור אלא באוהל מועד (כ"ד). ר"א **מאהל**
מועד ד' יצחק אומר שמעו יוצאות מועדות לעולם שכל זמן שהיה
 קיים מועדות וימים טובים מתקיימין כהתן וכן הוא אומר **חזה ציון**

(כ) ספרא נ' ע"ד. ועי' יזמא ר' ע"א במדבר רבה פ"ד ס"ה ילקוט תר"ל.

(כ"א) ספרא ד' ע"א במדבר שם ועי' ויקר' פ"א ס"א. ושם המאמר הזה בשם ר' חייה,
 ועי' שהש"ר פ"ב ס"ב וספרי נשא פי' נ"ח.

(כ"ב) ספרא שם במדבר שם.

(כ"ג) ספרא שם, ועי' ספרי נשא פי' נ"ח ובמדבר שם ס"ז.

(כ"ד) מסיקתא דר"ב נ' ע"א ויקרא רבה פ"א ס"ב שהש"ר פ"ג ס"ד ופ"ג.

קריית מועדינו (ישעיה ל"ג כ'). שממנה מתקנין המועדות לישראל
 וכן הוא אומר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם
 (שם ב' ג.) (כ"ה). ר"א מאהל מועד זו סנהדרי שהיא יושבת
 בלשכת המית ומתקנת את המועדות בזמן והיא שרשו את כל מועדי אל בארץ
 5 (תהלים ע"ד ח'). וכי מועדות נשרפין ר' שמעון בן לקיש אומר חכמי ישראל
 ששרפו שהיו מעברין את השנים ומתקנין את המועדות והוא ונכשלן
 בחרב ובלהבה בשבי ובבוזה ימים (דניאל י"א ל"ג.) (כ"ז).
 לאמור צא אמר להן דברי כבושין בשבילכם מידבר עמי שכן מציו
 שכל שלשים ושמונה שנה שהיו ישראל במגדה לא היה מידבר עם משה שאמר
 10 ויהי כאשר חמו כל אנשי המלחמה וידבר ה' אלי לאמר (דברים ב' ט"ז).
 ר"א צא אמר להן והשיבני ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהן שאמר יוצא
 וידבר לבני ישראל את אשר יצוה (שמות ל"ד ל"ד). ומנין שהיה משיב הדברים
 לפני הגבורה ת"ל ויגר משה את דברי העם לפני ה' (שם י"ט ט'). אלעזר בן
 אהבאי אומר יכול לא היה מדבר עמו ולצורך עצמו ת"ל לאמר לאמר לישראל
 15 לא היה מקבל ומדבר עמו ולצורך עצמו (כ"ז). ר"א לאמר א"ר מנסיא בריה
 דרב מנסיא מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך
 ואמר ת"ל וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (כ"ח).

ב דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין הגוים
 סומכין (כ"ט). מיכאן אמרו גוי שהביא עולה מקבלין ממנו אבל אינו נכנס
 20 לעזרה (ל) ואינו סומך (ל"א). בני ישראל סומכין ואין הגוים סומכות ר' יוסי ורבי
 שמעון אומרים הגוים סומכות רשות אמר ר' יוסי אמר לי אבא אלעזר היה

(כ"ה) מקור המאמר הזה לא מצאתי וצ"ע.

(כ"ז) גם זה לא מצאתי וצ"ע.

(כ"ז) ספרא ר' ע"ב ירוש' תענית ס"ז ע"ג. (פ"ג ה"ר) שהשר פ"ב ס"א. ועי' תענית ל'
 ע"ב א' רבה בר בר תנא א"ר יוחנן דאמר מר, ועי' גם כ"ב כ"א ע"א רב דימי בר יוסף
 א"ר נחמן. בספרא שם אחוי במקום אהבאי ובילקוט רמז תרלא דחבא.
 (כ"ח) יומא ר' ע"ב שאילתה סדר וישב שאילתא כ"ט, ושם ובילקוט שם ר' מנסיא במקום
 ר' מוסיא, ועי' גם ספרא שם. ובשאלתה שם מוסיף עוד פסוקים לראיה.
 (כ"ט) ספרא שם מנחות צ"ג ע"א, ועי' ספרא צ"ה ע"א חולין י"ג ע"ב, ועי' רמב"ם הלכות
 מעשה הקרבנות פ"ג ה"ב וכסף משנה ולחם משנה שם.
 (ל) רמב"ם הלכות בית הכזירה פ"ג ה"ט' ועי' השנות הראבר שם, ועי' כלים פ"א מ"ה.
 (ל"א) שם ועי' מנחות פ"ט מ"ט ותוספתא מנחות פ"י מ"ד (ורף חר"ח).

לי עגל זבחי שלמים הוציאנהו לעזרת הנשים וסמכו עליו הנשים (ל"ב). וכי
 יש סמיכה בעזרת נשים אלא מפני נחת רוחן של נשים (ל"ג). יכול לא יסמכו
 על העולות שאין העולות טעונות תנופה אבל יסמכו על השלמים שהרי השלמים
 טעונין תנופה ת"ל ואמרת להם לרבות את כל האמור בענין כשם שאין
 סוסכות על העולה כך לא יסמכו על השלמים (ל"ד). **אדם** לרבות
 את הערים (ל"ה). **מכם** להוציא את המשומדים מה ראיח לומר
 כן או אדם לרבות את המשומדים מכם להוציא את הערים לאתר שריבה
 הכתוב מעט ת"ל בני ישראל מה בני ישראל מקבלי בריח אף הערים מקבלי
 בריח או מה בני ישראל בני מקבלי בריח אף המשומדים בני מקבלי בריח (ל"ו).
 10 ת"ל מכם ולא כולכם הא אל תאמר אלא מה ישראל מקבלי בריח אף הערים
 מקבלי בריח יצאו המשומדים שאינן מקבלין בריח וכן הוא אומר זבח רשעים
 תועבה אף כי בומה יביאנו (משלי כ"א כ"ו). (ל"ז). ר"א אדם לרבות את הערים
 והוא ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה (ויקרא כ"ב כ"ה).
 בעלי תומין אין אתה מקבל מהן אבל אתה מקבל מהן חמישין (ל"ח). ואין
 15 מקבלין מהן אלא עולת נדבה בלבד אפילו גוי עובד ע"ז שאין הפרש
 בוים (ל"ט). כדאמר ר' יוחנן אין מין באומות (מ). **מכם** ולא
 כולכם להוציא את המשומדים מכם אמר הקב"ה בכם חלקתי באומות עולם
 לא חלקתי. **מן הבהמה** להביא בני אדם הדומין לבהמה (מ"א).
 מיכן אמרו מקבלין קרבנות ממשועי ישראל כדי שיחזרו בתשובה (מ"ב). הא
 20 באיזה צד היה משומד לע"ז או מחלל שבת בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן
 כלל אפילו העולות שמקבלין מן הערים אין מקבלין ממנו שגאמר זבח רשעים
 תועבה (שם) אע"פ שזה עובד ע"ז הוה עובד ע"ז הללו אין מכירין ומורדין

(ל"ב) ספרא ד' ע"א תצתה מ"ז ע"ב ראש השנה ל"ג ע"א. (ל"ג) ע"י תצתה שם.
 (ל"ד) ע"י ספרא שם. (ל"ה) ספרא שם ירוש' שקלים מ"ז ע"ב (מ"א חת).
 (ל"ו) ע"י ספרא שם חולין ה' ע"א עירובין ס"ט ע"ב.
 (ל"ז) ע"י ספרא שם פסיקתא רבתי קצ"ב ע"ב ספרא צ"ח ע"א תמורה ו' ע"א מנהדרין
 ק"ב ע"ב שנועות י"ב ע"ב זכאים ו' ע"ב.
 (ל"ח) ע"י רפ"ם חלכות איסורי המזבח מ"א ה'ו וחלכות פסחה תרבעת מ"ז ח"ב.
 (ל"ט) חולין י"ג ע"ב ותמורה ב' ע"ב ומנחות ע"ז ע"ב.
 (מ) חולין י"ג ע"ב. ושם בשם ר' חזקוני.
 (מ"א) חולין ה' ע"א וי"ג ע"ב. (מ"ב) חולין ה' ע"א.

והללו מכירין ומודרין. היה משומד לשאר עבירות מקבלין ממנו כדי שיחזור בתשובה (מ"ז). והתניא משומד אין מקבלין ממנו אפילו שהיה משומד לשאר עבירות הא כיצד על אותה עבירה שנשחמד בה אין מקבלין ממנו אבל מקבלין ממנו על עבירות אחרות (מ"ד). **אדם כי יקריב** יכול מידה 5 ת"ל כי יקריב אינה אלא רשות. קרבן ליה שיקדים הקדיש להקרבתו רבי ר' יהודה (מ"ה). אמר ר' שמעון מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מצחה לה' שלמים אלא יאמר עולה לה' מצחה לה' שלמים לה'. והרי רבים קל חוזר מה אם מי שהוא עומד להקריב אמרה תורה לא יחול שם שמים על הקרבן על אחת כמה וכמה המוכיד שם שמים לבטלה (מ"ו). מיכן 10 אמר ר' יוסי בר חנינה לעולם לא ידא אדם רגיל להצניא שם שמים לבטלה מה אם בשעת הקדש קרבן אמר הכתוב לא יקדים שם שמים לקרבן קל חוזר לדברים בטילים (מ"ז). אמר ר' אלכסנדי כל מי שאינו מוציא שם שמים לבטלה זוכה לאורו של עולם הבא שנ' הרהר לכם ידאי שמי שמש צדקה (מלאכי ג' כ"ו). (מ"ח). מהוא ידאי שמי אלו היראים מלחכיד שם שמים 15 לבטלה (מ"ט). ר' יוסי אומ' כל מקום שנ' קרבן לה' אמר בידו והוא הי שלא ליתן פתוחן פה למינים לדרות (נ). **קרבן לה'** בהמה יכול אף החזייה שהיא קרובה בהמה שנאמר ואת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה (ויקרא י"א ב'). ת"ל **בקר וצאן**. יכול לא יביא ואם הביא ידא כשר משל למי שאמר לו רבו לך הביא לי חטים הלך והביא לו חטים ושעורים הרי זה כמסוף על רביו ת"ל בקר וצאן תקריבו אין לך בהמה אלא בקר 20 וצאן בלבד הא למה זה דומה למי שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חטים הא אם הוסיף זה על חטים הרי זה כעובר על דבריו (נ"א). מיכן אמרו המקריב

(מ"ז) רמב"ם הלכות טעשה הקרבנות פ"ג ה"ד.

(מ"ד) ע"י חולין ר' ע"א ורמב"ם שם ורמב"ם הלכות שנות פ"ג ה"ז.

(מ"ה) ספרא שם.

(מ"ז) שם נדרים י' ע"א וע"י ספרי חזונו פ"סקא פ"ו וע"י בראשית רבה פ"א פ"ז.

(מ"ו) ע"י ספרא ד' ע"ג נדרים י' ע"א וע"י ספרי חזונו פ"י פ"ו ובראשית רבה פ"ו

ס"ג וצ"ע.

(מ"ח) ע"י נדרים ח' ע"ב וילקוט מלאכי רמז תקצ"ב. בכ"י להבטלה במקום לבטלה.

(מ"ט) ספרא שם ילקוט לויקרא רמז תל"ח.

(נ"א) שם ובתים פ"ב ע"ב.

את החיה עובר בעשה שהרי אמר הכתוב בקר וצאן תקריבו והא חייה לא
 תקריבו ולא הבא מכלל עשה עשה הוא (יב) **מן הבהמה** יכול
 אפלו טמאה אמרת בקר וצאן או בקר וצאן תקריב הא טמאה לא תקריב ואם
 הקריב יהא עובר על עשה בלבד אמרת אמרה תורה טהורה אכול טהורה
 הקרב כשם אכל טמאה עבר על עשה ועל לא חעשה כך אם הקריב טמאה
 עבר על עשה ועל לא חעשה וסופג את הארבעים. **מן הבהמה ולא כל הבהמה**
 להוציא את הרובע והרבע ולהוציא בעלת טמ (יג). **מן הבהמה**
מן הבקר ומן הצאן הא אין לך קרב בבהמה אלא בקר וצאן
 בלבד הן שור שה כבשים ושה עזים. מה נשתנה שור וכבש ועז שאין כשר לקרבן
 10 אלא הן לפי שהן נידכין ושפלים כרברי יהודה בן סימון דאמר בשם ר' יוסי
 בר נוקראי שור נרדף מפני ארי כבש מפני האב עז מפני נמר אמ' הקב"ה אל
 תביאו לפני קרבן מן הרודפין אלא מן הערדפין והא חיז ובחי אלהים רוח
 נשברה (תהלים נ"א יט). ד"א מפני מה נבחרו אלו לקרב כדי שלא להטריח
 על ישראל. וה"א שדי לא מצאנוהו שניא כח (איוב ל"ז כ"ג) אין הקב"ה בא
 15 בטרחת על ישראל ואומ' עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה בי (מיכה ו'
 ג') אמ' ר' אחא אמ' הקב"ה לישראל ענה בי וקבל שכר על תענה ברעך
 (שמות כ' ט"ז) ותתן רין וחשבון (י"ה). ומה הלאיתך אמר ר' ברכיה למלך
 ששלח פרוחגמא שלו למדינה מה עשו כל בני המדינה נטלו אותה ועמדו על
 רגליהם ופרעו את ראשיהם וקראו אותה באימה וכיראה ברתת וביע כך אמ'
 20 הקב"ה לישראל בכיזאדא קרית שמע כלו פרוחגמא שלי היא. לא הטרחתי
 עליכם ולא אמרתי לכם שתהו קורין אותה לא עומדין על רגליכם ולא פורעין
 את ראשיכם אלא בשבתך בביתך ובלכתך בדרך (י"ז). ד"א ומה הלאיתך
 ענה בי (שם) אמר ר' ר' יהודה בר' סימון אמר הקב"ה עשר בהמות טהורות

(י"ב) לפי שפסקת הש"ס וכתים ל"ד ע"א ע' רמכ"ס חלבות איסורי הסוכה פ"ה ח"ו.

(י"ג) ע' ספרא ר' ע"ר תסורה ב"ה.

(י"ד) תנחומא אמור ס"ט פסיקתא רר"ב צ"ו ע"ב קתלת ר' פוק ג' פסוק ט"ז ויקרא

רבה פב"ז פ"ה. ילקוט קתלת חקס"ח. בויק"ר בשם ר' אליעזר ב"ר יוסי בן זמרא.

(י"ה) תנחומא אמור ס"י. תנחומא אמור סהרש"ב ט"ז ע"ב פסיק' רר"ב ע"ז ע"א ויקרא

רבה פכ"ר ט"ז ילקוט מיכה תקנ"ד.

(י"ז) בויקרא רבה ובכל המקומות הנזכרים לפעלה בשם ר' יצחק.

מסרתי לכם שלש ברשותך ושבע אין ברשותך אלו שהן ברשותך שור שה כבשים ושה עזים אלו שאינן ברשותך איל צבי ויחמור וכ' לא התרחתי עליכם ולא אמרתי לכם לעלות בהרים ולהתיגע בשדות כדי שתביאו לי קרבן מאלו שאינן ברשותך אלא מאלו שהן ברשותך ומן הגידל על האיכוס שלך לכך נאמר

5 **מן הבקר ומן הצאן (ז')**. דא למה שור שה כבשים ועזים שור בוכות אבינו אברהם ואל הבקר רץ אברהם (בראשית יח ו'). כבש בוכות אבינו יצחק והנה איל (בראשית כ"ב יג). עז בוכות אבינו יעקב לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים (שם כ"ז ט'). (ע"ח). מהוא טובים אמר ר' ברכיה בשם ר' חלבו טובים לך וטובים לבניך טובים לך שעל ידיהם את

10 מקבל הברכה וטובים לבניך שעל ידיהם מתכפר לבניך ביום הכפורים דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא ט"ז ל'). בוא והאזן שלא פתח הכתוב בקרבן תחלה אלא בקד (ט"ט). אמר ר' לוי מה ראה הקב"ה לעשות שור ראש לכל הקרבנות אלא למה הדבר דומה למטרונה שיצא עליה שם דע עם אחד מגדולי מלכות ברק המלך בדברים ולא מצא בהם ממש מה עשה עשה סעודה

15 גדולה והושיב לאותו האיש בראשן של מסובין כל כך למה להודיען שברק בדברים ולא מצא בהן ממש כך לפי שהיו מניח את ישראל ואומרים להן אתם עשיתם את העגל וברק הקב"ה ולא מצא בדברים ממש לפי כך יעשה שור ראש לכל הקרבנות להודיע שהן מנזקין מאותו עון ועליו הוא אומר ברעתם ישמחו מלך (ירושע' ו' ג'). דבר שהיה להם לרעה אותו מקדיבין לפני המלך (ס).

20 ר' הונא בשם ר' שמואל בר נחמן אומר מוצלין הן ישראל מאותו מעשה שלא עשו ישראל את העגל היה להן לומר אלה אלהינו ישראל אלא הגרים שעלו עמם הן שעשו את העגל והיו מניח את ישראל ואומרים להן אלה אלהיך ישראל (שמות ל"ב ד'). (ס"א). אמר ר' יהודה ביד' סימן כתיב ידע שור קנהו (ישעיה א' ג'). ולא הוון ידעין אלא שדשו בעקבו ודכותיה כי אייל עמי אותי לא ידעו

(ז') פסיק' דרי"כ ע"ז ע"ב תנחומא שם תנחומא מהר"ש ב"ז ע"א ילקוט שם ויקרא רבה שם פסיק' ר' ד"ס. ועי' במדבר רבה פ"א ס"ז תנחומא פינחס ס"ב תנחומא פינחס מהר"ש ז"ל ע"א ילקוט פינחס תשע"ז ילקוט מיכה שם ועי' גם במד' ר' פכ"ה.

(נ"ח) תנחומא אסור ס"ב ויק'ר פכ"ז ס"ט.

(נ"ט) תנחומא אמור ס"א ויק'ר שם ס"ח ולפי כ"א.

(ס) תנחומא אמור שם, ובויק' ר' שם ר' הונא ור' איבו.

(ס"א) ויק'ר שם.

בנים סכלים המה ולא נבונים המתחכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו (ירמיה
 ד' כ"ב). ולא הוון ידעין אלא שרשו בעקבו. ודכותיה היא לא ידעה כי אנכי
 נתתי לה את הדגן והתירוש ורשע ב' י.). ולא הוון ידעה אלא שרשה
 בעקבה (ס"ב). ר' ברכיה פתח הן אחם מאין ופעלכם מאפע תועבה יבחר
 5 בכם (ישעיה מ"א כ"ד). הן אחם מאין מלא כלום ופעלכם מאפע ממאה פעיות
 שראשה פועה בשענה שהיא יושבת על המשבר השעים ותשעה למיתה ואחד
 לחיים. תועבה יבחר בכם אע"פ שהתינוק הזה יוצא ממעי אמו מלא דירים
 דם הכל מחבקין אותו והכל משקין אותו וביותר אם היה זכר (ס"ג). ד"א
 הן אחם מאין ר' ברכיה אומר לשון יוני היא היך דתימה הגה אחם לי מאומת
 10 העולם מאין מאותן האומות שכתוב בהן כל העים כאין נגדו (ישעיה מ' י"ז).
 ופעלכם מאפע אמר ר' לוי כל פעולות טובות תחמות שהקב"ה עתיד לעשות
 עם ישראל אינן אלא בשכר פעייה אחת שפעיתם לפני בסני ואמרתם כל אשר
 דבר ה' נעשה תשמע (שמות י"ט ח'). תועבה יבחר בכם אותה התועבה שכתוב
 בה עשו להם עגל מסכה (שמות ל"ב ח'). מאותה התועבה תביאו לפני קרבן
 15 לכך נאמר מן הבקר תחלה שכמה שחטאו בו נתרפאו (ס"ד). ד"א מן
 הבהמה הרי זה כלל מן הבקר ומן הצאן הרי
 זה פרט כלל ופרט ואין אתה דן אלא כעין הפרט מכאן צרכנו לשלש עשרה
 מדות שהתורה גדרשת בהן כדפתח ר' ישמעאל בתורת כהנים (ס"ה).

ר' ישמעאל אומר שלש עשרה מדות שהתורה
 20 נדרשת בהן נמסרו לו למשה בסני ואלו הן מקל וחומר ממירה שה
 מבנין אב ומכתוב אחד ומבנין אב ומשני כתובים מכלל ופרט מפרט וכלל
 מכלל ופרט וכלל ואי אתה דן אלא כעין הפרט מכלל שהוא צריך לפרט
 ומפרט שהוא צריך לכלל מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד ולא ללמד
 על עצמו בלבד יצא אלא ללמד על הכלל יצא מדבר שהיה בכלל ויצא מן
 25 הכלל לטעון אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר מדבר שהיה בכלל ויצא
 מן הכלל לטעון אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר מדבר שהיה
 בכלל ויצא מן הכלל לידון בדיון חדש ואין אתה יכול להחזירה לכללו עד

(ס"ג) בויק"ר פכ"ז ס"ז בשם ר' לוי.
 (ס"ה) ע"י ילקוט ויקרא תל"ה.

(ס"ב) ויקרא רבה פכ"ז ס"ה.
 (ס"ד) ויק"ר שם תנחומא אמור ס"א.

שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש דבר למד מעניו דבר למד מסופו שי כתובין המכחישין זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהן (ס'ז).

מקל וחומר כיצד ויאמר ה' אל משה ואביה ידק ידק בפניה הלא תכלם שבעת ימים (במדבר יב יד). קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום. לא דיו לבא מן הדין להיות כדון חסר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף (במד' שם.) (ס'ז). ודכותיה בי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכר את השור החי חצו את כספו (שמות כ"א ל"ה). תגן החם נגח נגף משך בעט ברשות הרבים משלם חצי נזק ברשות הגזוק ר' טרפון אומר נזק שלם חכמים אומרים חצי נזק. אמר להם רבי טרפון מה אם במקום שהקיל על השן ועל הדגל ברשות הרבים שהוא פטור החמיר עליהן ברשות הגזוק לשלם נזק שלם. מקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים לשלם חצי נזק אינו דין שנחמיר עליהן ברשות הגזוק לשלם נזק שלם. אמרו לו דיו לבא מן הדין להיות כדון מה ברשות הרבים חצי נזק אף ברשות הגזוק חצי נזק (ס'ח). הניא חצי נזק כדריא כתוב אתא קל וחומר איתי נזק שלם אתא דיו אפקיה הוה ליה חצי נזק (ס'ט). ודכותיה וכל בת ירשת נחלה ממטות בני ישראל (במדבר ל"ז ח'). היאך בת ירשת שתי מטות אלא זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחד ומתו וירשתו. אין לי אלא בת בן גזלן אמרת קל וחומר ומה בת שהודיע כוחה בנכסי האב יפה כוחה בנכסי האם בן שיפה כוחו בנכסי האב אינו דין שיפה כוחו בנכסי האם וממקום שבאת מה להלן בן קודם לבת אף כהן בן קודם לבת (ע). ואין דיו אמרין דיו לבא מן הדין להיות כדון (ע"א). ודכותיה מעלת נרה בבהמה

(ס'ז) ספרא א' ע"ב ונחיים ע' ע"א כבא קמא ב"ה ע"א כבא כתרא ק"א ע"א אשכול הכפר הוצאת נחלו תקצו ס' ע"א ואבורדהם הוצאת ווארשא ל"ה ע"ל פרישי על ברייתא ר"ג מדות בישורן שנת ו' רף ל"ח והלאה וע"י פירוש ר' סעדיה נאון על ברייתא ר"י ישפטאל נדפס בראשונה ע"י סורי הרב המנוח ר"ד שניאור זלמן שעכטער בבית תלמוד צד תל"ה והלאה וע"י פירוש רבינו בחיי סוף בהעלותך.

(ס'ז) ע"ל מה שאמר הרב המנוח ר"ד דוד צבי האפנמאן במאמרו מדרש על יג מדות שדפס בראשונה בספר חיובל לר"ד בערלינער שדפס בשם ברכת אברהם ונדפס בעצמו בכערלין שנת 1810 למספרם צד ו' הערה ה', וע"י ב"ק כ"ה ע"א וב"ב ק"א ע"א ונחיים ס"ב ע"ב וע' ע"א.

(ס"ח) כבא קמא ב"ד ע"ב ילקוט שפעתו על התורה תש"ב ומשנת ב"ק פ"ב ס"ה.

(ס"ט) ע"י ב"ק כ"ה ע"א, חל לפי מסקנת הש"ס ואינו ברייתא.

(ע) כ"ב שם. (ע"א) לפי מסקנת הש"ס, וע"י האפנמאן שם צד ה' הערה י'.

אתה תאכלו הא שאינה הטהורה לא תאכלו ולא הבא טבלל עשה עשה (ע"ב).
 אין לי אלא בעשה בלא תעשה מצין ת"ל אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה
 ומספריי הפרסה את הגמל ואת הארנבת ואת השפן (ויקרא י"א ד')
 אין לי אלא גמל וארנבת ושפן שהן בלא תעשה יתר על עשה שאר בהמה טמאה
 5 מצין אמרת קל וחומר מה אם גמל וארנבת ושפן שיש בהן סימן טהרה דרי הן
 בלא תעשה יתר על עשה שאר בהמה טמאה שאין בהן סימן כלל אינו
 דין שיהא בלא תעשה יתר על עשה (ע"ז).

מגזירה שוה כיצד. תניא רבי ר' ישמעאל מגלן לערל שאסור
 לאכול בתרומה דין תורה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה
 10 מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור לאכול בו אף תושב ושכיר האמור
 בתרומה ערל אסור בה תושב ושכיר תושב ושכיר למירה שוה (ע"ד). והכתייה
 מופנה להקיש ולרזון ממנו מירה שוה נאמר לא יקרחו קרחה בראשם (ויקרא כ"א
 ה'). לחייב על הראש נאמר לא חשיבו קרחה בין עיניכם למת (דברים י"ד א').
 וכי מה צורך בין עיניכם והלא כבר נאמר לא יקרחו קרחה בראשם לחייב על כל
 15 הראש כבין העינים אלא דרי זה מקרא ומפנה ואינו לצורך מקומו אלא לרזון ממנו
 למירה שוה למקום אחר נאמר בין עיניכם נאמר היו לטטפת בין עיניכם
 (דברים ו' ח'). מה בין עיניכם האמור להלן מקום שיער אף בין עיניכם האמור
 כאן מקום שיער בין עיניכם בין עיניכם למירה שוה (ע"ה). והכתייה אל תהי
 מירה שוה קלה בעיניך שהרי בתו גוף תורה ולא למדה הכתוב אלא במירה
 20 שוה אחיא הגה אחיא ומה כתוב ערות בת בך או בת בתך לא תגלה
 ערותך כי ערותך הגה (ויקרא י"ח י'). וכתוב ערות אשה ובתה לא
 תגלה שארה הגה (ויקרא שם י"ז). מה הגה האמור באשה ובתה בכלל

(ע"ב) ספרא מ"ח ע"ב וספרי ראה פי ק"א.

(ע"ג) ספרא וספרי שם ועי' האפספאן שם הערה י"א.

(ע"ד) ספרא א' ע"ב במכילתא כ"א פט"ז רף כ"א תוצאת מאיר איש שלום) וביבמות
 ע' ע"א אחיא בשם ר' אליעזר אבל בספרא צ"ז ע"א ובמכילתא דרשב"י שנדפס בראשונה
 כפ"ע הפלס שנה א' צד תקפ"א והלאה ע"י ד"ר האפספאן, ובירושלמי יבמות פ"ח ה"א
 (ח' ע"ג) נאמר בשם רבי ישמעאל.

(ע"ה) ספרא צ"ד ע"ב ספרי ראה פי' צ"ו (דף צ"ה ע"א) ומכילתא דרשב"י כפ"ע הלל
 צד תרמ"א ומכילתא לדברים שנדפס ע"י ד"ר האפספאן בשם לקוטי כתר לקוטי צד ח'
 מכות כ' ע"א קדושין ל"ו ע"א. ועי' סדרש על י"ז מדות של האפספאן צד ט' הערה י"ד.

אף הגה האמור בערות בת בתך בתו בכלל הגה הגה למידה שזה. ומגן שהן
 כשרפה אתיא זמה זמה כתוב בערות בת בנך הגה וכתוב בערות אשה ובתה
 שארה הגה וכתוב בה זמה היא וכתוב ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה
 היא באש ישרפו אתו ואתהן (ויקרא כ' י"ד.) מה זמה האמור כאן שרפה אף
 5 להלן שרפה. ואתיא הגה הגה ואתיא זמה זמה (ע"ז). ודכותיה אל תהי מירה
 שזה קלה בעיניך שהרי פעול גוף תורה ולא למדנו שהוא בכרת אלא במירה
 שזה כתיב ביה בפעול והגשפ האכלת ממנה עונה תשא (ויקרא ו' י"ח.) וכתוב
 ביה בנותר ואכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה והגשפ ההיא ומס
 יט ה'. מה עון האמור כאן כרת אף עון האמור כאן כרת. עונו עונו למידה
 10 שזה (ע"ז).

מבנין אב מכתוב אחד מבנין אב משני כתובים
כיצד וסמך ידו על ראש קרבנו (ויקרא ג' ד'). וסמך ידו על ראש
 החטאת (שם ד' כ"ט.) שומע אני שהסמיכה ביד אחת ת"ל וסמך אדרן את שתי
 ידו (שם ט"ז כ"א.) ידו כתיב (ע"ח). וחנן סמיכה על הראש בשתי ידיו הרי זה
 15 בנין אב כל מקום שאמר וסמך ידו הרי כאן שנים עד שיפרש לך הכתוב
 אחד (ע"ט). ודכותיה נאמר במקלל אביו ואמו דמיו בו (ויקרא כ' ט.) ונאמר
 בזכור דמיהם במ נאמר בבהמה בהביאה את הבהמה עליה דמיהם במ (שם
 כ' ט"ז.) ואיני יודע במה מיתחן הרי הוא אומר בבעל אוב וידעני מות וזמנו
 באבן ידמנו אחם דמיהם במ (שם כ' כ"ז.) הרי הם בסקילה (פ.). ודכותיה
 20 שילוח אב משני כתובים לא פרשת הגרות כדרי פרשת שילוח טמאים ולא פרשת
 שילוח טמאים כדרי פרשת הגרות זו נאמרה לשעתה ולא לדורות חו נאמרה

(ע"ז) בכריתות ה' ע"א אמר אביו, ועי' האפסמאן שם הערה ט"ז ועי' יבמות ב' ע"א
 וסנהדרין ג' א"ב, ועי' אבודרהם צר ליה ופירוש רס"ג שם צר תליח ופירוש ר' בחיי שם.
 (ע"ז) בכריתות שם אמר רב ינאי אל תהי זכר... אמר רבי יוחנן תני ובדא בר לוי
 כתב ביה בפניול, ועי' האפסמאן שם הערה ט"ז, ועי' ספר כריתות דפוס ווארשא ת"ח
 רף ו' ע"א.

(ע"ח) במנחה צ"ג ע"א איתא בשם ריש לקיש ועי' ספרא פ"א ע"א ועי' פירוש רס"ג
 בבית הלמוד צר רל"ט ועי' פי' רשי על י"ג מדות תנ"ל שם ובחיי ואבודרהם ובכרייתא דרי"ש
 והרפ"ט בספרא נמצא דתמא אחר ע"ש.

(ע"ט) משנה מנחות צ"ג ע"א.

(פ) עי' אבודרהם שם ופי' רס"ג שם ועי' ספרא צ"א ע"ר. ובכ"ש חסר ונאמר בזכור
 ער ואיני יודע והוספתי לפי כ"א.

לדורות ולא נאמרה לשעתה מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה תל צו צו הצד השהה שבהן שהן בצו מיד ולדורות אף כל שהוא בצו יזא מיד ולדורות (פא). ודכותיה נאמר בפרשת מומי אדם או נבן או דק או תבלל בעינו או גרב או ילפת (שם כ"א כ"ב). ונאמר בפרשת מומי בהמה עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת (שם כ"ב כ"ג). לא פרשת מומי אדם כהרי פרשת מומי בהמה ולא פרשת מומי בהמה כהרי פרשת מומי אדם אדם השהה שבהן מום מום נאמר בפרשת מומי אדם כי כל איש אשר בו מום לא יקרב (שם כ"א כ"א). ונאמר בפרשת מומי בהמה כל מום לא יהיה בו (שם כ"ב כ"א). מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה תל מום מום ילפת ילפת. נאמר במומי אדם שבר רגל או שבר יד או נבן או דק או תבלל בעינו (ויקרא כ"א י"ט). מה שאין כן במומי בהמה ונאמר במומי בהמה עורת או שבור או חרוץ או יבלת ומעוקד וכתות (שם כ"ב כ"ג). מה שאין כן במומי אדם הצד השהה שבהן כל שהוא מום בין קבוע בין עובר כולן מוטלין באדם ובבהמה (פ"ב).

מכלל ופרט מפרט וכלל 15
 נאמר אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה (שם א' ב'). הרי זה כלל מן הבקר ומן האזן (שם) פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט (פ"ג). ודכותיה מפרט וכלל כי יתן איש לרעהו חמור או שור או שה (שמות כ"ב ט'). הרי זה פרט וכל הבהמה הרי זה כלל עשה את הכלל מוסיף על הפרט (פ"ד). ודכותיה איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו (ויקרא י"ח ו'). הרי זה כלל ערות אביך וערות אמך (שם ו') ערות ערות הרי זה פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט (פ"ה). ודכותיה לא ישאירו טמנו עד בקר ועצם לא ישבר בו (במדבר ט' י"ב). הרי

(פ"א) ספרא ב' ע"א ירושלמי בבא קמא פ"א ה"א ע"י ספרי נשא פ"א ופ"י רס"ג שם צד ת"ס, וע"י ספר כריתות ו' ע"א.
 (פ"ב) מתאמר במומי בהמה עד הצד חשה חפר בכ"ש. ובספרא צ"ב ע"ג ובבבורות פ"ג ע"ג נדרש הפסוק הוה במרה וזה וע"י אבורהם שם ופ"י רס"ג שם.
 (פ"ג) ספר כריתות ו' ע"ב אשכול הכפר שם ספרא ב' ע"א אבורהם שם.
 (פ"ד) ספרא ב' ע"א, וליהא בפ"י רס"ג ובפ"י רש"י ובבחי' ואבורהם. והסדר שנה ממה שהוא בהאפסמאן צד י"ד כי שם נמצא הדרש על כי יתן אחרי הדרש על איש איש אל וי'.
 (פ"ה) ספרא פ"ג ע"ב, ואינו בפ"י רס"ג ורש"י ובבחי' ובאבורהם.

זה פרט ככל חקת הפסח יעשו אותו (שם) הרי זה כלל דיבה בו חוקת שנאמרו
בנופו של פסח (פ"ז).

מכלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט

כיצד נתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך (דברים י"ד כ"ז) הרי זה
8 כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר (שם) הרי זה פרט ובכל אשר תאזה נפשך
(שם) הרי זה כלל כלל ופרט וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט לומר מה
הפרט מפורש אלא דבר שהוא ולד ולדות הארץ אף אין לי אלא דבר שהוא
ולד ולדות הארץ (פ"ז). ודכותיה על כל דבר פשע (שמות כ"ב ח'). כלל
על שוד על חמור על שוה (שם) פרט על כל אבדה (שם) כלל כלל ופרט
10 וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המיטלטל ונפו
ממון אף כל דבר המיטלטל ונפו ממון (פ"ח). ודכותיה אמר דבינא אמרי
במעדבא כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכין זה לזה הטל פרט ביניהם
ודתם בכלל ופרט וכלל במים (ויקרא י"א ט'). כלל בימים ובנחלים פרט
במים כלל כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש
15 מים הנובעין אף כל מים הנובעין מאי רבי חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מעיט
בורות שיחין ומעדות להתירה (פ"ט). ודכותיה ולקחת (דברים ט"ז י"ז). כלל
מרצע (שם) פרט ונתת באזנו וברלת (שם) חזר וכלל כלל ופרט וכלל ואין
אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מחכת אף כל של מחכת מאי
דבי רבי שאר מצי מחכת מאי מעיט מעיט סול וסירה (צ).

מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל

כיצד קדש לי כל בכור (שמות י"ג א'). יכול אף הנקבה במשמע תל
הזכר (שם) או זכר יכול אפלו יצאת נקבה לפניו תל פטר כל רחם (שם)
או פטר רחם יכול אפלו נולד לאחר יצא דופן תל בכור (שם) זה הוא כלל

(פ"ז) ספרי בהעלותך פי' ט"ט פסחים צ"ה ע"א. ועי' יר' פסחים פ"ט ח"ז (ל"ו ע"א).
(פ"ז) פסרא ב' ע"ב עירובין כ"ז ע"ב נזיר ל"ה ע"ב בבא קמא נ"ד ע"ב וס"ז ע"א. ועי'
פי' רפ"ט שם צד חמ"א ואשכול הכפר שם ופטר כריתות י"ב ע"א ובה"י ואבודרהם שם.
(פ"ח) מכילתא משפטים פ' ט"ו (צד צ"ח ע"ב) פי' רפ"ט שם בבא קמא ט"ב ע"ב פי'
רשי שם צד מ"א ואבודרהם שם.
(פ"ט) חולין ס"ז ע"ב.
(צ) עי' קידושין כ"א ע"ב ומכילתא דרשב"י לסדר משפטים.

שהוא צריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל (צ"א). ודכותיה ואם תקדיב מנחת בכורים (ויקרא ב' י"ד.) שיכול אפלו יחיד במשמע יכול להקריב מנחת העמר תל' והבאת את עמר ראשית קצירך (שם כ"ג י'). לימר שהציבור מקריבין מנחת העומר או צבור יכול אם רצה יחיד להקריב אחריון מקריב תל' מנחת בכורים הוא (שם ב' ט"ז.) כיצד מנחת בכורים היא קריבה ואינה קריבה לאחר 5
מכאן כל עיקר לא בציבור ולא ביחיד (צ"ב). ודכותיה ונב איש ומכרו ותמצא בידו מות יומת (שמות כ"א ט"ז.) יכול אין לי אלא איש אשה וקטן מנין תל' וכי ימצא איש נב נפש (דברים כ"ד ז'). או כי ימצא איש נב נפש אפלו אב שנב את בנו או מלמד תינוקות שנב אחד מן התינוקות או אפטרפוס של יתומין 10
שנב אחד מן היתומין ומכרו יהוא חייבין תל' ותמצא בידו פרט לאלו שהן נמצאין בידים או ומכרו יכול אפלו מכרו לקרובו ומשפחתו חייב תל' מאחיו עד שפירדנו מאחיו או יכול אפלו לא נשחמש בו תל' והתעמר בו ומכרו (שם) עד ששחמש בו ואחר כך ימכרנו (צ"ג).

מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד ולא ללמד על עצמו בלבד יצא אלא ללמד על הכלל 15
כלו יצא כיצד והגשש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' ושמטתו עליו ותכרתה (ויקרא ז' כ'). והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו ויצאו מן הכלל ללמד ולא ללמד על עצמן בלבד יצאו אלא ללמד על הכלל כולו יצאו לומר לך מה שלמים מיוחדין שקדושתן קדושת מזבח אף אין לי 20
דבר מיוחד שקדושתו קדושת מזבח לאפוקי ברק הבית (צ"ד). ודכותיה ובה לאלהים יחרם (שמות כ"ב י"ט.) וזביחה בכלל היתה ויצאת ללמד מה וזביחה

(צ"א) ספרא ב' ע"ב פ"י רס"ז שם ספר כריתות ט"ז ע"א ואשכול הכפר שם, ועי' בכורות י"ט ע"א ח"ד ובפני רשי שם ובאבורהם נדרש הרש הח על פקר כל בכר וזכר לבני ישראל ובמברך נ' מ"א.

(צ"ב) ע"י פ"י רס"ז שם ועי' האפספאן צר י"ב הערה ל"ח, ועי' ספרא תוצאת פאיר איש שלום כאן.

(צ"ג) מכילתא משפטים פ"ה סנהדרין פ"ה ע"ב ומכילתא ררשב"י משפטים, ועי' רמב"ם הלכות נבחה פ"ט ה"ה, ועי' משנה סנהדרין ר"ח ע"ב וספרי כי תצא פ"י רע"ז, ועי' האפספאן שם הערה ל"ט.

(צ"ד) ספרא ב' ע"ג. ביבמות ז' ע"א ובכריתות ב' ע"ב מוכאה הכריתא חזאת כרתניא. איחא כפ"י רס"ז אבל ליחא כפ"י רשי ובאבורהם ובכחי, ועי' ספר כריתות י"ז ע"ב ואשכול הכפר שם.

מיוחדת שכיוצא בה עוברין לשמים חייבין עליה בין שהוא עובר בין שאינו עובר אף כל שכיוצא בו עוברין לשמים חייבין עליו בין שהוא עוברו בין שאינו עוברו (צ"ה). ודכותיה מנין לאומר הרי עלי תודה לא יביא אלא מן החולין ת"ל חבתה פסח לה' אלהיך צאן ובקר (דברים ט"ז ב'). והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אם כן למה נאמר צאן ובקר אלא להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח מה פסח שהוא בא חובה ואינו בא אלא מן החולין אף כל שהוא חובה לא יבוא אלא מן החולין (צ"ז). ופסח גופיה מצא לן דמן החולין הוא בא דכתיב ועברת את העבדה הזאת בחדש הזה (שמות י"ג ח'). מקיש שיהו כל עבודות של חדש זה כזה מה פסח האמור במצרים לא בא אלא מן החולין אף פסח האמור לרדות לא יבא אלא מן החולין (צ"ז). ודכותיה לא תבערו אש (שמות ל"ג ג'). והלא הבערה בכלל מלאכה היתה ולמה יצאת להקיש ליה מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה מארבעים מלאכות חסר אחת חייבין עליה בפני עצמה (צ"ח). בין עשאה לצורך בין שלא לצורך (צ"ט). כך שאר אבות מלאכות חייבין על כל אחת ואחת בפני עצמה בין לצורך בין שלא לצורך. מכאן אמרו מלאכה שאיני צריך לגופיה חייבין עליה (ק).

מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טעון אחר שהוא כענינו ויצא להקל ולא להחמיר כיצד
 ובשר כי יהיה בו בערו שחין ויקרא י"ג י"ח). או בשר כי יהיה בערו מכות אש (שם י"ג כ"ד). והלא השחין והמכה בכלל כל הנגעים היו וכשיצאו לטעון טעון אחר שהוא כענינו יצאו להקל ולא להחמיר עליהם שלא ידונו במחיה ולא ידונו אלא בשבוע אחד (ק"א). ודכותיה כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרצח (במדבר ל"ה ל'). הרי ההורג בשנה בכלל שופכי דמים היה כשהוא אומר ואשר לא צדה האלהים אנה לידו ושמתי לך מקום (שמות כ"א י"ג).

(צ"ה) מכילתא משפטים פ"ו ומכילתא דרשב"י משפטים.

(צ"ז) משנה מנחות פ"ב ע"א, ועי' האשפמאן צד י"ג הערה מ"ב.

(צ"ז) עי' מכילתא כא פרשה ד' וי"ז.

(צ"ח) מכילתא ויקהל סוף פרשה א' ומכילתא דרשב"י ויקהל, ועי' שבת ע' ע"א וירושלמי שבת ה' ע"א (פ"ב ה"ה), ועי' פ"י רשי על י"ג מדות ק"ז ע"א וע"ג ורמב"ם הלכות שבת פ"א ה"ז.

(צ"ט) עי' לעיל הערה צ"ח. (ק) עי' לעיל הערה צ"ח.

(ק"א) ספרא כ' ע"ג. אינו כפי' רס"ג ורשי' ובאבודרהם ובכתיי, ועי' ספר כריתות י"ח ע"ב ואשכול הכתר שם. ובכ"י של האשפמאן יש מכה במקום מחיה ע"ש.

דרי יצא לטעון טעון אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר להקל עליו
 לדון בגלות ולא להחמיר עליו שאם הרגו נואל הדם בגבול עיר מקלטו נהרג
 עליו. אע"פ שלא מצניו לו מקרא מלא נמצאו למדין לדונו מן המקרא הזה
 ואם יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו ומצא אתו טאל הדם מחץ לגבול
 5 עיר מקלטו ורצח טאל הדם את הרצח אין לו דם (במדרב שם כ"ו.) מתוך
 הוא דאין לו דם הא לפנים יש לו דם (ק"ב).

מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טעון
אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר כיצד
 ואיש או אשה כי יהיה נגע בראש או בוסן ויקרא יצ' כ"ט.) הלא ראש חקן
 10 בכלל עור הבשר היו וכשיצאו לטעון טעון אחר שלא כענינו יצא להקל
 ולהחמיר עליהן שידונו בשער צהוב (ק"ג.) ודכותיה וכי ימכר איש את בתו
 לאמה (שמות יח ו'). והלא מכירת האמה בכלל כי ימכר לך אחיך העברי
 או העבריה (דברים ט"ז י"ב.) וכשיצאת לטעון טעון אחר שלא כענינו יצאת
 להקל ולהחמיר להקל עליה שהיא יוצא בטימנין ולהחמיר שאם רצה האדון
 15 ליעדה מיעדה ואין לה קידושין (ק"ד.) ודכותיה נאמר בדיון מוכר שדה אחוה
 במספר שני תבואות ימכר לך ויקרא כ"ה ט"ז.) אינו פודה אלא לאחר שתי
 שנים תפדית בגרעון כסף ואינו לווה ותואל ואינו מוכר ברחוק לטאל בקרוב
 ולא ברע לטאל בטוב ואם לא נפדית יוצאת ביובל דכתיב בשנת היובל ישוב
 השדה (שם כ"ז כ"ד.). אלו שחק הכתוב מדיון הבתים היינו אומרים שדי ערי
 20 חומה כדיון שדה אחוה וכשיצא לטעון טעון אחר שלא כענינו יצא להקל
 ולהחמיר להקל שאם רצה לטאל ביום מכירתו נואל כל שנתו ולווה ותואל
 ומוכר ברחוק ותואל בקרוב ולהחמיר שאם לא נאל כל שנתו שוב אינו נאל
 לעולם ואינו חוזר ביובל שנאמר ואם לא ינאל עד מלאות לו שנה תמימה וקם
 הבית אשר בעיר אשר לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדדתיו לא יצא ביבל
 25 ויקרא כ"ה ל"י.) (ק"ה).

(ק"ב) עי' מכילתא דרשב"י משפטים, ועי' דרש כעין זה בפ"י רס"ז ורשי ואבודרהם
 ובחיי שם.

(ק"ג) ספרא שם, ועי' ספרי כריתות כ' ע"ב ואשכול הכפר שם.

(ק"ד) עי' מכילתא דרשב"י משפטים, ועי' ספרי ראה פי' ק"ה ומכילתא משפטים פ"ג.

(ק"ה) עי' פי' רס"ז שם, ועי' האפסמאן הערה ל"ה והערה נ"ג.

מדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש אין
 אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב
 לכללו בפירוש כיצד ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את
 החטאת ואת העלה במקום הקדש (שם יד יג.) שאין תל' כי כחטאת האשם
 5 הוא לכהן (שם) אלא לפי שיצא לידון בדבר חדש בכהן יד ובכהן רגל ובאון
 ימנית יכול לא ישעון מתן תל' כי כחטאת האשם הוא (שם) החזירו הכתוב
 לכללו בפירוש לומר מה חטאת טעונה מתן מזבח אף אשם מצודע ישעון מתן
 מזבח (ק"ז). ודכותיה נאמר בשור שהמית את האדם השור יסקל וגם בעליו
 זומת (שמות כ"א כ"ט.) ויצא לידון ברין חדש ברין עבר ואמה שיתן את הקנס
 10 הקצוב כסף שלשים שקלים יתן לארצו (שם כ"א ל"ב.) יכול אין השור בסקילה
 החזירו הכתוב לכללו בפירוש השור יסקל (שם) (ק"ז).

דבר למוד מענינו כיצד איש כי ימרט ראשו קרח הוא
 טהור הוא (ויקרא י"ג מ'). יכול היא טהור מכל מיני טומאה כשהוא אומר וכי
 יהיה בקרחה או בנבחת נע לבן אדמדם (שם י"ג מ"ב.) דבר למוד מענינו
 15 שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נחקים בלבד (ק"ח). ודכותיה אם
 יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה (שמות כ"א י"ט.) יכול נקי מן
 המיתה ומן התשלומין תל' רק שבתו יתן ורפא ירפא (שם) נחקו המיתה
 לתשלומין (ק"ט). ודכותיה ואת התגשמת ואת הקאת ואת הדרם (ויקרא י"א
 י"ח.) תנו דבגן תגשמת זה בואת שבעופות או אינו אלא בואת שבשרצים אמרת
 20 צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בה דבר למוד מענינו במה
 הדבר מדבר בעופות אף כגון בעופות. תניא אידיך ההמט והתגשמת זו בואת
 שבשרצים אתה אומר בואת שבשרצים או אינו אלא בואת שבעופות אמרת

(ק"ז) ספרא שם יבמות ו' ע"א. ואין ברשי' ורס"ג ואבודרהם ובחיי' ועי' ספר כריתות
 כ"ג ע"ב ואשכול הכפר שם.

(ק"ז) מכילתא ומכילתא דרשב"י משפטים ופי' רס"ג שם צד רס"ג, אבל אין בפ' רשי'
 ובמקומות האחרים ה"ל.

(ק"ח) ספרא שם ופי' רס"ג שם, אבל ליתא בפ' רשי' ואבודרהם ובחיי' שם, ועי' ספר
 כריתות ואשכול הכפר שם.

(ק"ט) עי' מכילתא ומכילתא דרשב"י שם, ועי' האשכנזי הערה נ"ג.

צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן דבר למד מענינו כמה
הכתוב מדבר בשרצים אף כאן בשרצים (ק"י).

דבר למוד מסופו כיצד נתתי נע צרעת בבית ארץ
אחחתיכם (ויקרא יד ל"ד). ממשמע בית שיש בו אבנים ועצים ועפר ושאין
בו אבנים ועצים ועפר במשמע וכשהוא אומר ונתן את הבית את אבניו ואת
5 עצייו ואת כל עפר הבית (שם יד מ"ה). דבר למוד מסופו שאין אודלו מיטמא
בנעמים עד שהיה בו אבנים ועצים ועפר (ק"א). ודכותיה דבר אל אהרן אחיך
ואל יבא בכל עת אל הקדש ... בזאת יבא אהרן אל הקדש (שם ט"ז ב' ג').
יכול אימתי שירצה יבוא בסדר הזה ת"ל דבר למוד מסופו והיתה זאת לכם
10 לחקת עולם ... מכל חטאתיכם אחת בשנה (שם ט"ז ל"ד). אחת בשנה הוא
נכנס ואינו נכנס כל זמן שירצה (ק"ב). ודכותיה ואם ביום שמע אישה ניא
אותה והפר את נדה אשר עליה ואת מבטא שפתיה (במדבר ל' ט'). יכול
כל נדרים ושבעות הבעל מפר דבר למוד מסופו כל נדר וכל שבעת אשר
לענת נפש אישה יקימנו ואישה יפירונו (שם ל' יד). ולהלן הוא אומר בין איש
15 לאשתו (שם ל' יז). דבר למוד מסופו שאין הבעל מפר אלא דברים שיש בהן
עני נפש שבינו לבינה בלבד (ק"ג).

**משני כתובין המכחישין זה את זה עד שיבוא
הכתוב השלישי ויכריע ביניהן כיצד** כתוב אחד אומר
כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך (דברים ט"ז
20 י"ט). וכתוב אחד אומר אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אתו
(ויקרא כ"ז כ"ו). אי אפשר לומר תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש ואי אפשר
לומר לא יקדיש שכבר נאמר תקדיש הא באיזו צד מקדישו אתה לבכורה ואין
את מקדישו לקרבן אחר (ק"ד). מכאן שאין משני את הקדשים מקדושה
לקדושה (קט"ז). ודכותיה כתוב ובנבלתם לא תגעו (ויקרא י"א ח'). וכתוב

(ק"י) חולין ס"ג ע"א. ועי' ערוך השלם חלק ב' רף כ"ז ע"א ערך בואת.

(ק"א) ספרא שם, ועי' ספר כריתות ואשכול הכפר שם.

(ק"ב) עי' ויקרא רבה פכ"א, ואין דוגמא למרה הזאת במקומות הנ"ל.

(ק"ג) ספרי מטות פ" קנ"ה. הדרש הזה איתא בפ"י רס"ג ובאבודרהם אבל לא ברשי ובבחי.

(ק"ד) עי' משנה ערכין כ"ט ע"א. ועי' לקוטי סכלהא של האשפסאן צד י'.

(קט"ז) עי' משנה תמורה ל"ב ע"א.

לאלה חטמאו (שם י"א כ"ד). יכול אם נעו אדם בנבלה סופג את הארבעים ת"ל ולא לה חטמאו או יכול אם מצא נבלה ילך ויטמא לה ת"ל ובנבלתם לא תגעו. הא כיצד רשות חה שנאמר ובנבלתם לא תגעו ברנל בלבד שכל ישראל חברים ברנל שנאמר בבוא כל ישראל (דברים ל"א י"א). כולן ראויים לביאה (קט"ז). ודכותיה בפרטן של לויים אתה מוצא עשרים ושנים אלף ושלש מאות ובכללן אתה מוצא עשרים ושנים אלף אותן שלש מאות להיכן הלכו אותן שלש מאות בכורות היו ואין בכור פודה בכור (ק"ז). ודכותיה כל חרם בישראל לך יהיה (במדרש ט"ז י"ד). וכתוב כל חרם קדש קדשים הוא לה' (ויקרא כ"ז כ"ח). ואי אפשר לומר לה' שכבר נאמר לכהנים ואי אפשר לומר לכהנים שכבר נאמר לה' אמור מעתה סחמון לכהנים ושירושן לברק הבית (ק"ח). ודכותיה וירד ה' על הר סיני על ראש ההר (שמות י"ט כ'). וכתוב אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם (שם כ' כ"ב). הכריע מן השמים השמיעך את קלו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה (דברים ר' ל"ז). מלמד שהרכין המקום ב"ה שמים עליונים על ראש ההר ודיבר עמהם מן השמים על ראש ההר והוא ויש שמים וירד ערפל תחת רגליו (שמואל ב' כ"ב י'). (ק"ט). ודכותיה כתיב ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו (במדבר ז' פ"ט). וכתוב אחד ואמר ולא יכול משה לבא אל אהל מועד (שמות מ' ל"ח). אי אפשר לומר ובבא שכבר נאמר ולא יכול ואי אפשר לומר ולא יכול שכבר נאמר ובבא הכריע כי שכן עליו הענין (שם) כל זמן שהיה הענין לא יכול נסתלק

20 ובבא (ק"כ). ודכותיה וקן רוד את הערן בכסף שקלים חמשים (שמואל ב' כ"ד כ"ד). ויתן רוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות (דברי הימים א כ"א כ"ח). אי אפשר לומר חמשים שהרי נאמר שש מאות ואי אפשר לומר שש מאות שהרי נאמר חמשים אמור מעתה שנטל רוד חמשים מכל שבט ושבט

(קט"ז) ספרא שמיני מ"ט ע"א. ועי' ראש השנה ט"ז ע"ב והאפסמאן הערה ס"ה.

(ק"ז) ע"י בכורות ה' ע"א במדבר רבה פ"ה.

(ק"ח) ע"י משנה ערכין כ"ח ע"ב. ועי' ספרי קרח פ"י ק"ז וספרא בחקתי ק"ד

ע"ד.

(ק"ט) ספרא כ' ע"ב. ואיחא במ"י רשי ובאבורהם ובכח"י, אבל לא במ"י רס"ז. ועי'

ספר כריתות כ"ב ע"א ואשכול הכפר שם.

(ק"כ) ספרא שם. ועי' בח"י סוף פקודי ואינו בפירושים האחרים על י"ג מרות

הנ"ל.

וחמשים משלו הדי קבל שש מאות (קכ"א). והא באחד שבטיך דברים יח
 פ'. ואמר מכל שבטיכם (שם יב ה'). כדכתבין במקומו (קכ"ב).

מן הבקר ולא כל הבקר מן הצאן ולא כל הצאן להוציא רובע
 ותרבע ומוקצה תעבד ואתנן ומחיד וטרפה ויוצא דופן ודומין (קכ"ג). ר"א
 מן הבקר כל שהוא מן הבקר בין מרברי בין ישובי הוא היא פלתתא דרבי

יסי ורבנן דרבנן אמרי שור הבר מין בהמה רבי יוסי אומר מין חייה. תנו רבנן
 חמשה דברים נאמרו בשור הבר אסור משום אהו ואת בנו וחלבו אסור ויקרב
 לגבי המזבח וחייב במתנות ונלקח בכסף מעשר לזבח שלמים אבל לא לבשר

תאווה ודרי הוא כבהמה לכל דבר רבי יוסי אומר הרי הוא אקו האמר בתורה
 10 ומותר משום אהו ואת בנו וחלבו מותר ופסול לגבי המזבח ושטור מן המתנות
 ונלקח בכסף מעשר לבשר תאווה אבל לא לזבח שלמים (קכ"ד). והלכה

כחמשים (קכ"ה). וכן המריא מין בהמה הוא הרי הוא אומר שבעתי עלות אילים
 וחלב מריאים (ישעיה א' י"א). מראכשריה לקרבן שמע מיניה מין בהמה
 הוא (קכ"ו). **ומן הצאן** להוציא כל מיני צאן (קכ"ז). ר"א

מן הבקר ומן הצאן תקריבו בין גדולים בין קטנים הגדולים
 15 בבקר עד שלש שנים והגדולים בצאן עד שתי שנים והקטנים מיום שמיני ללידתן
 ולמעלה (קכ"ח). **תקריבו** מלמד שהיא באה נרבת שנים. הלא

דין הוא עולת בהמה באה בגדר ונרבה ועולת העוף באה בגדר ונרבה מה
 עולת העוף שהיא באה בגדר ונרבה באה נרבת שנים רכתיב עוף קרבו והקריב
 20 (ויקרא א' י"ד). אף עולת בהמה שהיא באה בגדר ונרבה תבוא נרבת שנים.

הולכך לך לדרך הו מנחה באה בגדר ונרבה ועולת בהמה באה בגדר ונרבה
 מה מנחה אינה באה נרבת שנים רכתיב ומש כי תקריב (שם ב' א'). אף עולת

(קכ"א) עי' פ' רמ"ג שם רמ"ד. ועי' ספרי ראה פ' ט"ב ופרקי דרבי אליעזר פ' ל"ו
 זכתיים קט"ז ע"ב ועי' בשה שהוסיף הרב ד"ר האפפמאן במאמרו על מדרש י"ג סדרת ספרי
 לספר דברים והערות ע' ע"ד שם.

(קכ"ב) עי' כ"י מה"ז לספר דברים י"ח ה'.

(קכ"ג) עי' ספרי ד' ע"א וה' ע"א ועי' חמורה כ"ח ע"ב.

(קכ"ד) עי' חולין פ' ע"א כלאים פ"ח מ"ו. ועי' רמב"ם הלכות מאכלות אסורות

פ"א ה"ח וה"ב. ובב"א תא בכסות אקו.

(קכ"ה) עי' רמב"ם שם ה"ב.

(קכ"ז) עי' ספרי וחולין שם.

(קכ"ח) עי' רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"א. ועי' ספרי שם.

בדומה לא תבוא נדבת שנים. נראה למי דומה דנין דבר שכולו לאשים מדבר שכולו לאשים ואל תוכיח מנחה שאין כולה לאשים. הולכך לך לדרך הו דנין דבר שהוא בא חובת צבור מדבר שהוא בא חובת ציבור ואל תוכיח עולת העוף שאינה באה חובת ציבור תל חקריבו מלמד שהיא באה נדבת שנים (קכ"ט). רבי אומר ודי הוא אומר אשר יקריב קרבנו לכל מדידה ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעלה ויקרא כ"ב יח.) כל הקדשים באים בשחפת אלא שסילק הכתוב את המנחה (קל"ז). את קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור (קל"א). מכאן אמרו תנאי בית דין על כל המתורות שיקרבו כולן נדבה אפלו מותר תרומת הלשכה כולו לעולות נדבה והן הנקראין 10 קין המזבח (קל"ב). ד"א את קרבנכם ממקום שהיחיד מביא משם הציבור מביאין (קל"ג).

ג אם עלה יכול חובה עליו לנדוד עולה תל אם עלה רשות מפני מה לא פתח הכתוב אלא בעולה שהיא מעולה על כל הקרבנות (קל"ד). ד"א שהיא מעלה את ישראל מדינה של גזעם (קל"ה). חביב הוא קרבן נדבה שלא פתח הכתוב אלא בו והוא תשלמה פרים שפתחו השוע יד ג'.) יכול פרי חובה תל ארמא משותבם אהבם נדבה (שם יד ה'.) פרי נדבה ולא פרי חובה הוי חביבה נדבה (קל"ו). והיא אבוא ביתך בעולות אשלם לך נדרי (תהלים ס"ז ג.) ואומר באו שערינו בתודה חצרתיו בתהלה (שם ה' ד'.) (קל"ז). עולה עולה ריבה הכתוב יכול לא יהא כל הפסולין הללו נהגין אלא בעולת נדבה 20 עולת חובה מלן אמרת עולה עולה ריבה הכתוב שכל הפוסל בנדבה פוסל בחובה ומגין שהוא נדבא אף בשלמים ודין הוא נאמר הבא עולה והבא שלמים מה עולה כל הפסולין האלו נהגין בהן אף השלמים יהא כל הפסולין האלו

(קכ"ט) ספרא ה' ע"ב.

(קל"ז) מנחות ק"ד ע"ב, ועי' סח שאמר הרב מלבים בבאורו לספרא שם, ועי' קטעי מדרש והגדה ס"ז וע"ז והערות דרד ניינצבורג שם לענין הסחלקת שבין ר' עקיבה ור' יוסי תגלילי בענין חזה ועי' מנחות ע"ג ע"ב.

(קל"א) ספרא שם.

(קל"ב) עי' רמב"ם הלכות שקלים פ"ד ה"ט ועי' ירוש' יומא פ"ב ע"ב. (פ"ה ח"א) וירוש' שקלים פ"ח ע"ב (פ"ח ה"ז והלאה) שבעות י"ב ע"ב, ועי' שקלים פ"ד מ"ב.

(קל"ג) ספרא שם. (קל"ד) עי' ספרא שם והערה פ"ח לעיל וצ"ע.

(קל"ה) מקור המאמר הזה לא מצאתי וצ"ע. (קל"ו) עי' ילקוט השוע רמז תקל"ו וצ"ע.

(קל"ז) גם את זה לא מצאתי וצ"ע.

נדעין בהן וקל וחומר מה אם עולה שכשרה לבוא מן העוף כל הפסולין האלה
 נדעין בהן שלמים שלא כשרו לבוא מן העוף אינו דין כל הפסולין האלו נדעין
 בהן לא אם אמרת בעולה שלא כשרה לבוא נקבות כזכרים תאמר בשלמים
 שכשרו לבוא נקבות כזכרים הואיל וכשרו לבוא נקבות כזכרים לא יהוא כל
 הפסולין האלה נדעין בהן ת"ל קרבו לרבות את השלמים. **מן הבקר**
 8 זה הוא שאמרו להוציא את הטרפה. **זכר** לא נקבה זכר לא טומטום
 ואנדרניס **תמים** כשם שאם אינו חמים אינו לרצונך אם אינו
 כעין זה אינו לרצון (קל"ח). **תמים יקריבנו** תמים יקריבנו.
 רבי יוסי אומר תמים יקריבנו ויקרבו מכאן אמרו מבקרין את התמיד
 10 ואחר כך שחטין אותו רבי יוסי אומר שמעתי בשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר
 שחייב חטאת ויביא תמיד אחר (קל"ט). **אל פתח אהל מועד**
 מיטפל בו ומביאו אל פתח אהל מועד ומה ת"ל יקריב גיין אתה אומר נתערבה
 עולה בעולה עולה בתמורה עולה בחולין יקרבו כולן ת"ל יקריבנו יקריב
 יכול אפלו נתערב בפסולין ת"ל יקריבנו את שהוא ראוי להקרבה יצאו פסולין
 15 ומגין אפלו נתערבו בחטאות החיצונות אוציא את שנתערבו בחטאות החיצונות
 ומגין שנתערב בחטאות הפנימיות אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות שאלו
 בפנים ואלו בחוץ ומגין אפלו נתערב בבכור במעשר ובפסח אוציא את אלו
 שנתערבו בבכור במעשר ובפסח שאלו מתן ארבע ואלו מתן אחת ומגין אפלו
 נתערב בשלמים ובתורה אוציא את שנתערב בשלמים ובתורה שאלו קדשי
 20 קדשים ואלו קדשים קלים יכול נתערב באשם ת"ל יקריבנו לכדו הוא קרב
 לא שנתערב באחרים אלא כולן יפרו בטמון ויביא ברמיהו היפה שבהן מכל
 מין. מה ראיית לומר עולה בעולה שהוא שם אחד עולה בתמורה שהתמורה
 קריבה בעולה עולה בחולין שהוא יכול להקדיש את החולין ולעשותו
 עולה (ק"ט). **יקריב אתו** מלמד שכופין אותו יכול על כרחו
 25 ת"ל לרצו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (קמ"א). וכן בגמי נשים

(קל"ח) ספרא שם. להוציא את הטרפה ביה בספרא ובילקוט. אבל נירסת ב"י היא
 לרבות את הטרפה ותקנתי לפי הספרא.

(קל"ט) ספרא שם סוכה מ"ב ע"א תוספתא פסחים פ"ה ה"ה (גד קס"ג).

(ק"ט) ספרא שם זבחים ע"י ע"ב. (קמ"א) ספרא שם ראש השנה ו' ע"א.

כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (קמ"ב). לפני ה' וסמך אין סמיכה
בבמה (קמ"ז). **צפנה לפני ה'** אין צפנה בבמה, לפני ה'
וסמך אע"פ שסמך מבחוץ יחזור ויסמך מבפנים (קמ"ד).

ד וסמך ידן ולא יד עברו ידו ולא יד בנו ידו ולא יד שלוחו (קמ"ה).
5 מיכן אמרו הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא תכרי והעבד והאשה
השליח (קמ"ו). וסמך ידו קרבן יחיד טעון סמיכה ואין קרבן צבור טעון
סמיכה. כל קרבנות היחיד טעוין סמיכה חוץ מן הבכור ומן המעשר והפסח
וכל קרבנות הצבור אין טעוין סמיכה חוץ מפר העלם ושעיר המשתלח (קמ"ז).
ידו על ראש ולא ידו על גב על ראש לא על הצאר ידו על ראש
10 לא על הגביין ארציא את כולן ולא ארציא את החזה ודין הוא מה אם הראש
שאינו טעון תנופה טעון סמיכה החזה שהוא טעון תנופה אינו דין שיטעון סמיכה
ת"ל על ראש לא על החזה (קמ"ח). יכול אין לי טעון סמיכה אלא עולה נרבה
עולה חובה מנין ודין הוא נאמר הבא עולה מן הבקר ונאמר הבא עולה מן
הצאן מה עולת בקר טעונה סמיכה אף עולת הצאן טעונה סמיכה. לא אם
15 אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכים תאמר בבן הצאן שנתמעט בנסכים הואיל
ותמעט בנסכים לא יטעון סמיכה ת"ל עלה (קמ"ט). נאמר הבא עולה נרבה
הבא עולה חובה מה עולה נרבה טעונה סמיכה אף עולה חובה טעונה סמיכה.
אחד עולת בקר ואחד עולת הצאן זו חו טעונות סמיכה (ק"ג). יכול אף עולת
העוף תיטעון סמיכה ת"ל העלה פרט לעולת העוף (קנ"א). ד"א וסמך ידו
20 מלמד שכל אחד ואחד סומך. זה חומר בסמיכה מבתנופה שהחוברין סומכין
ואין החוברין מניפין אלא אחד מניף על ידי כולן (קנ"ב). **ונרצצה לן**
מלמד שהמקום רוצה לו ועל מה המקום רוצה לו אם תאמר על דברים שהייבין
עליהם מיתת בית דין ומיתה בידי שמים וברת בידי שמים ומלקות ארבעים
וחמאות ואשמות דרי עגשן אמור ועל מה המקום רוצה לו על מצות עשה ועל

(קמ"ב) יבמות ק"ו ע"א ע"ש. (קמ"ד) ספרא שם. (קמ"ה) שם מנחות צ"ג ע"ב ירוש' קידושין ס"ב ע"ב (פ"ב ה"א).
(קמ"ו) ספרא שם מנחות פ"ט מ"ח.
(קמ"ז) ע"י משנה מנחות צ"ב ע"א ורס"בם הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"ח.
(קמ"ח) ספרא שם מנחות צ"ג ע"ב. (קמ"ט) ספרא שם. (ק"ג) ע"ש.
(קנ"א) ספרא שם. (קנ"ב) משנה מנחות צ"ג ע"ב.

מצות לא תעשה שיש בה קום ועשה (קנ"ג). רבי שמעון אומר ונרצה
 לן ולזבחו אע"פ שלא סמך הובח נרצה (קנ"ד). והלכה מעלין עליו
 כאלו לא כיפר (קנ"ה). ונרצה לו לכפר במכפר. איזה הוא
 מכפר זה הדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר (ויקרא י"ז י"א.) אין לי אלא
 5 בטהור בטמא מנין כשהוא אומר נשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני
 ישראל (שמות כ"ח ל"ח.) איזה עון הוא נשא אם תאמר עון פיגול ונותר נאמר
 בהן לא ירצה לא יחשב (ויקרא ו' י"ח.) ואיזה עון הוא נשא עון טומאה שהותר
 מכלל טומאה לציבור. אין לי אלא עונות שברם שבקומץ והלבונה והקטרת
 ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ת"ל לכל מנחת קדשים ומנחת
 10 ש.ס.). אין לי אלא של אנשים של נשים מנין אין לי אלא של ישראל של גרים
 ושל עבדים מנין ת"ל עון הקדשים ריבה הואיל ומצינו שאין כפרה אלא ברם
 מה ת"ל וסמך ונרצה אלא לימר שאם לא עשה סמיכה שירי מצוה כאלו לא
 כיפר (קנ"ז). וסמך ושחט במקום שסומכין שחטין ותיכף
 לסמיכה שחיטה (קנ"ז). וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים כך שחיטה
 15 בטהורים (קנ"ח).

ה ושחט שחיטה כשרה בורים בגשים ועבדים ואפלו בקדשי קדשים
 או אינה אלא בכהן וכי מנין באת מכלל שנאמר ואחז ובניך אתך חשמו את
 כהנתכם לכל דבר המזבח (במדבר י"ח ו'). אף לשחיטה וכשהוא אומר
 והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם חרפו (ויקרא א' ה'). מיכן ואילך מצות
 20 כהנה אבל שחיטה כשרה בכל אדם (קנ"ט). בן הבקר לפני ה'
 אין השחט לפני ה' שמעון התימני אומר מנין שתרא ידו של שחט לפני מן
 הנשחט ת"ל את בן הבקר לפני ה' (קס'). והלכתא כותיה (קס"א). ד"א ושחט
 חנו רבון כיצד שחטין מתח הצואר ומוליד הסכין ומביאה עד ששחט (קס"ב).

(קנ"ג) ספרא ש.ס. (קנ"ד) שם יומא ה' ע"א.

(קנ"ה) ע"י רמב"ם הלכות טעשה הקרבנות פ"ג ה"ב.

(קנ"ז) ספרא שם ובחים ד' ע"ב מגילה ח' ע"א.

(קנ"ז) ספרא שם ובחים ל"ב ע"א ול"ז ע"א ומשנה מנחות צ"ג ע"א.

(קנ"ח) ובחים ש.ס. (קנ"ט) ספרא שם משנה ובחים ל"א ע"ב. ע"י ובחים ל"ג ע"א.

(קס') ספרא שם ובחים ל"ב ע"ב.

(קס"א) ע"י רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פ"א ה"א. בכ"א ולית הלכה כותיה.

(קס"ב) רמב"ם הלכות שחיטה פ"ב ה"ז.

מני הני מילי אמר שמואל דאמר קרא חץ שחוט לשונם (ירמיה ט' ז'). תנאי
 דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך והיא זהב שחוט לשונם (מלכים
 א' י' יז.) ואומר חץ שחוט לשונם מרמה דבר (ירמיה שס.). מאי ואומר וכי תימא
 זהב שחוט זהב הנטוה כחוט הוא הא שמע חץ שחוט וכתיב שחט. ראבא בדיק
 5 להו גידא לרבי יונא בר חלפתא ושחט בה עופא כהדי דפרה ודלמא עביד
 חלדה דחזינן גרפיה דמיפרס. הוא באעי כסוייה ואי תימא דמכמו ליה האמר
 ר' זירא אמר רב השחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך
 את דמו וכסהו בעפר (ויקרא י"ג יג) עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד
 שהשחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה. דמזימן ליה עפרא דכולה
 10 פתקא (קס"ג). ד"א תשחט תנו רבנן מקום השחיטה מן החי הוא
 הצואר וכל הצואר כשר לשחיטה (קס"ד) מני הני מילי אמר רב כהנא מנין
 לשחיטה מן הצואר שנאמר ושחט את בן הבקר ממקום ששה חטוהו מאי משמע
 דהאי חטוהו לישנא דאכשורי הוא דכתיב חטא את הבית (ויקרא י"ד כב.).
 ואי בעית אימא מהכא תחטאני באזוב ואמר. ואימא מזנבו שח מכלל דזקוף
 15 בעינן דהאיי שח ועומד הוא. ואימא מאזנו בעינא דם הגפש וליכא. ואימא דקרע
 ואויל עד דם הגפש ולטעמך שהיה דדסה חלדה הערסה ועיקר מני לן אלא
 נמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לישויה נסטרא. רב
 יימר אמר אמר קרא חבתת (דברים י"ב כ"א). ממקום שוב חתיה. מאי משמע
 דהאיי חתיהו לישנא דמתבר דהו דכתיב אל חירא ואל תחת (שם א' כ"א.).
 20 אימא מחטמו זב מחמת חתי בעינן דהאיי זב מאליו הוא. ואימא מלביה ולטעמך
 שהיה חלדה דדסה הערסה ועיקר מני לן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי
 גמרא וקרא למאי אתא דלא לישויה נסטרא. דבי ר' ישמעאל תנא ושחט אל
 תקרא ושחט אלא ושחט ממקום ששה חטוהו. ואימא מלשונו בעינן דם הגפש
 וליכא. ואימא דקרע ואויל עד דם הגפש ולטעמך שה' חל' דר' הני ועי' מני
 25 לן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לישויה
 נסטרא. ותנא מיתיה ליה מהכא. דתניא ר' חייה אומר מגלן לשחיטה מן הצואר
 שנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנחתים את הראש ואת הפרד (ויקרא

(קס"ג) חולין ל' ע"ב. וכתיב שחט ליתא בתלמוד שם.
 (קס"ד) עי' רמב"ם שם פ"א ה"ה והז'. ועי' משנה חולין פ"א מ"ד (י"ט ע"ב).

א' ה'. שאין תל את הראש ואת הפרד ומה תל את הראש ואת הפרד והלא ראש ופרד בכלל כל הנתיחים היו ולמה יצא לפי שכתוב והפשיט את העלה ונתח אתה לנתיחים (שם א' ה'). אין לי אלא נתיחים שיצא בכלל הפשטה מניין לרבות את הראש שכבר הומו תל את הראש (קס"ה). מראמר את הראש שכבר הומו מכלל דשחיטה מן הצואר (קס"ו). ד"א **ושחט את בן הבקר** שנתא השחיטה לשם בן בקר מלמד ששחיטת הקדש צריכה כוונה, ואם שחט כמתעסק או דרך שחוק פסול (קס"ז). ושחט את בן הבקר שנתא השחיטה לשם בן הבקר. בעא מניה שמואל מרב הווא מנין השחט כמתעסק בקדשים שהוא פסול שאמר ושחט את בן הבקר שנתא השחיטה לשם בן הבקר. אמרו ליה זו בדינו היא. לעכב מנין לרצכם חובתוהו לדעתכם וזוהו (קס"ח). הני מילי בקדשים אבל בחולין אינה צריכה כונה רתגן וכולן ששחטו ואחרין רואין אותן שחיטתן כשרה ואמרין מאן תנא דלא בעינן כונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן היא דתאני ר' אושעיה זעירא דמן חבריא ורק סכין לנעצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשר חכמים פוסלין. הוא תאני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן (קס"ט). **והקריבו בני אהרן** זו קבלת הדם יכול זו ודיקה כשהוא אמר חריקו הרי ודיקה אמרה הא אינו אמר והקריב אלא זו קבלת הדם שלא תהא כשרה אלא בכהן כשר ובכלי שרת (ק"ע). מיכן אמרו מקבלת הדם ואילך מצות כהונה אבל שחיטה כשרה בכל חוץ מן הקטן שאין לו דעת והיא ותביארו בית ה' שלה (שמואל א א' כ"ד). זה מקדש שלה שהיה בית של אבנים מלמטן וידיעות מלמעלן הדא היא ויטש משכן שילה (תהלים ע"ח ס'). קרי ליה בית וקרי ליה משכן (קע"א). והגער נער (שמואל א שם). בן שתי שנים היה שמואל. עליו אמר שלמה גם במעללי יתגבר נער (משלי י"א). בא שמואל ומצאן שהן עומרין על קרבנותיהן ואמר להן מפני מה אתם עומדין ולמה אין אתם שוחטין אמרו לו הרי אנו ממתנין לכהן עד שיבוא

(קס"ה) חולין כ"ז ע"א, ועי' ספרא ו' ע"ב. (קס"ו) חולין ס"א. (קס"ז) עי' רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פ"א הל' חולין י"ג ע"א, ובח"מ פ"ז ע"א, מנח"ק ע"א. (קס"ח) עי' חולין ס"ב. (קס"ט) שם י"ב ע"ב. (ק"ע) עי' חולין ס"ג ע"א ובח"מ י"ג ע"א חנינה י"א ע"א ובח"מ ר' ע"א קידושין ל"ו ע"ב. (קע"א) עי' רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ה ה"א, ועי' ספרא שם ותוספתא ובח"מ פ"א ה"ח (צר ת"ט).

וישחוט אמר להן עמדו ושחטו לא כן תנינן שהשחיטה כשרה בזרים בנשים
 ובעבדים אפלו בקדשי קדשים שנאמר והקריבו בני אהרן. עמדו ושחטו. כיון
 שבא עלי מצאן שחטו אמר להן מי התיר לכם לשחוט אמרו לו נער אחד
 התיר לנו אמר להן הביאנהו לפני הדא היא וישחטו את הפר ויביאו את הגער
 6 אל עלי (שמואל א' כ"ה.). ביקש לעגשו אמר זה זה הורה הלכה לפני רבו
 שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, באת אמו ונשחטתה אל רגליו ותאמר
 בי אדני חי נפש אדני אני האשה הנצבת עמך בזה להתפלל אל ה' (שם א'
 כ"ז.). אמר לה הלא אנא צליתי ואתא, ימות ואנא מצלי ואתי אהרן. אמרה לו
 אל הגער חמה התפללתי (שם א' כ"ז.). ברם מן דא ומן דא לא רידי ולא רידך
 10 הוא ואכי השאילתיהו לה' מן הימים אשר היה הוא שאל לה' (שם.). באותה
 שעה נצצה רוח הקדש ואמרה כל ימים ששמואל קיים שאל קיים (קע"ב).
 בני אהרן יכול אפלו חללים תל הכהנים יצאו חללים אצאי חללים
 וארכה את בעלי מוטין תל בני אהרן מה אהרן כשר אף בניו כשרים יצאו חללים
 ובעלי מוטין (קע"ז). והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם חרקו
 15 את הדם מה תל דם דם מנין אתה אומר נתערב דם עולה ברם עולה דם עולה
 ברם תמורה דם עולה ברם חולין יקרבו תל דם דם. ברא שצפלו דם החולין
 לתוך דם הקדש ואומרין אותו אלו היה מים ראויין ליבטל. דם שבמזרק על שלא
 יהו מראיו מראה דם הרי זה לא יזה ממנו ואם אינן ראויין לבטל מראיו יזה ממנו.
 יכול אם נתערבו אלו יקרבו שכן אם נתערבו ביין יקרב. מנין אם נתערב באשם
 20 אביא את שנתערב באשם שאלו ואלו קדשי קדשים הן. מנין אפלו נתערב
 בשלמים ובתודה שאלו ואלו מתן ארבע אביא את שנתערב בשלמים ובתודה
 שאלו ואלו מתן ארבע מנין אפלו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח תל דם
 דם (קע"ד). אפלו נתערב בפסולין תל דמו אצאי את הפסולין ואת החשאות
 הפנימיות ואת החשאות החיצוניות שמקומן שוה (קע"ה). חרקו יכול
 25 זדיקה אחת תל סביב יכול יקיפנו כחוט תל חרקו הפסק ארבע מתנות
 סביב. רבי ישמעאל אומר נאמר כאן סביב ונאמר להלן סביב מה סביב האמור

קע"ב) מדרש שמואל פ"ג ס"ו (הוצאת מהרש"ב כ"ז ע"א).

קע"ז) מפרא ו' ע"ב. (קע"ד) שם ע"ג וזכחים פ"א ע"ב.

קע"ה) ע"ג וזכחים ע"ח ע"א ודמב"ס הלכות פסולי הטוקרשין פ"ב הכ"ג.

להלן הפסק ארבע מתנות אף סביב האמור כאן הפסק ארבע מתנות (קע"ז).
 כיצד הוא עושה בעולה לוקח את הדם במזרק חורק מטנו שתי זריקות על
 שתי זוויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטן על קרן מזרחית צפונית ועל
 קרן מערבית דרומית ומתכוין שיהיה הדם סקיף כמין גם ושיירי הדם נשפך
 על גב היסוד הדרומי (קע"ז). **הדם על המזבח** הדם על
 המזבח אין חורק על גבי המזבח (קע"ח). **חרקו את הדם על**
המזבח הדם בוריקה על גבי המזבח ומצין אף הבשר ת"ל ועשית
 עלתך הבשר והדם (דברים י"ב כ"ז). מה הדם בוריקה אף הבשר בוריקה
 ומה אני מקיים תורך עליה העלה (קע"ט). בתחילה בוריקה ובסוף בהערכה.
 10 **לאחר שזרקו חזר ומסדרין בשפודין (ק"פ).** **המזבח סביב** בזמן
 שהוא סביב לא בזמן שנישלה קרנו של מזבח הא אם ניטלה קרנו של מזבח
 ועבר עליו עבודתו פסולה (קפ"א). **אשר פתח אהל מועד** לא
 בזמן שירדוק ולא בזמן שגללה הרוח את היריעה (קפ"ב). רבי יוסי הצילי
 אומר מה ת"ל אשר פתח אהל מועד לפי שאמר ונתת את הכיור בין אהל מועד
 15 ובין המזבח (שמות מ' ז'). יכול בין אהל מועד ובין המזבח יא הריחו נתון
 ת"ל המזבח פתח אהל מועד אין הכיור פתח אהל מועד (קפ"ג). ואיכן היה
 נתון בין האולם ולמזבח משך כלפי הדרום (קפ"ד).

ו **הפשיט . . . ונתח** יכול יפשיט אבר אבר ומנח ת"ל **את**
העלה מפשיט כולה ואחר כך מנתחה (קפ"ח). יכול אין מעון הפשט
 20 אלא עולה נרבה עולת חובה מנין דין הוא נאמר הבא עולה נרבה והבא עולה
 חובה מה נרבה טעונה הפשט אף חובה טעונה הפשט מנין לרבות עולת זאן
 מנין לרבות עולת נשים ועולת גוים ת"ל את העלה מכל מקום (קפ"ז). **ונתח**
 יכול נתח נתחיה לנתחין ת"ל אתה אותה לנתחיה אין נתחיה לנתחין (קפ"ז).
 יכול אף הפסולה תרא טעונה הפשט ויתוח ת"ל אתה כשרה לא פסולה (קפ"ח).

(קע"ז) ספרא שם ובח' נ"ז ע"ב. (קע"ז) רמב"ם הלכות מעשה קרבנות פ"ה ה"ו.
 (קע"ח) ספרא שם. (קע"ט) ספרא שם ע"ד ובחים ס"ב ע"ב וע"ש ק"ד ע"ב.
 (ק"פ) ע' רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ו ח"ד.
 (קפ"א) ספרא שם. (קפ"ב) שם ובחים נ"ח ע"ב. (קפ"ג) ספרא שם.
 (קפ"ד) שם. (קפ"ה) שם. (קפ"ז) שם.
 (קפ"ח) שם. (קפ"ח) שם.

כיצד מנתח כדחנן לא היה שובר את הרגל אלא נקבו מתוך עוקבו ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שהיא גניע לחוזה הגיע לחוזה חותך את הראש ותננו למי שוכה בו חתך את הכרעים ותננו למי שוכה כהן מירק את ההפשט וקרע את הלב והציא את רטנו. חתך את הידים ותננו למי שוכה בהן. עלה לרגל 5 ימינת חתכה ותננה למי שוכה בה ושתי ביצים עמה קרעו ותמצא כולו נלוי לפניו. נטל את הפדר ותננו על בית שחיטת הראש ולמעלן. נטל את הקרבים ותננו למי שוכה בהן להדיחן. נטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד לא היה מזוזה ממקומה. נקב את החוזה ותננו למי שוכה בו. עלה לדופן הימינית היה חותך ויורד עם השדרה ולא היה נגע בשדרה עד שהוא גניע לשתי צלעות רכות חתכה ותננה למי שוכה בה והכבד 10 תלויה בה. בא לו לגרה היצי בה שתי צלעות מיכן ושתי צלעות מיכן חתכה ותננה למי שוכה בה והקנה הלב והריאה תלוין בה. בא לו לדופן השמאלית היצי בה שתי צלעות רכות מלמעלן ושתי צלעות רבות מלמטן וכך היה גניח בחברתה ומצא גניח בשתייהן שתיים שתיים מלמעלן ושתיים שתיים מלמטן חתכה ותננה למי שוכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה. והיא הייתה גדולה אלא 15 של ימין קודרין אותה גדולה שהכבד תלויה בה. בא לו לעוקץ חתכו ותננו למי שוכה בו והאליה ואצבע הכבד ושתי הכליות עמה. נטל את הרגל השמאלית ותננה למי שוכה בה. ומצא כולן עומדין בשורה והאיברים בידם זה הוא הגיתוח האמור בכל מקום (קפ"ט).

ז נתננו בני אהרן הכהן אש אע"פ שהוא מן השמים יורדת מצוה להביא מן ההדיוט (ק"צ). בני אהרן הכהן אש על המזבח אמר ר' יהודה גנין להצתה שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת תל' נתננו בני אהרן הכהן אש (קצ"א). אמר ר' שמעון וכי עלתה על לב שחזר קרב על גבי המזבח אם כן למה נאמר בני 25 אהרן הכהן אש על המזבח לימר על הצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח (קצ"ב). נתננו בני אהרן הכהן מה תל' הכהן ממשמע

(קפ"ט) חמיר פ"ד מ"ב.
 (קצ"א) ספרא ז' ע"א יומא מ"ה ע"א ירוש' יומא ל"ט ע"ג (פ"ב ח"א).
 (קצ"ב) כדלעיל.

שאמר אהרן איני יודע שהוא כהן ואם כן למה נאמר הכהן בכיהונו (קצ"ז).
 וה' בניו הכהנים בכיהותן. לימר על כהן גדול שעבד בבגדי כהן הדיוט וכהן
 הדיוט שעבד בבגדי כהן גדול עבודתו פסולה (קצ"ד). **וערכו עצים**
על האש עצים על גב אש לא האש על גבי העצים (קצ"ה). אמר
 5 שמעון מנין לרבות שני מרי עצים למערכה עם חמדי שלבין הערבים תל
וערכו עצים על האש (קצ"ו).

ח **וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים** יכול טאה
 תל **וערך הכהן אתם** (. . .) או **וערך הכהן אתם**
 ידא כהן אחד עורך כל האיברים תל **וערכו** הא כיצד כהן
 10 אחד עורך שני איברים. וכמה הם איברים עשרה ואחד בקרבים. נמצא הטלה
 עלה בששה דברי רבי ישמעאל. ר' עקיבה אומר וערכו שנים בני אהרן שנים
 הכהנים שנים מלמד שהטלה עלה בששה (קצ"ז). הראשון בראש וברגל הראש
 בימינו חוטמו על פי זרועו וקרניו בין אצבעותיו ובית שחיטתו מלמעלה והפוד
 נתון עליה והרגל שלימין בשמאלו ובית עורה לחוץ. השני בשתי הידים שלימין
 15 בימינו ושלשמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ. השלישי בעוקץ וברגל העוקץ
 בימינו והאילה מדולדלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי כליות עמה והרגל
 שלשמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ. הרביעי בחזה ובגרה החזה בימינו והגרה
 בשמאלו הצלעותיה בין אצבעותיו. החמשי בשתי הרפנות שלימין בימינו
 ושלשמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ. הששי בקרבים נתונים בבוך וכרעים על
 20 גביהן מלמעלה ואחד בסלת ואחד ביין נמצאת למד כבש קרב בשמנו (קצ"ח).
 איל קרב באחד עשר הבשר בחמשה הקרבים והסלת היין בשנים שנים. פר
 קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל הראש באחד והרגל בשנים העוקץ והרגל
 העוקץ בשנים והרגל בשנים החזה והגרה החזה באחד והגרה בשלושה שתי
 הידים בשנים שתי הרפנות בשנים הקרבים והסלת היין בשלושה שלשה. כדא
 25 בקרבנות הצבור אבל בקרבנות היחיד אם רצה להקריב מקריב. הפשיטן

(קצ"ז) ספרא שם.

(קצ"ד) שם וכתים ט"ז ע"א יומא כ"ז ע"א. ועיי' חוספת שם ד"ה אלא.

(קצ"ה) עיי' ירוש' יומא שם. (קצ"ו) ספרא שם יומא כ"ז ע"ב.

(קצ"ז) ספרא שם ע"ב ירוש' יומא ס' ע"א (פ"ב ה"ה).

(קצ"ח) עיי' חמיר פ"ד מ"ח ועיי' רפ"ב הלכות מעשה הקרבנות פ"ה ח"א.

ותיתחון של אלו ואלו שיין (קצ"ט). הכל מעלין אותן ומציהין אותן מחצי כבש ולמטה במעדרו ומולחין אותן ויורדין (ר'). את הגתחיים מה ת"ל את הראש ואת הפדר מלמד שאין הראש הפדר מתתחין (ר"א). ד"א שידא פודש את הפדר על בית שחיטה שהוא דרך כבוד מלמעלה (ר"ב). ומצין שדראש הפדר קודמין לכל האיברים ת"ל את הראש ואת הפדר וערך הכהן 5 אתם מלמד שדראש הפדר קודמין לכל האיברים (ר"ג). על העצים אשר על האש עצים הניתנין להיות אש (ר"ד). וכי כל העצים כשרים למערכה הן כל העצים כשרים חוץ משל זית ומשל גפן. רבי אליעזר מסיף אף של תבל ושל רקל ושל שקמה ושל מיש ושל אלון אבל באלו היו 10 רגילין במרבית של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן (ר"ה). יכול אף עצי סתורה כשרים ת"ל עצים אשר על האש אשר על המזבח מה מובח שלא נשחטש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשחטש בהן הדיוט זה דברי ר' אליעזר. רבי אליעזר בירבי שמעון אומר יכול המתנדב עולה היו עציה ואשיה עמה ת"ל על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מובח 15 משל צבור אף עצים משל צבור (ר"ז). ד"א על העצים אשר על האש אשר על המזבח תניא מרין שעשה ארכן אמה ורחבן אמה ועביין כמחזק גדיש של סאה וכאותן עושין לדורות. אמר ירמיה באמה גדושה. אמר רב יוסף אי הכי הניו רכתיב על העצים אשר על העץ אשר על המזבח שלא יהוא עצים יחצין מן המזבח כלום (ר"ז).

ט וקרבו וקרעיו ירחץ במים קרב ירחץ והקרעים ירחץ במים יכול מה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה ת"ל במים כל שהן. במים ולא ביין במים ולא במזוג במים להכשיר את כל המים קל חומר למי כיור (ר"ח). הכרס מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה והקדכים מדיחין אותן שלשה פעמים במעוטה על השולחנות של מיש שבין העמדים (ר"ט).

(ר') ע' חמיר שם ורמכ"ס שם ה"ד.

(קצ"ט) יומא פ"ב מ"ו ח'.

(ר"א) ע' חמיר שם ורמכ"ס שם ה"ד.

(ר"ד) שם.

(ר"ג) ספרא שם.

(ר"ב) שם חמיר כ"ט ע"ב.

(ר"ה) שם חמיר פ"ב מ"ז.

(ר"ו) ע"י ספרא שם מנחה כ"ב ע"א.

(ר"ח) ספרא ז' ע"ג. וכח"ס כ"ב ע"א.

(ר"ז) ע"י ונח"ס פ"ב ע"ב.

(ר"ט) חמיר פ"ד מ"ב.

(ר"ט) חמיר פ"ד מ"ב.

והקטיר **אע"פ פסול אע"פ יצא דופן אע"פ פיעול אע"פ נותר אע"פ**
 טמא יכול כשהן למטה ת"ל המוכח כשהן בראש המוכח אמרתי לא כשהן
 למטן (רי"י). שאם עלו לא ידרו אבל אין מעלין אותן לכתחלה (רי"א).
 והקטיר **הכהן את הכל** מלמד שכהן אחד מקטיר את הכל
 8 **זורקן אבר אבר על האש וחרד וסודרן** (רי"ב). **את הכל** לרבות
 את העצמות והגיד והקרנים והשלפים והצמר שבראש כבשים ושער שבוקן
 תשים יכול אע"פ פירשו ת"ל ועשית עלתיך הבשר והדם (דברים יב כ"ז).
 אין לי אלא ועשית על הבשר והדם יכול יחלוף מים ועצמות ויעלה בבשר
 על גבי המזבח ת"ל הכל ריבה הא כיצד בזמן שהן מחוברים יעלו פירשו אע"פ
 10 שבראש המזבח ידרו (רי"ג). **עלה לשם עולה אשה** לשם שמים
ריח לשם ריח ניחוח לשם נחת רוח. לה' לשם מי שעשה
 את העולם (רי"ד). ולהלן הוא אומר **עלה הוא** לשם בעל הקרבן.
 מיכן אמרו המקריב עולה צריך להחכין לשם ששה דברים לשם הזבח ולשם
 הזוכה ושהזבח לשם ב"ה ושיקטירו לאשים ושהקטרתו לדיח בלבד ושריח זה נחת
 15 רוח להקב"ה ובחטאת ובאשם לשם אותו החטא והשלמים לשם שלמים (ר"ט"ו).
ואם הריזה מסיף על ענין ראשון ולמה הופסק ליתן ריח למשה להתבתן
 בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין והרי הדברים קל וחומר מה אם שהוא שומע
 מפי הקב"ה ומרבר ברוח הקדש צריך להתבתן בין פרשה לפרשה ובין ענין
 לענין על אחת כמה וכמה הדיוט מהדיוט (ר"ט"ז). ואם מן הצאן קרבנו מן
 20 הכבשים או מן העזים הרי אלו מעוטים פרט לזקן ולחולה ולמוהם (רי"ז).
קרבנו להוציא את המול (רי"ח). **כבשים ועזים** להוציא
 את הכלאים לכך נאמרו המיעוטים האלו, רבי שמעון אומר מה ת"ל עזים לעלה
 לרבות את התמורה. זכר לא נקבה. זכר לא טומטום ואגודונינס. תמים הא
 אם אינו תמים אינו לרצון (רי"ט).

(רי"י) ספרא שם. (רי"א) רברי בעפ"ה.

(רי"ב) רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ו ה"ד. (רי"ג) ספרא שם.

(רי"ד) ספרא שם ובחים פ"ח ע"א.

(ר"ט"ו) רמב"ם שם פ"ד ה"א ועי' משנה ובחים פ"ו ע"ב. (ר"ט"ז) ספרא שם.

(רי"ז) בכורות פ"א ע"א תמורה כ"ח ע"ב. (רי"ח) ספרא שם ב"ק פ"ו ע"ב.

(רי"ט) ספרא שם, עי' נרה פ"א ע"א.

י"א ושחט אתו אותו בצפון אין העוף בצפון אותו בצפון אין קדשים
 קלים בצפון (ק"כ). רבי חיה אומר אתו בצפון אין השחט צריך להיות עומד
 בצפון לפי שמצונו שהמקבל צריך להיות עומד בצפון ומקבל בצפון ואם
 עמד בדרום וקבל בצפון פסול. יכול אף השחט כן ת"ל אתו אתו בצפון אין
 5 השחט צריך להיות בצפון (רכ"א). **על ירך המזבח צפנה**
לפני ה' שהירך בצפון היכן הן פנים לדרום. הא למדנו שהכבש
 בדרום (רכ"ב). רבי יהודה אומר ומעלתו פנת קדים (וחוקאל מ"ג י"ו).
 שיהא העולה לו פתה לימינו למזרח הא למדנו שהכבש בדרום (רכ"ג).
המזבח צפנה שהמזבח כולו ראוי להיות צפונה שאם שחט בראשי
 10 קדשי קדשים כשרים דברי רבי יוסי. רבי יהודה אומר מחצי המזבח ולצפון
 בצפון ומחצי המזבח ולדרום בדרום (רכ"ד). **צפנה לפני ה'**
 שהצפון כולו פני דאמר רבי אליעזר בן יעקב המזבח מכוון כנגד חצי פתחו
 של היכל וכנגד אחת מן הדלתות משך כלפי הדרום (רכ"ה). רבי יהודה אומר
 המזבח ממצע בממצע העזרה שלשים אמה ושחים אמה עשר כנגד פתח של
 16 היכל אחת עשרה מן הצפון ואחת עשרה מן הדרום נמצא המזבח מכוון כנגד
 ההיכל וכתליו (רכ"ו). ואיזה הוא צפון מקירו של המזבח הצפוני עד כותל
 העזרה הצפוני אף כנגד המזבח דברי רבי יוסי בירבי יהודה. רבי אליעזר בירבי
 שמעון מסיף אף כנגד בין האולם ולמזבח עד כותל העזרה הצפוני. רבי מסיף
 אף מכנגד מקום דריסת רגליו הכהנים ועד כותל העזרה הצפוני אבל מכנגד
 20 בית החליפות ולפנים הכל מדרים שהוא פסול (רכ"ז). נמצאת אומר מכותל
 צפוני של עזרה עד כותל המזבח שהוא רוחב ששים ומחצה וכנגדו בכותל
 האולם עד כותל מזרח של עזרה שהוא אורך ששה ושבעים על המרובע הזה
 הוא נקרא צפון והוא המקום ששוחטין בו קדשי קדשים (רכ"ח).

(רי"כ) ספרא שם ע"ד.

(רכ"א) ספרא שם זבחים ט"ח ע"ב מנחות נו ע"א ובתלמוד שם רבי אחיה במקום רבי חיה.

(רכ"ב) ספרא שם זבחים ט"ב ע"ב.

(רכ"ד) ספרא שם זבחים נ"ח ע"א חוספתא זבחים פ"ז ח"א (נצד תפ"ט).

(רכ"ה) ספרא ח' ע"א זבחים נ"ט ע"א יומא ל"ז ע"א ילקוט המ"ז.

(רכ"ז) ספרא שם זבחים נ"ח ע"ב יומא ט"ז ע"ב.

(רכ"ז) לפי כ"א, ועי' ספרא שם זבחים כ' ע"א יומא ט"ז ע"א חוספתא זבחים פ"ז ח"א

(רף תפ"ז). (רכ"ח) רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ה תט"ו ופ"ז.

י"ב ונתח אתו כשר ולא פסול. אתו לנתחיו ואין
נתחיו לנתחים (ר"כט). את ראשו ואת פדרו מלמד
שהראש הפדר קדמין לכל האיברים (ר"ל). וערך הכהן
אתם כסדרו. על העצים אשר על האש אשר
6 על המזבח שלא ישנה בהם מקום המערכה (ר"לא).

י"ג והקרב והכרעים ירחץ במים כלמעלן (ר"לב).
והקריב הכהן את הכל לכבש (ר"לג). והקטיר
ואע"פ פסול ויצא דופן ופיגול ונותר אם עלו לא ירדו (ר"לד). עלה
אע"פ שלא הפשיט אע"פ שלא ניתח או יכול אע"פ שלא שחט בצפון ת"ל הוא
10 מה ראית להכשיר בהפשט וניתוח ולפסול בצפון אחר שריבה הכתוב מיעט
מפני מה מכשיר בהפשט ובניתוח שהן לאחר הרצייה ופוסל בצפון שהוא לפני
הרצייה. עלה אע"פ שלא סמך והלא סמיכה קודם להרצייה
ומה ראית להכשיר בסמיכה ולפסול בצפון מכשיר אני בסמיכה שאין הסמיכה
נודעת בכל העולות ופוסל בצפון שהצפון נודע בכל העולות. עלה
15 לשם עלה אשה לשם אשים ריחן לשם ריחן ניהוח לשם
נחת רוח. לה' לשם מי שעשה את העולם (ר"לה).

י"ד ואם מן העוף עלה אין העוף זכוי שלמים. מן
העוף ולא כל העוף לפי שאמר זכר תמים בכבשים ובעזים תמות
זכרות בבדמה ואין תמות זכרות בעוף יכול אף שיבש גפה ומצמית עינה
20 ומצמיתה רגלה ת"ל מן העוף לא כל העוף. (ר"לז). טומטום ואגדרניס פסול
לפי שהוא בריה ואינו לא בכלל זכר ולא בכלל נקבה (ר"לז): קרבנו היחיד
מביא עוף אין הצבור מביא עוף. יכול כשם שאינה באה נרבת צבור לא תבוא
נרבת שנים ת"ל והקריב מלמד שהיא באה נרבת שנים (ר"לח).
יכול כל העוף כולו ידא כשר ת"ל והקריב מן התרים או

(ר"כט) ספרא שם. (ר"ל) שם יומא כ"ח ע"ב.

(ר"לא) ספרא שם יומא כ"ז ע"א. (ר"לב) ספרא שם. (ר"לג) שם.

(ר"לד) ע"י ספרא שם. (ר"לה) ספרא שם.

(ר"לז) ספרא שם קירושין כ"ד ע"ב.

(ר"לז) רמב"ם הלכות איסורי המזבח פ"ג הל' ו"ג ע"י ספרא שם.

(ר"לח) ספרא שם וע"י מנחות פ' ע"א ורשי שם וע"י מנחות ק"ד ע"ב.

מן בני היונה את קרבנו אין לך בעוף אלא תורים ובני יונה
 תורים גדולים ולא קטנים ומה אם בני יונה שלא כשרו לבוא גדולים כשרו
 לבוא קטנים תורים שכשרו לבוא גדולים אינו דין שיכשרו לבוא קטנים תל
 תורים גדולים ולא קטנים (ר"ל"ט). בני יונה קטנים ולא גדולים הלא דין הוא
 5 מה אם תורים שלא כשרו לבוא קטנים כשרו לבוא גדולים בני יונה שכשרו
 לבוא קטנים אינו דין שיכשרו לבוא גדולים תל בני יונה קטנים ולא
 גדולים (ר"מ). יכול כל התורים כשרים וכל בני יונה כשרים תל מן התורים
 או מן בני היונה מן התורים ולא כל התורים מן בני היונה ולא כל בני היונה
 פרט בתחלת הציהוב שבוה (ר"מ"א). חגו רבנן תורים גדולים כשרים
 10 וקטנים פסולים בני יונה קטנים כשרים וגדולים פסולין נמצא הכשר בתורין
 פסול בבני יונה והכשר בבני יונה פסול בתורים. מנא תלמדא אמר רבא ולא
 לישתימט קרא ולכתוב מן התורים או מן בני היונה ואימא בני יונה דכתיב
 דחמנא בני קטנים אין גדולים לא אף תורים גדולים אין קטנים לא (ר"מ"ב).
 יכול כל התורים וכל בני היונה כשרים תל מן פרט לתחלת הציהוב שבוה
 15 ושבוה פסול (ר"מ"ג). מאימתי תורין כשרים משזיהבו ומאימתי בני יונה פסולים
 משזיהבו (ר"מ"ד). תני יעקב בן קרחה מאימתי בני יונה כשרים משיעלעילו
 הוא תאני לה הוא אמר לה ואפרוחי יעלעו דם נאיוב ל"ט ל"י. אימתי אמר
 אביו מכי שמיט גרסא ואחי מניה דמא. בעא ר' זירא הרי עלי עולת העוף מן
 התורים או מן בני היונה והביא תחלת הציהוב שבוה מהוא ספיקא האי תפיק
 20 או דלמא בריה הואי ולא נפיק (ר"מ"ד). אמר רבא תא שמע פרט לתחלת
 הציהוב שבוה ושבוה שפסול. אי אמרת בשלמא בריה הואי שפיר אלא אי אמרת
 ספיקא הואי אי אצטרך קרא למעוטי ספיקא. כי אצטרך קרא למעוטי גרבע
 תעכר סלקא דעתך אמינא הואיל וכתוב כי משחחם בהם מום בם (ויקרא כ"ב
 כ"ה). ותנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה
 25 וע"ז כל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז פוסל בו חגי עופות הואיל ולא פסיל
 בהו מוטא דאמר מר חמות חכרות בבהמה ואין חמות חכרות בעוף אימא דבר

. (ר"מ"א) שם.

. (ר"מ) שם.

. (ר"ל"ט) ספרא שם חולין כ"ב ע"ב.

. (ר"מ"ג) ע"י ספרא שם חולין שם.

. (ר"מ"ב) חולין שם.

. (ר"מ"ד) חולין שם.

. (ר"מ"ד) ספרא שם חולין שם.

ערה וע"ז נמי לא ליפסלו בהו קא משמע לן רמ"ה). **קרבנו תרים**
ובני יונה אין הכשירו תורים ובני יונה הלא דין הוא מה אם הצמרים
שלא כשרו לכפר בפנים כשרו לכפר בחוץ תורים ובני יונה שכשרו לכפר
בפנים אינו דין שיכשרו לכפר בחוץ ת"ל **קרבנו תרים** ובני
יונה 5 ואין הכשירו תורים ובני יונה. קל וחומר לצמרים שיכשרו לכפר
בפנים מה אם תורים ובני יונה שלא הוכשרו לכפר בחוץ כשרו לכפר בפנים
ציפרים שכשרו לכפר בחוץ אינו דין שיכשרו לכפר בפנים ת"ל והקריב מן
התרים או מן בני היתנה את קרבנו אין לך שקרב בעופות אלא תורים
ובני יונה (רמ"ז). אמר רבי יוחנן מפני מה נשתנו תורים ובני יונה מכל עופות
10 אלא שאין לך מודרך בעופות יתר מתורים ובני יונה ולא הכשיר הכתוב לקרבן
אלא הם (רמ"ז).

ט"ו והקריבו מה ת"ל לפי שאמר והקריב מן התרים או מן בני היתנה
אין פחות משי פרידים ת"ל והקריבו אפלו פרידה אחת (רמ"ח). **הקריבו**
הכהן מה ת"ל הכהן ומלק מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן. הלא
15 דין הוא מה אם עולת בהמה שקבע לה צפון לא קבע לה כהן מליקה עוף
שלא קבע לה צפון אינו דין שלא יקבע לה כהן ת"ל הכהן ומלק מלמד שלא
תהא מליקה אלא בכהן יכול ימלקט בסכין ודין הוא מה אם שחיטה שלא
קבע לה כהן קבע לה כלי מליקה שקבע לה כהן אינו דין שיקבע לה כלי
ת"ל הכהן ומלק (רמ"ט). אמר רבי עקיבה וכי עליה על לב שחזר קרב למזבח
20 אם כן למה נאמר הכהן ומלק שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן. יכול
ימלקט בין למעלן בין מלמטן ודין הוא בהמה שחטאתה למעלן עולתה למטן
עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן ת"ל **ומלק את**
ראשה והקטיר המזבחה המזבחה אמר לענין הקטרה ולענין
מליקה מה הקטרה למעלן אף מליקה למעלן (ר"ג). **ומלק** מליקה
25 ממל ערפו יכול מכל מקום. הדי דין נאמר כאן מליקה ונאמר להלן מליקה

רמ"ה) שם. (רמ"ז) ספרא שם.

(רמ"ז) ע"י ב"ק צ"ג ע"א כשם רבי אבהו, וע"י ילקוט חמ"ז.

רמ"ח) ספרא ח' ע"ד ובהים ס"ה ע"א כריתות ט' ע"א.

רמ"ט) ספרא שם ילקוט שם. (ר"ג) ספרא שם ובהים ט' ע"ב כריתות שם.

מה מליקה האמורה להלן ממול העורף אף כאן ממול העורף או מה מליקה האמורה להלן ימלוק ואינו מבדיל אף כאן ימלוק ולא יבדיל ת"ל ומלק את ראש הקטיר המזבחה ונמצא דמו. וכי אפשר לוטר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצא אלא מולקו כדרך הקשרתו מה מצינו בהקשרה הראש לעצמו העוף לעצמו אף מליקה הראש לעצמו העוף לעצמו (ר"ב). מלן להקשרה לראש לעצמו כשהוא אוטר למטן הקטיר אתו הכון המזבחה הרי הקשרת העוף אמורה הא אינו אוטר כאן את ראשו הקטיר אלא זו הקשרה לראש לעצמו כשם שהקשרה הראש לעצמו העוף לעצמו כך מליקה הראש לעצמו העוף לעצמו (ר"ב). ונמצא דמו דם כולו אחו בראש ובנוף ומצא.

10 ושיחם על קיר המזבח לא על קיר הכבש ולא על קיר היסוד ולא על קיר הדיכל אלא על קיר העליון יכול אף על קיר התחתון ת"ל ומלק הקטיר ונמצא דמו על קיר המזבח האמור לענין הקשרה ולענין המצאה מה הקשרה למעלה אף המצאה למעלה (ר"ב). כיצד הוא עושה עולה בכבש ונתנה לסוכב בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל ומצא 15 את דמה על קיר המזבח ואם עשייה למטה מרגליו אמלו אמה אחת כשרה. רבי נחמיה דחי אליעזר בן יעקב אוטרים כל עצמה אינה נעשית אלא בראשה של מזבח (ר"ב).

ט"ו והסיר את מראתו בנצתה נאמר בעולת בהמה והסיר את מראתו בנצתה ונאמר בעולת בהמה והקרב והכרעים ירחץ 20 במים למה פסל בעוף המזבחה והכשרי בהמה הקרב והכרעים אמר הקב"ה לפי שהעוף מורח וטס ואוכל מן המילות ומן החמסים לא יקרב לנבי המזבח לכך כתוב והסיר את מראתו בנצתה אבל בהמה לפי שהיא טילה על אבוס בעלה ואינה אוכלת מן המילות ולא מן החמסים לכך היא תקרב כולה שנאמר והקרב והכרעים ירחץ במים (ר"ב). דא והסיר את מראתו 25 זה זפק יכול ידקדד בסכין וישלנו ת"ל בנצתה יטלנו עם הנצתה (ר"ב). אבא

(ר"ב) ספרא ט' ע"א זכחים ס"ה ע"א חולין ב"א ע"ב.

(ר"ב) ספרא ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א.

(ר"ב) ספרא ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א.

(ר"ב) ספרא ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א זכחים ט"ז ע"א.

יסי בן חנון אומר נוטל את הקרקבין עמה (רנז). והשליך אתה
 כשרה ולא פסולה. **אתה** ולא חטאת העוף. אתה בהשלכה אין
 עולת בהמה בהשלכה הלא דין הוא מה אם במקום שהכשיר את העוד פסל
 בה בית הרעי מקום שפסל את העוד אינו דין שיפסול בה בית הרעי תל אתה
 אתה בהשלכה אין עולת בהמה בהשלכה (רנח). **אצל המזבח**
 סמוך למזבח. **קדמה** במורחו של כבש. **אל מקום**
הדשן ששם היו נותנין את הדשן רבי חנינה בן אנטנוס אומר שני בתי
 דשנין היו שם אחד במורחו של כבש ואחד במורחו של מזבח זה במורחו של
 כבש שם היו נותנין מראות העוף ודשן המזבח הפנימי והמגורה חה שבמורחו
 של מזבח ששם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים (רנט).
 אמר אבוי מוראה ונצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המגורה כולן נבלעין במקומן
 ומעשה נס היה (רס).

יין ושסע אתו הכשר ולא הפסול. אתו בשיסוע אין עולת בהמה בשיסוע.
בכנפיו להכשיר את העוד. **לא יבדיל** יכול אם הבדיל
 פסל תל הקטיר או הקטיר יכול אע"פ שמלקו בסכין תל אתו מה ראת
 להכשיר בהבדלה ולפסול במליקה אחר שריבה הכתוב מעט מפני מה אני
 מכשיר בהבדלה שהיא לאחד הרציה ופסול במליקה שהיא לפני הרציה (רס"א).
 עלה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש או יכול אפלו מיצה דם הראש
 ולא מיצה דם הגוף תל הוא (רס"ב). **עלה** לשם עולה. **אשה**
 לשם אשים. **ריחן** לשם ריח. **ניחוח** לשם נחת רוח.
 לה' לשם מי שעשה את העולם (רס"ג). נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחח
 לה' ונאמר בעולת העוף אשה ריח ניחח לה' ובמגזה אשה ריח ניחח לה' מלמד
 שאחר המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין דעתו לשמים (רס"ד).

(רנ"ז) ספרא שם. (רנ"ח) שם.

(רנ"ט) שם, ועיי' תוס' זבחים ס"ד ע"א ד"ה דישון וחוס' יבמות ק' ע"א ד"ה וחשירים.

(רס"א) יומא כ"א ע"א, ומעשה נס היה' ליתא בהלמוד.

(רס"א) ספרא ט' ע"ב.

(רס"ב) שם זבחים ס"ו ע"א.

(רס"ג) ספרא שם זבחים ס"ה ע"א.

(רס"ד) ספרא שם משנה מנחות ק"י ע"א, (פי"ג ט"א) שבועות ט"ז ע"א ברבות ה' ע"ב

שבת צ"ו ע"א ספרי פינחס פ"י קמ"ז (רנ"ד).

ב

א **ונפש** לרבות כהן משיח שיביא מנחת נדבה יכול אף הציבור יביא מנחת נדבה ת"ל תפש יחיד מביא מנחת נדבה אין הציבור מביא מנחת נדבה (א).
 ד"א תפש זהושה להחיות רוח שפלים (ישעיה נ"ז ט"ז). אמר רבי יצחק בוא וראה כשהזכיר הקב"ה קרבן בהמה שהיא קרבן עשיר לא הזכיר נפש בעליה ולא שמם אלא אדם כי יקריב אבל כשהקריב קרבן מנחה שהיא קרבנו של עני חיבבה ופרסמה ואמר נפש כי תקריב כאלו הקריב נפשו תדע לך שהרי לא היה לו אלא סלת חטים למחית ביתו נטלה וטחנה ועשאה סלת והביאה קרבן ותשאר בלא כלום העלה עליו הכתוב כאלו נפשו הוא מקריב לכך נאמר תפש כי תקריב (ב). תפש כי מה הנפש האת יש בו חמס הרגשות ראייה שמיעה ריח ומישוש כך המנחה יש בה חמשה מינין מנחת סלת מנחת מצות מנחת רסקין מנחת מחבת מנחת מרחשת בוא וראה מרווחיו של הקב"ה שאין מתנגז עם ברווחיו אלא במדת רחמים שאמר לישראל כל אחד יקריב לפי כחו מה שסיפק בידו בקר יביא בקר צאן יביא צאן עוף יביא עוף ואם אין ספק בידו יביא ממה שהתקין לעצמו ודומה כאלו הקריב נפשו לכך נאמר תפש כי תקריב (ג). **ונפש כי תקריב** יכול מידה ת"ל כי **תקריב** אינה אלא רשות. קרבן מנחה כל קרבן נדבה שבעולם הרי הוא כמנחה (ד). מיכן אמרו מתנדב אדם ותודר לבונה בפני עצמה יין בפני עצמו שמן בפני עצמו ואפלו עצים בפני עצמן שאמר ולקרבן העצים נחמיה י"ג ל"ג). וכמה אם לבונה לא יפחות מקומץ. ואם יין לא יפחות משלשת לוגין ואם שמן לא יפחות מלוג ואם עצים לא יפחות משני מרין (ה). יכול אף היחיד מתנדב קטרת ת"ל לא תעלו עליו קטרת זרה (שמות ל' ט'). (ו). יכול יתגרב ויביא על מזבח החיצון ת"ל ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש (שם ל"א י"א). אין שמן המשחה וקטרת הסמים קריבים אלא בשנים (ז). **מנחת**

(א) ספרא שם.

(ב) עיי' מנחות ק"ד ע"ב ילקוט חמ"ז.

(ג) מקור המאמר הזה לא מצאתי ואולם חסר כל המאמר הזה בכ"א.

(ד) ספרא ט' ע"ג.

(ה) עיי' רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פט"ז הי"ז ופ"ד ה"א ומשנה מנחות ק"ו ע"ב.

(ו) ספרא שם מנחות נ' ע"א.

(ז) ספרא שם.

ליתן את האמור כאן בכל המנחות ואת האמור בכל המנחות כאן. **סלת**
יהיה קרבנו לימר על כל המנחות שהן סלת חוץ ממנחת שומה
 שהיא קטח שעורים (ח). **סלת** נאמר כאן סלת ונאמר להלן סלת
 חטים (שמנת כ"ט ב'). מה להלן מן החטים אף כאן מן החטים (ט). תגן התם
 כל המנחות באות סלת חטים חוץ ממנחת העומר שזיא סלת שעורים (י). כל
 המנחות באות מרארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושת
 הלחם שאינן באות אלא מן החדש ומן הארץ. וכולן אינן באין אלא מן המבחר
 ואיזה הוא המבחר שלהן מכמש הנחה אלפא לסלת (יא). שנייה לה
 חפרים בבקעה. וכל הארצות היו כשרות אלא מכאן היו מביאין (יב).
 אין מביאין לא מבית הובלין ולא מבית השלחין ולא מבית האילן ואם הביא
 כשר. כיצד הוא עושה גרה שנה ראשונה ובשנייה זורעה קודם לפסח שבועים
 יום והיא עושה סלת מרובה. כיצד הוא בודק המקר מכניס ידו לתוך הסלת
 ואם עלה בה אבק פטולה עד שינפנה ואם התליעה פטול (יג). כל המנחות
 טעונות שלש מאות שיפות וחמש מאות בעימות שיפה ביד ובעיטה בדגל ובבצק
 כעין דגל עד שיתקלט (יד). **יהיה קרבנו** יחיד מתגרב מנחה
 ואין צבור מתגרב מנחה. קרבנו ולא של שותפין (טו). כשם שאין שנים מביאין
 מנחה נדבה כך אין מביאין לא לבתה ולא עצים אבל מתגדיבין עולה ושלמים
 ובעוף אפלו פרידה אחת (טז). **ויצק עליה שמן** על כולה
ונתן עליה לבנה על מקצתה מה ראת לומר שמן על כולה
 ולבנה על מקצתה שאין רבוי אודר רבוי אלא למעט. דא **ויצק עליה**

(ח) שם ועי' נוסח הספרא ונוסח הילקוט תמ"ו. (ט) ספרא שם.
 (י) עי' סוטה פ"ב מ"א ודמב"ס הלכות סוטה פ"ג ה"ב והלכות מעתיק פ"ב ה"ב.
 (יא) מנחות פ"ט מ"א עי' תוספתא מנחות פ"ט ה"ב מכמש הנחה במשנה של התלמוד
 מנחות פ"ג ע"ב מכניס חטתא ובמשנה שבמשניות מנחות פ"ה מ"א מכניס ומוניחא ובמשנה
 הוצאת קאנטאבריא מכמש חינחא וכו' בתוספתא מנחות פ"ט ה"א וב' ועי' דשי על המשנה
 מנחות שם וערוך השלם ה"ג ר"ף ש"ו.
 (יב) מנחות שם. חפריים במשנה שבמשניות שם חפריים ונ"א עפריים במשנה שבתלמוד
 שם עפריים במשנה דפוס קאנטאבריא חפריים ובתוספתא עפריים, ועי' תוספתא מנחות
 שם ד"ה עפריים..

(יג) שנה מנחות פ"ה ע"א (פ"ט מ"ב). (יד) מנחות פ"ו מ"ה.
 (טו) עי' ספרא ט' ע"ד, ועי' לעיל ויקרא א' הערה ק"ל, ועי' מנחות ק"ד ע"ב.
 (טז) ס פרא שם.

שמן כולה מפני שהוא נבלל עמה תקטץ עמה. ונתן עליה לבנה על מקצתה שאינה לא נבללת עמה ולא נקמצת עמה (יז). ויצק עליה שמן לת לכל עשרון ונתן עליה לבנה אין פחות מקוטץ לבנה לכל מנחה בין שהיתה עשרון אחד בין שהיתה ששים עשרון. רבי יהודה אומר אם מיעט לבנתה כשרה (יח). אבל השמן מיעט מעכב את כולו (יט). ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרה בכל אדם (כ).

ב והביאה שלא יביאה חציים אלא כולה בכלי אחד בין היתה עשרון בין היתה ששים עשרון ואם פירש כלי לכל עשרון מביא כמו 10 שגד (כא). אל בני אהרן אפלו הן רבאות הוא ברב עם הדרת מלך (משלי יד כח). (כב). הכהן וקמץ מלמד שקמיצה מצות כהונה. יכול מצוה משיקמצנה כהן ואם קמצה זר תהא כשרה תל שוב דברים הכהן קמצה שאם קמצה זר תהא פסולה (כג). וקמץ קומץ אחד לעשרון אחד קומץ אחד לששים עשרון (כד). וקמץ משם 15 ממקום שרגלי הזר עומדות מיכן אמרו קמיצה כשרה בכל מקום מן העזרה בן בחירה אומר מנין שאם קמץ בשמאל יחזור ויקמץ בימין תל משם ממקום שקמץ כבר (כה). מלא קמצו יכול מבורץ תל בקמצו או בקמצו יכול בראשי אצבעותיו תל מלא קמצו כידקמצי אינאשי (כז). הא כאיזה צד חופה שלש אצבעותיו עד פסת ידו וקומץ במחבת ובמרחשת ומוחק 20 בודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה חו היא עבודה קשה שבמקדש. זו היא ותו לא והא איכא מליקה והא איכא חפינה אלא אמר זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש (כז). מלא קמצו סלת יכול מקום הקמיצה סלת והשאר קמח תל מסלחה שתהא כולה סלת. ומשמנה

(יז) ע"י שם. (יה) ספרא שם.

(יט) רפכ"ם חלכות פסולי המוקדשין פ"א ה"ה. (כ) ספרא שם.

(כא) שם וע"י מנחות ק"ג ע"א. (כב) ספרא שם. (כג) שם.

(כד) ספרא שם.

(כה) שם. ע"י חופתא מנחות פ"ו ה"ז. וע"י משנה זכחים פ"ו ע"א ורפכ"ם חלכות בעשה חקרבות פ"ב ה"ב.

(כז) ספרא שם מנחות י"א ע"א זמא פ"ז ע"ב ירושלמי זמא פ"ב ע"ב (פ"ה ה"ב).

(כז) ע"י מנחות שם.

שתהא כולה שמן (כ"ח). ד"א ומשמנה ממקום שנתרבה בשמן (כ"ט). ד"א
 מסלתה שאם חיסר סלתה כל שהוא פסולה. ומשמנה שאם חיסר משמנה כל
 שהוא פסול (ל). ד"א מסלתה ולא מסלת חברתה. ומשמנה לא משמן
 חברתה (ל"א). מיכן אמרו שתי מנחות שלא נקמצו ותערבו זו בזו אם יכול
 5 לקמץ בזו בפני עצמה ובזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות (ל"ב).
מלא קמצו מסלתה שאם קמץ ועלה בידו צרור או גרד. מלת
 או קורט של לבנה פסול (ל"ג). כמה שיעור הקומץ אין מנחות משני ויתם (ל"ד).
מסלתה ומשמנה על כל לבנתה שתהא שם לבנתה בשעת
 קמיצה אלא שמסלקה לצד (ל"ה). **על כל לבנתה והקטיר**
 10 שילקט הלבנה כולה ויעלה לאשים (ל"ז). והקומץ והלבנה מעכבין זה את
 זה (ל"ז). **הקטיר** הקומץ נקטר השירים נאכלין (ל"ח).
אזכרתה לה' מכרין בה מכרין בקמיצה מכרין בלבנתה (ל"ט).
 ג **והנותרת** אע"פ שלא הוגשה. **מן המנחה** פרט
 לשחררה. **היא** פרט לשחרר קמצה (מ). **לאהרן ולבניו**
 16 **לאהרן** תחלה ואחר כך לבנים. **לאהרן** שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת (מ"א).
לאהרן מה אהרן כהן גדול אוכל שלא במחלוקת אף בניו כהנים
 גדולים אוכלין שלא במחלוקת (מ"ב). **לאהרן ולבניו** קדש קדשים להתיר מנחות
 ישראל. אין לי אלא מנחותיהן מלוקותיהן מנין אמר רבי שמעון קודא אני נבלה
 וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כ"ב ח'). **תל לאהרן ולבניו** קדש קדשים
 20 **להתיר מלוקות ישראל ומנין שאני מתיר מלוקות כהנים תל לאהרן ולבניו** קדש
 קדשים להתיר מלוקות כהנים. מאשי ה' אין להם אלא אחר מתנות אשים (מ"ג).

(כ"ח) ספרא י' ע"ב, בילקוט המ"ט, מלוא הקמיצה סלת.

(כ"ט) ע"י סוטה י"ד ע"ב. (ל) ספרא שם, וע"י ילקוט שם.

(ל"א) ספרא שם. (ל"ב) מנחות פ"ב ה"ג (כ"ז ע"א).

(ל"ג) ספרא שם מנחות ו' ע"א.

(ל"ד) רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"ד, ע"י מנחות כ"ז ע"ב, והרמב"ם פסק

כרבי יוחנן שם, וע"י גם מנחות נ"ח ע"א.

(ל"ה) ספרא שם.

(ל"ז) שם, ע"י סוטה ט"ו ע"ב ותוספתא מנחות פ"א ה"ז (צד הק"ג).

(ל"ח) ע"י ספרא שם. (ל"ט) ע"י ספרא וילקוט שם.

(מ) ספרא שם מנחות ט' ע"א. (מ"א) ספרא שם ותוספתא יומא פ"א ה"פ (צד ק"פ).

(מ"ב) ספרא שם. (מ"ג) ספרא י' ע"ג.

ד וכי תקרב קרבן מנחה כשחקריב לעשות את הדבר
רשות. קרבן מנחה אמר רבי יהודה גיין לאומר הרי עלי
 מנחה שלא יבא מחצה חלות ומחצה ריקין ת"ל קרבן קרבן אחר הוא מביא
 ואינו מביא חלות וריקין (מ"ד) מאפה תגור לא מאפה כופח ולא מאפה רעפים
 6 ולא מאפה יורות הערביים. רבי יהודה אומר מה ת"ל תגור תגור שני פעמים
 להכשיר את הכופח. רבי שמעון אומר מה ת"ל תגור תגור שני פעמים הקדישה
 בתגור וכל מעשה בתגור (מ"ה). **סלת** מה סלת האמור להלן
 מן החטים אף כאן מן החטים. **חלות מצת בלולת** אין
 הריקין בלולין. הלא דין הוא אם החלות שאינן טעונות משיחה טעונות
 10 בלילה ריקין שהן טעונין משיחה אינן דין שיטענו בלילה ת"ל חלות בלולת
 אין הריקין בלולין. ריקין משחים אין חלות משחות הלא דין הוא אם
 הריקין שאינן טעונין בלילה טעונין משיחה חלות שהן טעונין בלילה אינן דין
 שיטענו משיחה ת"ל ריקים משחים אין חלות משחות (מ"ו). הא כיצד החלות
 לותח הסלת בשמן והריקין מושחין אחר אפייה בשמן שלהן. וכולן נילושין
 16 בפשריין ולשיתן ואפייתן בפנים (מ"ז). **וריקי מצות** למצות
 שו לא לבלילה. כיצא בו א"ד יהודה ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת לרחצה
 (שמות ל' יח). יכול כשם שמרחיצין מן הכיוור כך מרחיצין מן הכן ת"ל וכנו
 נחשת לנחשת שוה לו לא שוה לו לרחיצה (מ"ח). כיצא בו אמר ר' יהודה
 ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפר תעשה זהב (שם כ"ה ט"ו). יכול
 20 כשם שוה כפול זה כפול ת"ל זהב לזהב שוה לו לא שוה לו לכפילות (מ"ט).
ה ואם מנחה על מחבת קרבנך מלמד שהיא טעונה
 כלי. **קרבנך** קרבנך למידה שוה מה קרבנך אמור כאן טעון
 יציקה ובלילה אף קרבנך אמור למטן טעון יציקה ובלילה ומה קרבנך אמור
 למטן טעון מתן שמן בכלי קודם לעשייתה אף קרבנך אמור כאן טעון מתן
 26 בכלי קודם לעשייתו (נ). הא כיצד נתון שמן תחלה בכלי ונתן הסלת עלי

(מ"ד) ספרא שם מנחות ט"ז ע"א, וע"י משנה מנחות שם.

(מ"ז) ספרא י' ע"ד.

(מ"ח) ספרא שם ע"י משנה מנחות שם וילקוט שם.

(מ"ט) שם.

(מ"ח) ספרא שם.

(מ"ז) ע"י רמב"ם שם פי"ג ה"ח.

(נ) שם, ע"י מנחות ע"ד ע"א ובכ"א חסר מטעון יציקה עד ומה קרבנך.

וחרר נתון שמן על הבלילה ולש אותה בפושרין ואופה במחבת או במרחשת ופותת נתון בכלי יוצק עליה שאר השמן נתון עליה לבתתה ומעשה לחוצה שלקדן וקומץ ומקטיר והשאר נאכל לזכרי כהונה (נ"א). **סלת בלולה** בשמן שמן לא נאמר אלא בשמן לרבות שמן למטה שמן למעלה (נ"ב). **מצה תהיה** יכול מצה ת"ל תהיה קבעה הכתוב (נ"ג).

פתות יכול שמים ת"ל פתים או פתים יכול יעשה כפירורין ת"ל אחת אתה לפתים ולא פתיה לפתים (נ"ד). מיכן אמרו מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל מנחת כהן משיח כופל לשנים בלבד (נ"ה). ואין פתיתה פחותה מכוית ואם הגדיל או הקטין כשרה (נ"ו).

פתות פתים מנחה היא לרבות כל המנחות לפתיתים. יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל אתה. מה ראית לרבות את כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים אחר שריבה הכתוב מיעט מה אלו מיוחדות שיש מהן לאשים יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין בהם לאשים. **ויצקת עליה שמן מנחה היא** לרבות כל המנחות ליצקה. יכול אף מנחת מאפה תנור ורקיקין ת"ל היא (נ"ז). וכולן נאמרו עשר חלות בין לחלות בין לרקיקין בין למרחשת ואם ריבה או מיעט כשרים (נ"ח).

ואם מנחת מרחשת קרבנך מה בין מרחשת למחבת אלא שהמרחשת יש לה כסוי והמחבת אין לה כסוי דברי ר' יוסי הגלילי. ר' חנניה בן גמליאל אומר מרחשת עמוקה ומעשה רחשין מחבת צפה ומעשה קשין (נ"ט). ומחבת ומרחשת היו בעורה ושחיהן מכלי שרת ותנור שלמקדש שלמחבת היה כרזי שלא יקבל טומאה (ס). ואין עניות במקום עשירות (ס"א). סלת בשמן תעשה מלמד שהיא טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה (ס"ב).

(נ"א) רמב"ם שם הלכה ו'.

(נ"ב) ספרא י"א ע"א. וע"י תוספתא מנחות פ"ה ה"ז (צד תקכ"ז) ורמב"ם שם ה"ה.

(נ"ג) ספרא שם וע"י מנחות נ"ז ע"א. (נ"ד) ספרא שם.

(נ"ה) רמב"ם שם וע"י משנה תסרא מנחות ע"ה ע"ב וספרא שם.

(נ"ו) רמב"ם שם. (נ"ז) ספרא שם. (נ"ח) רמב"ם שם ה"י.

(נ"ט) ספרא שם משנה מנחות ס"ז ע"א. וע"י רמב"ם שם ה"ז. וע"י ילקוט תנ ותנא דבי אליהו רבה פ"ז והוצאת מאיר א"ש צד ל"ו.

(ס) ע"י מנחות ס"ז ע"א ורמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"ח.

(ס"א) וזכיים פ"ח ע"ב מנחות פ"ט ע"א. (ס"ב) ספרא שם.

ח הַבָּאֵת אלו נאמר והבאת אשר יע' מאלה לה' והקדיבתי אל הכהן הגישה אל המזבח יכול אין לי טעון הגשה אלא הקוסץ בלבד מצלן לרבות את המנחה תל' מנחה ומגין לרבות את כל המנחות תל' את המנחה (ס"ג). בין מנחת נדבה בין מנחת חוטא בין מנחת שומה בין מנחת העומר כולן טעונין הגשה (ס"ד). יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים תל' מאלה. אחד שריבה הכתוב 5 מיעט מה אלו מיוחדות שיש מהן לאשים יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאשים. והלא מנחת נסכים כולה לאשים יכול חטעון הגשה תל' והקדיבתי. אחד שריבה הכתוב מיעט מה אלו מיוחדות שהן באות בגלל עצמן יצאת מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה. **אשר יעשה מאלה** מאלה 10 אתה מביא אין אתה מביא חוץ מאלה (ס"ה). מיכן אמרו אחת עשרה מנחות נאמרו בתורה שלש לצבור ואלו הן העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ותשע ליחיד מנחת חוטא ומנחת שומה מנחת חינוך לכהנים ומנחת כהן משיח וחמש מנחות באות בגדר נדבה מנחת סלת מנחת מצות מנחת דקיקין מנחת מחבת מנחת מרחשת לא פחות ולא יותר (ס"ו).

ט והרים יכול הכלי תל' להלן בקמצו מה הרמה אמורה להלן בקמצו אף כאן בקוסץ (ס"ז).

י"א כל המנחה אלו נאמר אשר תקדיבו לה' לא תעשה חמץ יכול אין לי בלא תעשה חמץ אלא הקוסץ בלבד מגין לרבות את המנחה תל' מנחה. ומגין לרבות את כל המנחות תל' כל המנחה (ס"ח). אין לי אלא מנחות ששיידהן 20 נאכלין מנחות שאין שיידיהן נאכלין מגין תל' כל המנחה אשר תקדיבו לה' לא תעשה חמץ. ר' יוסי הגלילי אומר להביא לחם הפנים. ר' עקיבה אומר להביא מנחת נסכים (ס"ט). **לא תעשה חמץ** יכול לא אחד לכולן תל' לא תאפה חמץ. אפייה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת מעשה יחיד חייבין עליה בפני עצמה אף אני ארכבה לישתה

(ס"ז) שם מנחות ס' ע"א וע"ב, ועי' משנה מנחות שם ע"א ורמב"ם מפעם הקרבנות פ"ב ח"ג.

(ס"ד) עי' רמב"ם שם. (ס"ה) ספרא שם. (ס"ו) עי' רמב"ם שם פ"א ה"ב.

(ס"ז) ספרא שם. (ס"ח) שם מנחות ג' ע"א.

(ס"ט) ספרא י"א ע"ד, ועי' מנחות ג' ע"א. הילקוט גרס יכול אין לי שלא תעשה חמץ

אלא מנחות ששיידהן ונ' עי' שם רמז תנ"א.

ועריכתה וכל מעשה ומעשה שיש בה לחייב עליו בפני עצמו (ע). **שאר**
לא תקטירו אין לי אלא המרובה הממטע מנין תל כל שאר. אין
 לי אלא עצמו עירובו מנין תל כל שאר. יכול מנחות שהן במצה תהיה יהיו
 בבל תקטירו חמץ מנחות שאין בהן מצה תהיה לא יהו בבל תקטירו חמץ תל
 5 כי כל שאר (ע"א). **דבש לא תקטירו** אין לי אלא המרובה
 הממטע מנין תל וכל דבש. אין לי אלא הוא עצמו עירובו מנין תל וכל דבש.
 אין לי אלא דברים שאין הדבש יפה להן דברים שהדבש יפה להן כגון שהפטימן
 אוטרים יפה הדבש לקטרת מנין תל וכל דבש (ע"ב). מה תל כל שאר ומה
 תל כל דבש לפי שיש בשאר מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאר שאר
 10 הותר מכללו למקדש דבש לא הותר מכללו למקדש דבש הותר בשיירי מנחות
 ושאר לא הותר בשיירי מנחות הא לפי שיש בשאר מה שאין בדבש ובדבש
 מה שאין בשאר צריך לוטר כל שאר וצריך לוטר כל דבש (ע"ג). ומנין המעלה
 מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים וטוטר
 העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושאר מנחות מן השאור ומן הדבש עובר בלא
 15 תעשה תל כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שיש ממנו
 לאשים הרי שאריתו בבל תקטירו (ע"ד).

י"ב קרבן ראשית שיהא ראשית לכל המנחות והיא והקרבנם מנחה
 חדשה לה' (ויקרא כ"ה ט"ז). שתהא חדשה לכל המנחות. מיכן שאין מביאין
 מנחה מן החדש קודם עצרת ואם הביא כשר (ע"ה). יכול קדמו דבר אחר
 20 לא יקרבו תל תקריבו (ע"ז). יכול אם לא קרבו בעצרת יקרבו לאחר העצרת
 תל אחם. יכול יביא יחיד כיוצא בהם נדבה תל אחם (ע"ז). יכול לא יביא
 יחיד כיוצא בהם נדבה שכן אינו מביא כיוצא בהן חובה אבל יביא צבור כיוצא
 בהן נדבה שכן הן מביאין כיוצא בהן חובה תל אחם (ע"ח). **המזבח**

(ע) ספרא שם מנחות נ"ח ע"ב.

(ע"א) ספרא שם, ועי' מנחות נ"ח ע"א.

(ע"ב) ספרא שם. (ע"ג) שם מנחות שם.

(ע"ד) ספרא שם מנחות נ"ח ע"ב, ועי' רמב"ם הלכות איסורי המזבח פ"ח ה"ד וז"ל.

(ע"ה) ספרא שם מנחות פ"ד ע"ב.

(ע"ז) ספרא י"ב ע"א, ועי' משנה מנחות כ"ח ע"ב ובגמרא שם, ועי' רמב"ם שם ה"י והלכות

תמידין ומוספין פ"ז ה"י.

(ע"ח) ספרא שם. (ע"ח) שם מנחות נ"ח ע"א, ובכ"א חסר עד שכן הן.

לא יעלו אין לי אלא המובה גי'ן לרבות הכבש תל' ואל המובה
לא יעלו וע"ט. יכול לעבודה ושלא לעבודה, תל' לו לריח ניחח לא אמרתי
אלא לעבודה אבל אם העלה שאר דבש לעצים מותר (פ.).

י"ג וכל קרבן מנחתך אלו נאמר על כל קרבן תקריב מלח
8 הייתי אומר אף על העצים ועל הדם ועל יין הנסכים כשהוא אומר קרבן מנחתך
מה קרבן מנחתך דבר שאחרים באין חובה לו יצאו העצים והדם שאין אחרים
באין חובה להן (פ"א). יכול תהא כל המנחה טעונה מלח תל' קרבן הקומץ
טעון מלח אין מנחה כולה טעונה מלח. אין לי אלא הקומץ גי'ן לרבות את
הלכנה. ארבה את הלכנה שהיא באה עם המנחה. גי'ן לבונה בפני עצמה
10 ולבונה באה עם לחם הפנים ואימורי המזאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים
ואימורי קדשים קלים ואיברי עולה ועולה העוף מגלן תל' וכל קרבן (פ"ב).
במלח יכול תבנידו תל' חמלח או חמלח יכול במי מלח תל'
במלח (פ"ג). **ולא תשבית מלח** הביא מלח שאינה שובתת
ואזו זו זו סרומית גי'ן אם לא מצא סרומית יביא סרומית תל' תקריב מלח
15 ריבה. ברית אלהיך מעל מנחתך יכול המתגרב מנחה יתא מביא עמה מלח
כדרך שמביא עמה לבונה תל' ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך
ולהלן הוא אומר מעל בני ישראל ברית מלח עולם (במדבר יח יט.). מה ברית
אמורה להלן משל צבור אף כאן משל צבור (פ"ד). **תקריב** אף
בשבת. **תקריב** אף בטומאה. **תקריב** מלח כל שהוא.
20 **תקריב** מלח מכל מקום (פ"ה). וכל כך למה מירת הכתוב היא שלא
להידמות בעובדי ע"ז ובתקרובת שלה. ולמה כי תועבת ה' כל עשה אלה
(דברים יח יב.). לפיכך הזהיר הכתוב שלא להדמות בהן שלא נצטוו ישראל
בקרבנות אלא כדי שיתעסקו בעבודת השם ולא בעבודת דברים אחרים שאי
אפשר שיתבטל עבודה מן העולם שאלמלי קרבנות לא נחיימו שמים וארץ (פ"ז).

(ע"ט) ספרא שם מנחות לו ע"ב. (פ) ספרא שם.

(פ"א) שם מנחות נ' ע"א. (פ"ב) ספרא שם.

(פ"ג) שם י"ב ע"ב מנחות כ"א ע"א, ועל דבר תבנידו ע"י מנחות שם תבנידו כמו בספרא
וע"י ששה מקבצת שם וע"י גרסת הבי"ח שם וע"י ערוך השלם חלק ב' צד ק"ט ע"ב.

(פ"ד) ספרא שם מנחות שם. (פ"ה) ספרא י"ב ע"ג מנחות שם.

(פ"ז) מקור המאמר הזה לא מצאתי וע"י ספרי שפטים דברים יח י"ב וע"י סנהדרין
נ"ו ע"ב ופ"ה ע"ב וע"י סכות כ"ד.

היה רתגן על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות
חסדים (פ"ז). אע"פ שכתוב עשה צדק ומשפט נבחר לה' מובח (משלי כ"א
נ'). ואומר הנה שמע מובח טוב (שמואל א ט"ז מ"ב). ואומר כי לא דברתי
את אבותיכם ולא צייתים על דברי עולה חבח (ירמיה ז' כ"ב). לא מפני
שנצטרעו על העבודה ועל הקרבות שהדי הן רוב גופי התורה אלא לומר לך
שהעבודה צריכה כונה וכל המקריב קרבן בלא כונה כאלו לא הקדיב. הכוונה
מביאה לידי אהבה ולידי יראה ולדיעת השם ומיד קרבתו מתרצה. ואם אין
כוונה אין אהבה ואין יראה ואם אין אהבה ואין יראה אין ידיעת השם ואם אין
ידיעת השם אין קרבן מועיל, והוא אל תבטחו לכם על דברי שקר לאמר
היכל ה' היכל ה' (ירמיה ז' ד'). הנב רצח ונאף והשבע לשקר וקטר
לבעל הזלך אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ובאתם ועמדתם לפני בבית
הזה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם נצלנו (שם ז' ט"ז). הא למדת שאין העבודה
מתקבלת אלא בכוונה. והיא מי גם ככם ויסגר דלתים ולא תאירו מובחי חנם
(מלאכי א' י'). ובכוונה הוא אומר וערבה לה' צנחת יהודה וירושלם (שם ג'
ד'). (פ"ח). אמ' ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יותן מאי דכתיב שמר רגלך
כאשר תלך אל בית אלהים (קהלת ד' י"ז). שמר עצמך שלא תחטא משתחטא
ותביא קרבן לפני. וקרוב לשמע דברי חכמים (שם) היו קרוב לשמוע דברי
חכמים שמביאין קרבן ועושין תשובה ואל תהי ככסילים שמביאין קרבן ואינן
עושין תשובה כי אינם יודעים לעשות רע (שם). אי הכי צדיקים נטורים ניהו
אלא הכי קאמר אינם יודעים אם על טובה הן מביאין אם על רעה הן מביאין
אמר הקב"ה בין טובה לרעה אינן מבחינין קרבן מביאין לפני (פ"ט). ר' אסי
ואיחיסא ר' חגינה בר פפא אמר שמר רגלך (שם) שמר נקיבך בשעה שאתה
עומד בחפלה לפני (צ). ד"א שמר רגלך אמר ד' שמואל בר נחמני כך אמר
הקב"ה שמר רגלך מן החטא כדי שלא תבוא לפני אלא ברגלים והוא רגלך
מבית רעך (משלי כ"ה י"ז). אם כן בית רעך קל וחומר מקום השכינה (צ"א).
כל זה גדולה לשמו הגדול והגורא (צ"ב). והוא זבח תודה יכרעני (תהלים

(פ"ח) ספור המאמר הזה לא סגאתי וצ"ע.
(צ) ברכות שם קהלת רבה לפסוק זה.
(צ"ב) דברי במה"ג.

(פ"ז) ע"י אבות פ"א מ"ב.
(פ"ט) ע"י ברכות כ"ג ע"א.
(צ"א) ע"י חגינה ז' ע"א וילקוט משלי רמז תתקס"א.

ג' (ג'.) זוכה תודה ולא זוכה עולה אלא אמר רבי יהושע בן לוי כל חובב את יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הכתוב כאלו כיבד להקב"ה בשני עולמות אחד העולם הזה ואחד העולם הבא שנאמר זבח תודה יכבדני (שם) ומה שכרו ושם דרך ארצנו בישע אלהים (שם) (צ"ג). ואמר ר' יהושע בן לוי בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מצחה שכר מצחה בידו אבל מי שדעתו שפלה עליו כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה (תהלים ג' א"ט). ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר לב נשבר תדרכה אלהים לא תבזה (שם) (צ"ד).

י"ד ואם תקריב מנחת בכורים לה' ר' יהודה אומר 10
 עתידה מנחת בכורים לפסוק ולחזור והיא ואם יהיה היובל לפני ישראל (במדבר ל"ו ע"ד). עתיד הוא היובל לפסוק ולחזור (צ"ה). ר' שמעון אומר ואם תקריב מנחת בכורים לה' מצחה זו באה חובה יכול נדבה כשהוא אומר והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן (ויקרא כ"ג י'). מלמד שאינה באה אלא חובה אם כן למה נאמר ואם, לומר אם מביאין אתם לרצון מעלה אני עליכם כאלו 15
 נדבה הבאתם אותה ואם אין אתם מביאין אותה לרצון מעלה אני עליכם כאלו לא הבאתם אותה אלא לצורך עצמכם והיא ולחם וקלי וזרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה (ויקרא שם י"ד). (צ"ו). **ואם תקריב מנחת בכורים לה'** זו מנחת העומר. מנין היא באה מן השעורים. יכול 20
 מן החטים אמר רבי אלעזר נאמר כאן אביב נאמר במצרים אביב מה אביב האומר במצרים שעורים אף כאן שעורים. יכול מן החטים כשהוא אומר בשתי הלחם שמקריבין ביום עצרת סלת תהינה חמץ תאפנה בכורים לה' (ויקרא שם י"ז). נמצאו למדים שבכורים שנאמר בפסח שעורים הן שאם אין אותה אומר כן אין שתי הלחם בכורים (צ"ז). רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר יכול אם הביא מן הכוסמין ושבלת שעל והשיפון דין הוא ומה אם 25
 החטים שכשרו לשאר מצות לא כשרו למנחת העומר כוסמין ושבלת שעל והשיפון שלא כשרו לשאר מצות אינו דין שלא כשרו למנחת העומר שעורים

(צ"ג) סנהדרין פ"ג ע"ב, ועי' ויקרא רבה פ"ט ס"א וס"ב, ומה שכרו וכו' אין בסנהדרין שם.
 (צ"ד) סנהדרין שם. (צ"ה) ספרא י"ב ע"ג. (צ"ו) שם.
 (צ"ז) שם, ועי' ירושלמי סוטה י"ז ע"ד (פ"ב ה"א), ועי' ספרא דפסח ותצא כאן.

ויכחו שלא כשרו לשאר מנחות וכשרו למנחת העומר. לא אם אמרת בשעורים
 שמנחת שוטה באה מהן תאמר בכוסמין ובשכולת שעל ובשיטון שאין מנחת
 שוטה באה מהן. יצאו החטין מן הכתוב וכוסמין ושכולת שעל השיטון מקל
 וחומר (צ"ח). **אביב קלוי באש** מלמד שמהבהבין אותו
 5 באור כדי לקיים בו מצות קלוי דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אין
 אומרים לשון קלוי אלא בדבר אחד. ואביב שלקלאין היה שם מנוקב כמין
 נפה כדי שהא האור שולט בכולו (צ"ט). **אביב קלוי באש**
גרש כרמל רבר שקול יקלטו אביב גרש. יכול אביב גרש יכול יקלטו
 ת"ל באש הפסיק הענין (ק). כרמל רך מל הוא ואיש בא מבעל שלישה ויבא
 10 לאיש האלהים לחם בכורים וכרמל בצקלנו (מלכים ב' ד' מ"ב). כרמל רך
 מל בצקלנו בא ויצק לנו ואכלנו תנה היה הוא כפי רעים נעלסה טויזב ל"ט
 י"ג) נשאו ועולה ומתחמא. הוא נתעלס באהבים (משלי ז' י"ח). נשאו תיחן
 תתחמא באהבים. הוא כי ידט הדרך לעדי (במדבר כ"ב ל"ב). ידאה ראתה
 נטתה. כולה לשון נוטריקון (ק"א). **תקריב מנחת בכורים**
 15 מה ת"ל. לפי שאמר כרמל מצוה להביא רך מל לא מצא רך מל יביא יבש.
 מצותו לבוא מן הקמה לא מצא קמה יביא מן הקציר. ומצין אף מן העליה.
 ת"ל תקריב מנחת בכורים מכל מקום (ק"ב). **בכורים** יכול
 בכורי כל יחיד ויחיד ת"ל בכורים מלמד שאינו באה אלא מן הצבור דברי
 רבי עקיבה ר' שמעון אומר נאמר כאן בכורים לה' ונאמר להלן בכורים לה'
 20 מה בכורים לה' האמור להלן משל צבור אף בכורים לה' האמור כאן משל
 צבור (ק"ג).

ט"ו ונתת עליה שמן עליה לא על לחם הפנים (ק"ד). תשמת
עליה לבונה לא על מנחת נוסכים. **מנחה** לרבות מנחת
 יום שמיני ללבנתה. היא פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא
 25 לבונה (ק"ה).

(צ"ח) ספרא י"ב ע"ד, ועי' ירושלמי תלה נ"ז ע"ב (פ"א ה"א).
 (צ"ט) ספרא שם מנחות ט"ו ע"א וע"ב. (ק) עי' ספרא שם והצירסא כאן משוכש.
 (ק"א) שם ועי' ספרי בלק פ' קליא, בולחו לשון נוטריקון הוספת כמה"ז היא וע' שבת
 ק"ה ע"א. (ק"ב) ספרא שם מנחות ע"ב ע"א.
 (ק"ג) ספרא שם. (ק"ד) ספרא י"ג ע"א מנחות נ"ט ע"א. (ק"ה) כפרא שם.

ג

א ואם זבח שלמים קרבנך ר' יהודה אומר כל המביא שלמים מביא שלום לעולם אין לי אלא שלמים מגין לרבות את התורה ארבה את התורה שהיא מין שלמים ומגין לרבות את העלה ארבה את העולה שהיא באה בגדר ובנדבה ומגין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאין באין על חטא ומגין לרבות חטאת ואשם ת"ל זבח ומגין לרבות העוף והמנחות והיין והלבונה והעצים ת"ל שלמים קרבנו הא כל המביא קרבן שלמים מביא שלום לעולם (א). ר"א שלמים שהכל שלימים בהם הדרם והאימורים לשם וחה ושוק לכהנים והבשר העוד לבעלים (ב). רבי שמעון אומר מי שהוא שלום יביא שלמים אין האונן מביא שלמים אין לי אלא שלמים שהן מיני שמחה מגין לרבות את התורה ארבה את התורה שהיא שמחה כשלמים ומגין לרבות את העלה כלמעלן ת"ל קרבן שלמים הא כל קרבן שהוא מביא היה שלום מביא היה אונן אינו מביא (ג). הבקד לרבות אחד עשר לענין מעשר. מן הבקד להוציא את התשיעי מה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא את התשיעי אחר שריבה הכתוב מיעט שחמצא אומר אימתי הקדש עושה תמורה לפניו או לאחריו הרי אומר לאחריו מרבה אני אחד עשר שהוא לאחר הקדושה ומציא אני את התשיעי שהוא לפני הקדושה (ד). **הוא מקריב** היחיד מביא שלמי נרבה אין הציבור מביאין שלמים נרבה (ה). זכר לרבות את הולד נקבה לרבות את התמורה אין לי אלא ולדות ותמורות של תמימים ולדות ותמורות של בעלי מומין מגין ת"ל אם זכר לרבות ולדות בעלי מומין אם נקבה לרבות תמורת בעלי מומין (ו). אלו הן בעלי מומין כל שקדם הקדישן את מומן הא אם קדם מומן קבוע את הקדישן תפרו הרי אלו בהקדש כספים. רבי יהודה אומר הרי הוא אומר ארי ודוב הכה עבדך (שמאל א י"ז ל"ג). אין לי אלא ארי ודוב מגין לרבות את הארי עם הדוב ואת הדוב עם הארי שנאמר גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך (שם) (ז).

(א) ספרא שם. (ב) ע"י ילקוט ויקרא כאן.

(ג) ספרא שם ובהים צ"פ ע"ב מועד קטן ט"ו ע"ב.

(ד) ספרא י"ז ע"ב בכורות ס"א ע"א ירושלמי נזיר נ"ד ע"א (פ"ח ה"ה). (ה) ספרא שם.

(ו) שם תמורה י"ז ע"ב בכורות ט"ו ע"ב. (ז) ספרא שם ע"י ילקוט תנ"ח.

ב וסמך ידו ידו ולא ידו ולא ידו ולא ידו עברו ולא ידו שלוחו (ח).
ידו על ראש לא ידו על גב, ידו על ראש ולא ידו על הצואר
 כלמעלן (ט). מלמד שסמך בשתי ידיו בכל כוחו על ראש הבהמה ואומר
 עליה שירות והודאות לשם (י). **קרבנו** קרבנו לרבות כל בעלי
 6 קרבן הלא דין הוא מה אם תנופה שהיא נדחגת בחיים ובשחוטין נתמעטה
 בחוברין סמיכה שאינה נדחגת אלא בחיים אינו דין שנתמעטה בחוברין תל
 קרבנו קרבנו (יא). **קרבנו** לרבות כל בעלי קרבן. קרבנו קרבנו
 לא את הבכור המעשר המפסח (יב). **ושחטו** ושחט אתו ושחט
 אתו מה תל לפי שאמר כי ירחק ממך המקום ונחת (דברים יב כא).
 10 בריחוק מקום אתה זוכה אין אתה זוכה בקירוב מקום פרט לחולין ששחטו
 בעזרה. אין לי אלא חמישים שהן כשרים לקרבן מגין לרבות בעלי טמין ארבה
 בעלי טמין שהן מין כשר ומגין לרבות החיה ארבה את החיה שהיא בשחיטה
 כבהמה מגין לרבות את העופות תל ושחטו ושחט אתו ושחט אתו אתה
 שחט במקום אין אתה שחט חולין במקום. יכול לא ישחט ואם שחט ידא מותר
 16 באכילה תל כי ירחק ממך המקום ונחת ואכלת (שם) מה שאתה זוכה בריחוק
 מקום אתה אוכל אין אתה אוכל מה ששחט במקום פרט לחולין ששחטו
 בעזרה. יכול לא יאכלו אבל ישילנו לכלב תל לכלב תשליכון אתו (שם כב
 ל). אתו אתה משליך לכלב אין אתה משליך לכלב חולין ששחטו בעזרה (יג).
פתח אהל מועד לפני אהל מועד להכשיר את כל הרוחות קל
 20 וחזרי לצפון. רבי אליעזר אומר פתח אהל מועד להכשיר בצפון אם כן למה
 נאמר פתח שידא הדיכל פתוח ואם נשחט קודם פתיחת הדיכל פסולין (יד).
ג והקריב מזבח השלמים אע"פ ששחטו שלא לשמו. השלמים
 אע"פ שלא סמך עליהם. **אשה** לשם אשים. לה' לשם מי שעשה
 את העולם. מיכן אמרו לשם ששה דברים הובח נזבח לשם הובח לשם הובח
 26 לשם השם לשם אשים לשם ריח, לשם ניחח, חטאת ואשם לשם חטא (טז).

(ח) ספרא יג ע"ג מנחות צ"ג ע"ב. (ט) ספרא שם. ע"י ספרא ה' ע"ד. ולפי כ"א.
 (י) ע"י רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ג הי"ג וט"ז.
 (יא) ספרא שם מנחות צ"ד ע"ב. (יב) ספרא שם ע"י מנחות צ"ב ע"ב וצ"ג ע"א.
 (יג) ספרא שם קידושין י"ז ע"ב. (יד) ספרא שם ובהים ג' ע"א.
 (טז) ספרא י"ג ע"א משנה ובהים מ"ז ע"ב.

אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחר מכל אלו כשר מפני שהוא
 תנאי בית דין הוא (ט"ז). שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובר (י"ז). **את**
החלב המכסה את הקרב את החלב המכסה את הקרב
 את החלב המכסה את הקרב מה ת"ל לפי שנאמר כל חלב לה' ויקרא ג'
 ט"ז. כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם י"ז.) כי כל אכל חלב מן הבהמה...
 ותכרתה (שם ו' כ"ה.) יכול אף חלב הדפנות בכלל ת"ל את החלב המכסה
 את הקרב אוציא את חלב חולין ולא אוציא את חלב המוקדשין ת"ל חלב
 המכסה את הקרב. יכול לא יהא ענוש כרת אבל יהא באזהרה ת"ל את החלב
 המכסה את הקרב. יכול לא יהא בכלל אזהרה אלא יהא בכלל עמוד הקרב
 ת"ל את החלב המכסה את הקרב לא שעל הדפנות (י"ח). ואיזה זה זה שעל
 הכרס ושעל המסוס ושעל בית הכוסות (י"ט). **ואת כל החלב**
אשר על הקרב רבי ישמעאל אומר להביא את החלב שעל
 הקיבה רבי עקיבה אומר להביא את החלב שעל הדקין (כ.). חלב שעל הקיבה
 תרתי האי חמצא ובר חמצא חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא רבנן
 מניהו. רב התא בר חינא ורב התא בריה דרב נחמן תריוהו משמיה דרב נחמן
 אמרי חמצא סתים בר חמצא לא סתים. אמר רב שאבות וסימין יפה כוח
 הבן מכוח האב. הי חמצא והי בר חמצא תא שמע דאמר רב נחמן אינהו אכלי
 לדיןן מיסתם נמי לא ליסתום. דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיד דאייתרא
 אייא אמר רבי אמי מקמצין וכן אמר רבי ינאי משום זקן אחד מקמצין. אמר
 20 אייא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי וקמין יהבו ליה ואכל. שמאעיה דרבי
 חנינה הוה קאים קמיה דרבי חנינה אמר ליה קמוץ הבא לי, חוייה דהוה קא
 מחסיס אמר ליה בבליא את טם שדי (כ"א).

ד ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליה אחת ולא בעלת
 שלוש. **ואת החלב אשר עליהן** לא הבשר שעליהן (כ"ב).
 25 ולענין איסור את החלב אשר עליהן לא שבתוכן (כ"ג). כך אמרין

(ט"ז) ספ' חבתי' שם, ובכ"י ר' יוסף במקום ר' יוסי. (י"ז) ספרא שם. וזבחים שם.

(י"ח) שם חולין מ"ט ע"ב, ועי' תוס' חולין ד"ה להביא.

(י"ט) עי' רמב"ם פרק ו' מחלכות מאכלות אסורות הלכה ו'.

(כ) ספרא י"ד ע"ב חולין שם. (כ"א) חולין ג' ע"א והצירטא משובשת כאן.

(כ"ב) ספרא שם בכורות ל"ט ע"א. (כ"ג) רמב"ם שם ה"ז.

לובן שבתוך הכליה רבי ורבי חייה חד אסיר וחד שרי. ראבא ממרטיט ליה.
 רבי יוחנן ממרטיט ליה אמר רחמנא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות (כ"ד).
אשר על הכסלים זה חלב שבין שקולות דברי רבי עקיבה.
 רבי יוסי הגלילי אומר להביא את החלב על העוקץ (כ"ה). רבי ישמעאל אומר
 5 מה חלב המכסה את הקרב קרום נקלף אף אין לי אלא קרום נקלף.
 רבי עקיבה אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב וקרום נקלף אף אין לי
 אלא תותב וקרום נקלף (כ"ז). **אשר על הכסלים** לא
 שבתוך הכסלים. איני הוא אומר רב אבא אומר רב יהודה אומר שמאל תרבא
 דתותא מתא אסיר. אמר אביי בהמה בחייה פרוקי מפרקא. אמר רבי יוחנן
 10 אנא לא מבחא אנא ולא בר מבחא אלא נהירא כד הוּוּ בי מדרשא
 בהמה בחייה פרוקי מפרקא (כ"ז). **ואת היתרת על הכבד**
 דבר שקול שיטול מן הכבד על היתרת או מן הכבד על היתרת וכשהוא אומר
 ואת היתרת מן הכבד מן החמאת הקטר המובחה (ניקרא ט' י'). ליטר שיטול
 מן הכבד על היתרת (כ"ח). **יסירנה** מלמד שמסיר הכל (כ"ט).
ה הקטירו אתו הקטירו והקטירם מה תל והקטירו אתו הכשר
 לא הפסולים. **הקטירו** שלא יערב חלבים בחלבים (ל).
 והקטירם כולם כאחת נאמר כאן אשה ולא נאמר לחם ונאמר למטן לחם ולא
 נאמר ריה נחח ונאמר למטן לריח נחח ולא נאמר לשם מין ליתן את האמור
 בכל אחר ואחר תל אשה ואשה למירה שיה (ל"א).

ו ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' מה
 תל שלמים מן הבקר ומה תל שלמים מן הצאן לפי שיש בבן הבקר מה שאין
 בבן הצאן ובבן הצאן מה שאין בבן הבקר (ל"ב). בן הבקר נתרבה בנסכים
 ובן הצאן נחמט בנסכים, בן הצאן נתרבה בציבור ובן הבקר נחמט בציבור.

(כ"ד) ע"י חולין צ"ב ע"כ וע"י פ"י רשי שם.

(כ"ה) ספרא שם וע"י ילקוט רמז ס"ב.

(כ"ז) ספרא שם חולין מ"ט ע"כ ושם רבי שמעון במקום רבי ישמעאל.

(כ"ח) חולין צ"ז ע"א. (כ"ח) ספרא שם. וע"י ילקוט שם.

(כ"ט) ספרא שם.

(ל) ספרא שם פסחים ס"ד ע"כ ירושלמי פסחים ל"ב ע"ד (פ"ה ה"ט).

(ל"א) ספרא י"ז ע"ג. (ל"ב) ספרא שם.

הא לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן מה שאין בבן הבקר
 צריך לוטר שלמים בבן הבקר וצריך לוטר שלמים בבן הצאן (ל"ז). זכר
 או נקבה הוטר דאי תקבה דאי לא טומטום ולא אנדרגום (ל"ד).
 ז **אם כשב הוא מקריב** כשב לא נאמר אלא לרבות פסח
 5 לאליה. וכשהוא אומר אם כשב לרבות פסח שעבר ומנו ולרבות שלמים הבאים
 מחמת הפסח לכל מצות שלמים שיטענו סמיכה ותסכים ותנפת חזה ושוק (ל"ה).
 הוא היחיד מביא שלמים נדבה אין הציבור מביא שלמים נדבה (ל"ז).
 ט **הקריב מזבח השלמים** כלמעלה. חלבו האליה
 להביא את החלב הסמך לאליה זה חלב שבין פקולות דברי רבי עקיבה.
 10 רבי יהודה אומר חלבו האליה הקיש חלב לאליה מה חלב בשני לאין אף
 אליה בשני לאין (ל"ז) **אליה** יכול יקים בה מצות אליה תל
 לו תמימה או תמימה יכול יטלנה עם השדרה תל לעמת העצה יסידנה או
 לעמת העצה יכול לא יכנס לפנים מן העצה תל יסידנה יכנס לפנים מן
 העצה (ל"ח). אי עצה עד מקום הכליות (ל"ט). עצה מקום שממנו עצה יצאה
 15 ואין זו זו כליות. רתיא כליות יעצות. והא מי שח בטעות חכמה אויבו לח
 (ל"ו). והא הן אמת חפצת בטחות (תהלים נ"א ח'). כליות שהן נימחות, ואומר
 אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרתני כליותי (שם ט"ז ז'). (מ). **את**
החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על
הקרב מה תל שיכול יתרבה בחלב רפנות הואיל ותרבה באליה
 20 יתרבה בחלב רפנות תל את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר
 על הקרב. אין לך אלא מה שאמרתי בענין. משום רבי ישמעאל אמרו לפי
 שיצא לידן בדבר החדש החזירו הכתוב לכללו.
י"א והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים. לחם אשה לה' לימד על
 החלבים שהן קרוין לחם (מ"א).

(ל"ז) סס. (ל"ד) סס.

(ל"ח) סס ופסחים צ"ו ע"ב וזכחים ט' ע"א מנחות פ"ג ע"א. (ל"ז) ספרא י"ד ע"ד.

(ל"ז) סס. ע"י ילקוט סס. (ל"ח) ספרא סס.

(ל"ט) ע"י חולין י"א ע"א.

(ס) ע"י חולין סס ברכות ס"א ע"א שנה ל"ז ע"ב. וע"י ראש השנה כ"ז ע"א.

(מ"א) ספרא סס.

י"ב ואם עז קרבנו הפסיק הענין שלא תדא על זו טענה אליה (מ"ב).

י"ד והקריב ממנו מן המבחר: קרבנו אשה לה' את החלב המכסה את הקרב מה ת"ל שיכול יחמט 8 מכולן הואיל תחמט בכסים ת"ל את החלב המכסה את הקרב לרבות את כולן (מ"ג).

ט"ז הקטירים כולן כאחת. לחם אשה לריח ניחת. כל חלב לה' לחייב על החלב מעילה (מד). דא כל חלב לה' משום ר' ישמעאל אמרו הרי הוא אומר אך בכור שור או בכור כשב או בכור 10 עז לא תפדה (במדבר יח ו'). למדנו לבכור שהוא טעון דמים חלבים למזבח. למעשר ולפסח מנין כשהוא אומר ודם ובחיד ישפך על מזבח ה' אלהינו והבשר תאכל (דברים יב כז). שיכול אין לי אלא דם חלבם מנין ת"ל כל חלב לה' (מ"ה).

י"ז חקת עולם לבית העולמים. לדרתיכם שנתנו 15 הדבר לדורות. בכל משבותיכם בארץ ובחוצה לארץ (מ"ז). כל חלב וכל דם לא תאכלו ר' יהודה אומר חלב ודם הקיש החלב לדם מה החלב בשני לאוין אף הדם בשני לאוין. וחכמים אומרים אין בה אלא אזהרה אחת (מ"ז). יכול אף דם פסולי המוקדשין יזו חייבין עליהן משום שני לאוין ת"ל רק הדם לא תאכלו (שם ט"ז כ"ג). אין בה אלא 20 אזהרה אחת. אין לי אלא דם חלבם מנין ת"ל חלב ודם הקיש חלב ודם מה דם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד. מתוך שיצא הבכור מכלל פסולי המוקדשין יכול יזו חייבין עליו משום שני לאוין ת"ל רק את דמו לא תאכלו (שם) אין בו אלא אזהרה אחת. אין לי אלא דמו חלבו מנין ת"ל חלב ודם הקיש חלב לדם מה הדם בלאו אחד אף החלב בלאו אחד (מ"ח).

(מ"ב) שם ופסחים צ"ע.

(מ"ג) ספרא שם מנחת ע"ז ע"ב.

(מ"ד) ספרא שם חולין ק"ז.

(מ"ה) ספרא שם, ועי' זבחים ל"ז ע"א.

(מ"ז) ספרא שם, ועי' ילקוט ויקרא תס"ד וכריתות ד' ע"ב.

(מ"ח) שם.

(מ"ז) ספרא שם.

ד

ב דבר אל בני ישראל לאמר בני ישראל מביאין חטאת ואין הונים מביאין חטאת אין צריך לומר על מצות שלא נצטוו עליהן בני נח אלא אף על מצות שנצטוו עליהן בני נח אין מביאין עליהן חטאת (א.). או בני ישראל מצין לרבות את הערים ואת העבדים ת"ל נפש כי תחטא (ב.). **נפש**

5 **כי תחטא** זה ש"ה זכור רחמיק ה' חסדיך כי מעולם המה (תהלים כ"ה ו'). שמתחלת העולם לא ביקש הקב"ה העונות אלא אמר לאדם הראשון מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (בראשית ב' יז.). ואכלו חיה חשע מאות ושלשים שנה ואלו לא אכל היה חי לעולם ומה אם אדם שלא היה בעולם אלא הוא לבדו ולא היה עמו מי שימול ממנו הרי חטא אנו שאנו נתנים בין האומות

10 ובין הרשעים על אחת כמה וכמה. מה אדם על שאכל מן העץ נעשו אמר ר' ברכיה לפי שהוא מניח הגוף ואינו תולה העונות אלא בגופו לכך נאמר נפש כי תחטא (ג.). ד"א זה ש"ה כל אשר חמצא ירך לעשות בכחך עשה (קהלת ט' י.). ער שיש כך כח עשה מצות עשה צדקה עשה תשובה ער שהגר דולק תן בו שמן שלא יכבה שאם היה לך ממון עשה ממנו צדקה ואם חטאת על

15 תעמוד בזדונך אלא עשה תשובה והקב"ה מקבלך ואם חטאת מעט יהי בעיניך הרבה ואפלו בשגגה לכך נאמר נפש כי תחטא בשגגה. אמר הקב"ה שלשה רברים בימין ושלשה רברים בידים אלו שבימין השמים רכתיב וימיני טפחה שמים (ישעיה מ"ח י"ג). והתורה רכתיב מימינו אשדת לבו (דברים ל"ג ב.). והצדקה שאמר צדק מלאה ימינך (תהלים מ"ח י"א). ושלשה בידים הארץ

20 רכתיב אף ידי יסדה ארץ (ישעיה ש"ס.). והמשפטים רכתיב ותאחז במשפט ידי (דברים ל"ב מ"א). והגפוש אשר בידו נפש כל חי (איוב י"ב י.). אמר הקב"ה תהא הגפוש התונה אצל הדין כדי שתדע אצל מי היא מתוקנת. ומה אם כשהגפוש נתונה אצל הדין בכל יום היא חוטאה אלו היתה רחוקה מן הדין על אחת כמה וכמה, לכך מזהיר הכתוב נפש כי תחטא בשגגה. אמר משה רבנו שלעולם

25 ואם אדם חטא בשגגה נטרד מן העולם. אמר לו הקב"ה אני עושה תקנה כדי

(ב) ספרא שם.

(א) ספרא ט"ו ע"ב.

(ג) מדרש תהלים למזמור הוח דף רי"ג ילקוט מכירי לתהלים כ"ה ו' (פ"ה דף קס"ט)

בראשית רבה פ"א תחומא מפעי פ"ה.

שיחכמר לו לכך נאמר נפש כי החטא בשנה (ד). בשגגה על השנה
 הוא מביא אינו מביא על הזדון. נאמר כאן בשגגה תאמר בשעיר שנה תאמר
 בשעירה שנה מה תל לפי שיש בפר מה שאין בשעיר ובשעיר מה
 שאין בשעירה. השעיר נתרבה בצבור ושעירה לא נתרבת בצבור שעירה
 5 נתרבת בעז ושעיר לא נתרבה בעז לפי כך צרך לוטר בשגגה בכולן (ה).
מצות ה' ולא מצות המלך ולא מצות בית דין. מכל מצות ה'
 ולא כל מצות ה' פרט לשמיעת הקול לבטוי שפתים ולטומאת מקדש
 וקדשיו (ו). מצות ה' שומע אני בין עשה בין לא תעשה תל אשר לא
 תעשינה, אוציא את מצות עשה הקלה ולא אוציא את החמורה תל אשר לא
 10 תעשינה. אוציא את כל מצות עשה שאינן חייבין כרת ולא אוציא את הפסח
 ואת המלה שחייבין עליהן כרת תל אשר לא תעשינה על מצה שהיא בלא
 תעשה חייבין ואין חייבין על מצות עשה, או יכול שאני מוציא את מצות עשה
 שבגדה תל כל מצות ה'. מה ראיתה להוציא את כל מצות עשה ולהביא מצות
 עשה שבגדה אחר שריבה הכתוב מיעט מוציא אני את כל המצות שאין
 15 בהן בלא תעשה ומביא אני מצות עשה שבגדה שיש בה בלא תעשה שוו
 היא מצות עשה שבגדה שהוא משמש עם המהורה ואמרה לו וטמאתי אומרין
 לו פרוש באבר מה ואם פירש בקשרי חייב חטאת כותעל גדה (ז). אשר לא
 תעשינה יכול דברים שזרונן כרת ודברים שאי זרונן כרת תל להלן תורה אחת
 יהיה לכם לעשה בשגגה (במדבר טז כ"ט). הרי כל העושה בשגגה כעובד
 20 עז מה עז מיוחדת שהיא מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף
 כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת (ח). או מה עז מיוחדת
 שחייב עליה מיתת בית דין אף איני מרבה אלא מחויבי מיתת בית דין תל
 ונעלם דבר (ויקרא ד' י"ג). ואומר כי ימלא ממך דבר למשפט בין דם לדם
 דברים יז ח'.) מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת אף כאן דבר שחייבין
 25 על זדונו כרת. או יכול שאני מרבה את המגדף המקבל עז אלוה תל אשר

(ד) מזה שיה זכור החסיד עד לכך נאמר נפש כי החטא בשנה אין בכרא עי' ויקרא רבה
 פ"ד ס"ה דברים רבה פ"ה ס"ב.

(ה) פסרא שם.

(ו) שם טז עז ועי' ילקוט שם והוריות ח' ע"ב ומשנה הוריות פ"ב ה"ה.

(ח) פסרא שם ועי' שבת ס"ט ע"א.

לא תעשנה יצאו אלה שאין בהן מעשה, או יכול שאני מרבה מכה אביו ומקלל אביו ותגב נפש תביא שקד חקן ממרא ובן סורר ומורה והרוצח והמכשף תל תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגה (במדבר ק"ז כ"ט). מה להלן על דבר שחייבין על זדונה כרת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת יצאו אלו שאין בהן כרת (ט). מיכן אמרו שמתה וארבעים עבירות בתורה שחייבין על זדונו כרת יצאו מהן מילה וקרבת פסח שהן מצות עשה ואין חייבין עליהן חטאת והמגדף לפי שאין בו מעשה וטומאת מקדש וקדשיו בקרבן עולה ויורד ואינן בחטאת קבועה (י). ונמצאו כל העבדות שחייבין על שגתן חטאת קבועה שלש וארבעים ואלו הן הבא על אמו ואם אשתו ואם אמה ואם אביה על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו על בת אשתו ועל בת בתה ועל בת בנה על אחותו על אחותו מאישה ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אביו ועל אשת אחי אביו ועל אשת בנו ועל אשת אחיו ועל אשת איש ועל הגדה ועל הזכור ועל אביו ועל אחי אביו ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה עליה העובר ע"ז הנותן מזרעו למולך בעל אוב ובעל ידעני המחלל את השבת 15 העושה מלאכה ביום הכפורים האוכל ושוחה ביום הכפורים האוכל חמץ בפסח האוכל חלב האוכל דם האוכל נותר האוכל פיגול השחט קדשים בחוץ המעלה קדשים בחוץ המטמם את שמן המשחה הסך בשמן המשחה המטמם את הקטרת. ומהו הקרבן אם בע"ז שג מביא שעידת עזים בין שהיה הדיוט או נשיא או כהן משיח ואם בשאר הארבעים ושתיים שג אם הדיוט הוא מביא כשבה או 20 שעירה ואם נשיא הוא מביא שעירה ואם כהן משיח הוא מביא פר לחטאת. חה הקרבן הוא הנקרא קרבן חטאת קבועה בכל מקום (יא). ועשה אחת יכול עד שיכתוב את כל השם או עד שיארג את כל הברד או עד שיעשה את כל הגפה ת"ל מאחת או מאחת יכול אפלו כתב אות אחת וארג חוט אחד אפלו עשה בית אחד בנפה ובכברה ת"ל לו ועשה אחת. הא כיצד עד שיעשה אחת מנהג 25 דבר הנקרא דגה עד שיכתוב שתי אותיות עד שיארג שני חוטין עד שיעשה שני בתין בנפה ובכברה. תעשה מאחת מנהג מלמד שהוא חייב על כל אחת ואחת בפני עצמה שאם עשאו כולן בהעלם אחד חייב ארבעים ושלש חטאות.

(יא) א.ס.

(י) דמכ"ס הלכות שנות פ"א ה"ב.

(ט) ספרא ס.ס.

ר"א מאחת מהנה לחייב על כל שם ושם ולחייב על כל נוף ונוף שאם בעל
 ביאה אחת שיש בה שמות הרבה חייב על כל שם ושם ושם בעל נשין הרבה
 שהן משם אחד חייב על נוף ונוף (י"ב). אמר ר' עקיבה שאלתי את רבן גמליאל
 ואת רבי יהושע באטלים של אימאוס שהלכו ליסח בהמה למשתה בגו שלרבן
 8 גמליאל הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו בהעלם אחד שהוא
 חייב אחת על כולן או אחת על כל אחת ואחת. אמרו לו לא שמענו אבל שמענו
 הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ודואן
 אנו שהדברים קל וחומר (י"ג). תאני שאל נוף אחד ושלשה שמות השיבוהו שלשה
 נשין משם אחד ולא סלקא להו (י"ד). והיכי משכחת לה ברשיעה בר רשיעה
 10 כגון שבא על אמו וילדה שתי בנות בא על אחת משתי הבנות וילדה בן הלך
 הבן ובא על אחות אמו שהיא אחותו ואחות אביו ואחות אמו (ט"ז). אמרו לו
 ומה הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחד שהן משם אחד חייב על כל אחת
 ואחת אחותו שהיא אחות אמו שהיא אחות אביו שהן שלשה שמות אינו דין שחייב
 על כל אחת ואחת (ט"ז). מה לחמש נשיו נדות שהן נשין מחולקין תאמר באחותו
 15 שהיא אחות אביו ואחות אמו שהיא נוף אחד תל ערות אחותו גלה (ניקרא כ'
 י"ז). לחייב על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו הואיל דגלי רחמנא
 ערות אחותו מלמד שהוא חייב על כל שם ושם (י"ז). ועוד שאלן ר' עקיבה
 אבר המדולדל בבהמה מהוא. אמרו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדל
 באדם שהוא טהור שכך היא מוכי שחין שבידושלם עושין הולך לו ערב פסח
 20 אצל הדופא וחזתו עד שהוא ציח בו כשערה וחזתו בסירה תמשך הימנו
 והלה עושה פסח הדופא עושה פסח ודואן אנו שהדברים קל וחומר (י"ח).
 ועוד שאלן ר' עקיבה השחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד שהוא חייב
 אחת על כולן או אחת על כל אחד ואחד. אמרו לו לא שמענו אמר ר' יהושע
 שמעתי באוכל מזבח אחד בהמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל
 25 אחד ואחד משום מעילה ורואה אני את הדברים קל וחומר (י"ט). אמר רבי

(י"ב) ספרא ט"ז ע"א שבת ק"ז ע"א.

(י"ג) ספרא שם כריתות פ"ז ט"ז וט"ז (ע"א) סכות י"ד ע"א.

(י"ד) ע"י כריתות שם.

(ט"ז) שם.

(ט"ז) כריתות שם.

(י"ז) שם.

(י"ח) ספרא שם משנה כריתות שם.

(י"ט) ספרא וכריתות שם ע"ב.

שמעון לא כך שאלו ר' עקיבה אלא באוכל נותר מחמשה זבחים בעלם אחד
 מהוא חייב אחת על כולן או אחת על כל אחד ואחד אמרו לו לא שמענו.
 אמר רבי יהושע שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בעלם אחד שהוא
 חייב על כל אחד ואחד משום מעילה ורואה אני שהדברים קל וחומר (כ).
 5 אמר רבי עקיבה אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר לו השב אמר לו
 לא אם אמרתי במעילה שעשה בו את המאכיל כאוכל ואת המזנה כנהנה וצירף
 את המעילה לזמן המרובה תאמר בנותר שאין בו אחת מכל אלו ותאמר
 במעילה שהתמחויין מחלקין במעילה ואין התמחויין מחלקין בנותר ואמלו
 מחמשה זבחים (כ"א). וכן הלכה (כ"ב). אמר ר' עקיבה שאלתי את ר' אליעזר
 10 העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד שהוא
 חייב אחת על כולן או אחת על כל אחת ואחת. אמר לו חייב על כל אחת
 ואחת מקל וחומר ומה אם הגדה שאין בה תוצאות הרבה חטאות הרבה חייב
 על כל אחת ואחת שיש בה תוצאות הרבה חטאות הרבה אינו דין שיהא
 חייב על כל אחת ואחת. אמרתי לו לא אם אמרת בגדה שיש בה שתי אזהרות
 15 שהוא מתוודע על הגדה והגדה מתוודעת עליו תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה
 אחת. אמר לי הבא על הקטנות יוכיח שאין בה אלא אזהרה אחת חייב על
 כל אחת ואחת. אמרתי לו לא אם אמרת בבא על הקטנות שאע"פ שאין בהן
 עכשו יש בהן לאחר זמן תאמר בשבת שאין בה לא עכשו ולא לאחר זמן. אמר
 לי הבא על הבהמה יוכיח אמרתי לו הבהמה כשבת (כ"ג). טעמא דמילתא
 20 כשם שהגדה הימים שבנתיים מחלקין שאם בא עליה ושהרה ותטמאה חזרו ובא
 עליה בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת שהימים מחלקין, כך השבת הימים
 שבנתיים מחלקין ותמצא חייב על כל שבת אע"פ שהן מעין מלאכה אחת (כ"ד).

ג משיח יחטא יכול זה המלך ת"ל הכהן או כהן יכול המרובה
 בבגדים ת"ל משיח. אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פה הבא על כל
 25 המצות בלבד (כ"ה). או משיח יכול משח מלחמה ת"ל המשיח שאין על נביו
 משיח, יכול יביא על הקדמות ת"ל משיח יחטא כשיחטא הוא משח לא

(כ) ספרא וכריתות שם.

(כ"ב) עיי רמב"ם הלכות שנות פ"ו ה"ב.

(כ"ג) ספרא שם משנה כריתות ט"ז ע"א.

(כ"א) ספרא וכריתות שם.

(כ"ד) רבריי כמה"ג.

כשיחטא ועוודה הדיוט (כ"ה). אבל אם חטא ועוודה הדיוט אע"פ שנודע לו
אחרי שנחמנה אינו מביא אלא קרבן הדיוט (כ"ז). **משיח יחטא**
יכול מידה עליו שחטא תל אם יחטא כשיחטא (כ"ז). **לאשמת העם**
הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העולם דבר ועם שנת המעשה
אף משיח לא יביא אלא על העולם דבר ושנת המעשה (כ"ח). מיכן אמרו
5 אינו חייב עד שירדה לעצמו ויחלה בשנת עצמו וירדה לבטל מקצת ולקיים
מקצת כצבור ואם לאו שטור (כ"ט). או מה הצבור אם הורו ועשו אחרים על
פיהם חייבין יכול אף משיח אם הורה הוא ועשו אחרים על פיו יחייב תל
חטא על מה שחטא הוא מביא לא על מה שחטאו אחרים (ל). **והקריב**
10 **על חטאתו** מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר שאין בין כהן העובד
ובין כהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירת האיפה שבכל יום (ל"א). אבל
לפר הבא על כל המצות שיהן שווין הואיל והוא משיח (ל"ב). יכול אם חטא
עם הצבור יביא פר מעצמו תל אשר חטא הא כיצד חטא לעצמו מביא לעצמו
חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור (ל"ג). פר יכול זקן תל בן או בן יכול
15 קטן תל פר הא כיצד בן שלוש כדברי חכמים. רבי מאיר אומר אף בני ארבע
ובני חמש כשרים אלא שאין מביאין את הזקנים מפני הכבוד (ל"ד). רבי יוסי
הגלילי אומר מה תל ופר שני בן בקר תקח לחטאת (דברים ה' ה'). אם ללמד
שהן שנים והלא כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה לה' (ויקרא
יד ל"א). ואם כן למה נאמר ופר שני בן בקר שיהא בן שתי שנים (ל"ה). רבי
20 שמעון אומר כל מקום שנאמר עגל סתם בן שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה
(שם ט' ג'). מלמד שהוא ככבש מה כבש בן שנה אף עגל בן שנה. בן בקר
בשתי שנים שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה חמישים (שם ט'
ב'). אף בשנים מה איל בן שתי שנים אף בן בקר בן שתיים. פר סתם בן שלש
אף בני ארבע אף בני חמש כשרים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד (ל"ז).

(כ"ח) ספרא פ"ז ע"ז הוריות י"ב ע"א ילקוט ויקרא תס"ג.

(כ"ז) רמב"ם שם פט"ו הי"ב. (כ"ז) ספרא שם.

(כ"ח) שם הוריות ו' ע"ב. (כ"ט) רמב"ם שם ה"א.

(ל) ספרא שם הוריות ו' ע"א.

(ל"א) ספרא שם הוריות פ"ג פ"ד וי"ב ע"ב (ע"ב) מגילה ט' ע"ב. (ל"ב) רמב"ם שם ה"ז.

(ל"ג) ספרא שם הוריות ו' ע"א. (ל"ד) ספרא י"ז ע"ב וע"י פרה פ"א מ"ב.

(ל"ה) ספרא שם וזבחים פ"ט ע"ב וע"י ילקוט ויקרא תרס"ח. (ל"ז) ספרא שם.

ד והביא את הפר אף לאחר יום הכפורים. את הפר
 פר הוא מביא אינו מביא חילופין (ל"ז). וסמך ידו על ראש
 הפר לרבות פר יום הכפורים לסמיכה והלא דין הוא מה אם זה שאינו
 טעון שני דווים ואינו טעון אלא טעון סמיכה פר יום הכפורים שהוא טעון שני
 5 דווים וטעון אלא אינו דין שיטעון סמיכה לא אם אמרת בזה שהוא בא על
 עבירת מצה ידועה ואמר בפר יום הכפורים שאינו בא על עבירת מצה ידועה
 הואיל ואינו בא על עבירת מצה ידועה לא ישען סמיכה ת"ל וסמך ידו על
 ראש הפר לרבות פר יום הכפורים לסמיכה (ל"ח). ושחט את
 הפר חכף לסמיכה שחיטה (ל"ט). לפני ה' בצפון (ס).

ה ולקח הכהן המשיח נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה
 מה לקיחה אמורה להלן בכלי אף כן בכלי (מ"א). ולקח הכהן
 המשיח אין לי אלא המשחה בשמן המשחה מרובה בגדים מנין ת"ל הכהן
 אם סופיני לרבות כהן אחר מה ת"ל ולקח המשיח אלא מצה שיקבל כהן משיח
 ואם קבל כהן אחר עבודתו כשרה (מ"ב). מדם הפר מדם
 15 הנפש לא מדם העור ולא מדם התמצית (מ"ג). והביא אתו כשר
 לא הפסול. אתו אל אהל מועד למעט שאר קרבנותיו
 שלא יתן מרמס על מזבח הזהב (מ"ד).

ו וטבל הכהן את אצבעו בדם הזהב. וטבל לא
 המספג. הזהב על כל חייה טבילה (מ"ה). אצבעו
 20 נאמר כאן אצבעו ונאמר להלן אצבעו מה אצבעו הנאמר להלן הימנית המיומנת
 שבימין אף אצבעו אמורה כאן הימנית המיומנת שבימין. בדם
 שיהא בדם כדי טבילה (מ"ו). הזהב לא המטיף. הזהב
 לא חודק. מן הדם מן הדם שבענין. שבע פעמים
 לא שבע טפין. שבע פעמים שיהא מנה שבע פעמים לא
 25 אחת ושבע. שבע פעמים מלמד שכולן מעכבין שכל ההחיות

(ל"ז) שם י"ז ע"ג. (ל"ח) שם ע"י זכחים מ' ע"א ותוספת שם ד"ה לסמיכה.
 (ל"ט) ספרא י"ז ע"ד. (ס) שם. (מ"א) שם זכחים מ"ז ע"ב. (מ"ב) ספרא שם.
 (מ"ג) שם זכחים כ"ה ע"א יומא מ"ח ע"א. (מ"ד) ספרא שם.
 (מ"ה) שם י"ז ע"ד זכחים צ"ז ע"ב. (מ"ו) ספרא שם זכחים שם מנחה ז' ע"ב.

שכפנים מעכבת זו את זו (מ"ז). לפני ה' שיכול על כל הבית
ת"ל את פני הכפרת או את פני הכפרת יכול את כולה
ת"ל הקדש מלמד שהוא מכין נד הבדים (מ"ח).

ז ונתן הכהן מן הדם שבענין (מ"ט). על קרנות
8 על קרן קרנות הרי ארבע דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר אשר באהל

מועד לרבות כל קרנות שבאהל מועד (נ). מזבח קטרת
שיתחנך בקטרת. קטרת שתהא משל צבור. סמים שיהו כל
סממניה לתוכה (נ"א). לפני ה' מה ת"ל אמר רבי נחמיה לפי
שמצינו בפר הבא ביום הכפורים שהוא עומד לפני מן המזבח ומה
על השרכת בשעה שהוא מזה וכן מזה על הקרנות יכול אף זה כן ת"ל מזבח
קטרת הסמים לפני ה' אין הכהן לפני ה' (נ"ב). ואת כל דם הפר

ישפך לרבות פר יום הכפורים לשפיכה (נ"ג). ישפך לא
שיטף. ישפך ולא יזה, ישפך ולא זרוק (נ"ד). אל יסוד
מזבח העלה לא על יסוד מזבח הפנימי. הלא דין הוא מזבח חיצון

16 זכה במתן דמים ומזבח הפנימי זכה במתן דמים מה מזבח החיצון מקום מתן
דם קרניו שם מתן דם יסודו אף מזבח הפנימי מקום מתן דם קרניו שם מתן
דם יסודו ת"ל יסוד מזבח העלה, וכשהוא אומר בעדה אל יסוד מזבח העלה
שאין ת"ל אלא ללמד שאין יסוד לפנימי עצמו וכשהוא אומר בנישוא אל יסוד
מזבח העלה שאין ת"ל אם את שייריו לא קבל מזבח הפנימי שיירי מזבח החיצון
20 הוא מקבל (נ"ה). דא וכי יש יסוד לפנימי עצמו ואם כן למה נאמר אל יסוד
מזבח העלה שיהא יסוד למזבחה של עלה. אל יסוד ... אשר

פתח אהל מועד זה יסוד מערבי (נ"ו).

ח ואת כל חלב פר לרבות פר יום הכפורים לשתי כליות
וליותרת הכבר. החטאת לרבות שעירי עז לכל האמור

25 בענין (נ"ז). ירדים סמנו מן המחובר.

(מ"ז) ספרא שם.	(מ"ח) ספרא י"ח ע"א.	(מ"ט) שם.
(נ) שם ובחים מ' ע"א.	(נ"א) ספרא שם.	(נ"ב) שם יזמא נ"ח ע"ב.
(נ"ג) ספרא י"ח ע"ב ובחים נ"ב ע"א.		
(נ"ד) ספרא שם ירושלמי פסחים ל"ב ע"ז (מ"ח ה"ז).		
(נ"ה) ספרא שם ובחים נ"א ע"א.	(נ"ו) ספרא י"ח ע"ז.	(נ"ז) שם.

י **כאשר יורם משור זבח השלמים** : מה פירש בזבח
 השלמים שאין מפורש כאן אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו מה שלמים
 מביאין שלום לעולם אף זה יביא שלום לעולם או מה שלמים טענין הפרש
 אליה אף זה יטען הפרש אליה ת"ל משור זבח לשלמי שור הקשתיו לא הקשתיו
 6 לשלמי כבש (נ"ח). רבי יהודה בן שמעון אומר מה שלמים מביאין שלום לעולם
 אף זה מביא שלום לעולם או מה זבחי שלמי צבור דחין את השבת ואת
 המוקצה ת"ל משור זבח לשלמי שור הקשתיו לא הקשתיו לשלמי כבש (נ"ט).
הקטירים הכהן על מזבח העלה לא על מזבח הפנימי הלא
 דין הוא מזבח החיצון וזה במתן דמים ומזבח הפנימי וזה במתן דמים מה
 10 מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו שם הקטר חלביו אף מזבח הפנימי מקום
 מתן דם קרניו שם הקטר חלביו ומה אני מקיים לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה
 (שמות ל' ט'). בקדשים שלא זכה במתן דמים אבל קדשים שזכו במתן דמים
 הואיל חזו במתן דמים זכו בהקטר חלבן ת"ל **הקטירים** הכהן
 על מזבח העלה לא על מזבח הפנימי (ס).

י"א **ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל**
כרעיו וקרבו ופרשו ... והוציא מלמד שהוא מצוא
 כולו כשהוא שלם. יכול יוציאנו שלם וישרפנו שלם ת"ל ראשו וכרעיו מה ראשו
 וכרעיו אמרין להלן על ידי נתוח אף כאן על ידי נתוח או מה ראשו וכרעיו
 אמרין להלן על ידי הפשט אף כאן על ידי הפשט ת"ל וקרבו ופרשו (ס"א).
 י"ב **והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה** חוץ לשלוש
 מחנות אתה אומר חוץ לשלוש מחנות או אינו אלא חוץ למחנה אחת כשהוא
 אומר בעדה אל מחוץ למחנה שאין ת"ל שכבר נאמר ושרף אתו כאשר שרף
 את הפר הראשון אם כן למה נאמר **אל מחוץ למחנה** ליתן
 לו מחנה שניה וכשהוא אומר בדרשן אל מחוץ למחנה שאין ת"ל שכבר נאמר
 25 **אל מקום טהור אל מקום שפך הדשן** אם כן למה
 נאמר אל מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית (ס"ב). **אל מקום**

(ס) שם.

(נ"ט) ספרא שם.

(נ"ח) שם מנחות ע"ז ע"ב.

(ס"א) שם ובחים ג' ע"א יומא ס"ח ע"א.

(ס"ב) ספרא שם יומא שם ובחים ק"ה ע"ב מנהרד"ן מ"ב ע"ב.

מִדָּוָר שִׁידָא מְקוּמָא מִדָּוָר וְאִם טַמְא יִשְׁדָּרְנָא שִׁידָא מְקוּמָא מִתּוֹקָן לְהוֹן
 לְכַד (ס"ג). אֵל שִׁפְךָ הַדְּשָׁן שִׁידָא שֶׁם דְּשָׁן שִׁיְקָדָם אֵת הַדְּשָׁן
 שֶׁשֶּׁם יֵהָא נִתָּן אֵת הַדְּשָׁן. ר' אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר שִׁידָא מְקוּמָא מְשׁוּפָךְ (ס"ד).
 וּשְׁפָךְ אֶתּוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ הַכֶּשֶׁר לֹא הַפְּסוּלִין. עַל
 8 עֵצִים בָּאֵשׁ מֵהַל' שֶׁכֶּבֶר נֹאמְרָה שְׂרִיפָה בְּפָנִים וְנֹאמְרָה שְׂרִיפָה
 בַּחוּץ מֵהַ שְׂרִיפָה אֲמֹרָה בְּפָנִים עֵצִים כְּשֵׁרִים לְמַעֲרָכָה אִף שְׂרִיפָה אֲמֹרָה
 בַּחוּץ עֵצִים כְּשֵׁרִים לְמַעֲרָכָה תֵּל עֵצִים לְרִבּוּת כֹּל מִשְׁמַע (ס"ה). עֵצִים אֲפִלּוּ
 בְּקֶשֶׁת אֲפִלּוּ כִּתְבָן אֲפִלּוּ בְּנִבְבָּה. בָּאֵשׁ לֹא בְּסִיד וְלֹא בְּרִמְץ. יִשְׂרָף
 אַע"פ שֶׁאֵין שֶׁם דְּשָׁן. יִשְׂרָף אַע"פ מְצִיַת הָאוֹר בְּנֹפֶה. יִשְׂרָף לְרִבּוּת אֵת הָזֶר.
 10 יִשְׂרָף אֲפִלּוּ בְּלֵילָה (ס"ז).

י"ג וְאִם כֹּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁנֹן. וְאִם הָרִי זֶה מוֹסִיף עַל
 הַרְאֵשׁן שֶׁחֲמַצָּא אָמַר פֶּר מִשִּׁיחַ וּפֶר עֵדָה עוֹמְדִין פֶּר מִשִּׁיחַ קוֹדֵם לְפֶר הָעֵדָה
 בְּכָל מַעֲשֵׂיו (ס"ז). דֹּאמַר קְרָא הַתְּקוּשָׁו וְקוּשָׁו (צַפְנִיָּה ב' א'). וְאָמַר מִר
 קֶשֶׁת עֲצָמְךָ תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּךָ קֶשֶׁת אֲחֵרִים (ס"ח). וְכֵן אֲתָה מְרַצָּא בְּיוֹם
 15 הַכַּפּוּרִים וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וּבַעֲדֵי כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל (וַיִּקְרָא ט"ז י"ג).
 שֶׁאֵינוֹ בְּרִין שִׁיבּוֹא חַיִּיב וַיִּכְפֹּר עַל הַחַיִּיב אֲלֵא יִבּוֹא זְכָאִי וַיִּכְפֹּר עַל
 הַחַיִּיב (ס"ט). עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִכּוֹל בְּכָל הָעֵדָה הַכְּתוּב מְרַבֵּר
 תֵּל הָעֵדָה וְלִמָּה נֹאמַר עֵדָה מֵהַ עֵדָה אֲמֹרָה לְהֵלֵן בֵּית דִּין אִף כֹּאֵן בֵּית דִּין
 אִו מֵהַ עֵדָה אֲמֹרָה לְהֵלֵן עֵשֶׂרִים וּשְׁלֹשָׁה אִף כֹּאֵן עֵשֶׂרִים וּשְׁלֹשָׁה תֵּל עֵדֶת
 20 יִשְׂרָאֵל הָעֵדָה הַמִּיּוּחָדָת בְּיִשְׂרָאֵל וְאִזּוֹ ז' ז' סְנֵהדְרִין גְּדוּלָה הַיּוֹשֶׁבֶת בְּלִשְׁכַת
 הַמִּית (ע). הִיָּה אֶחָד מֵהֵן גֵּר אִו מְזוּר אִו נְתִין אִו זָקֵן שֶׁלֹּא רָאָה בְּנִים יִכּוֹל יֵהוּ
 חַיִּיבִין תֵּל כֹּאֵן הָעֵדָה וְלֵהֵלֵן נֹאמַר הָעֵדָה מֵהַ עֵדָה אֲמֹרָה לְהֵלֵן כּוֹלֵן רֵאוּיִן
 לְהוֹרָאָה אִף עֵדָה הָאֲמֹרָה כֹּאֵן עַד שִׁידָא כּוֹלֵן רֵאוּיִן לְהוֹרָאָה (ע"א). לֹא

(ס"ד) שֶׁם זְבַחִים קִי' ע"א.

(ס"ג) סְפָרָא שֶׁם.

(ס"ח) סְפָרָא שֶׁם מְסַחִים ע"ה ע"א.

(ס"ז) סְפָרָא י"ט ע"א.

(ס"ח) ע"י סְנֵה' י"ח ע"א וַיִּט ע"א ב"ס ק"ז ע"ב ב"ב ס' ע"ב. וּבַתְלִמּוֹר שֶׁם הַמֵּאֲסֵר

הוּא נֹאמַר בְּשֵׁם רִישׁ לְקִיּוּם.

(ס"ט) ע"י סְפָרָא אֲחֵרִי מוֹת ס' א ע"ד וְלִקְסָן דָּף ק"פ' (ע) סְפָרָא שֶׁם.

(ע"א) שֶׁם וְע"י פְּסָנָה הוֹרִיּוֹת ד' ע"ב.

היה מופלא של בית דין עמקן או אמר אחד מהן איני יודע או שאמר להם טועים אתם יכול יהא חייבין תל עדת ישראל עד שיצאו כולן (ע"ב).

ישגו ונעלם יכול יהו חייבין על שגגת המעשה תל ישגו ונעלם דבר הא אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה (ע"ז).

5 ונעלם דבר לא שיתעלם מצוה כולה כיצד אמרו אין גדה בתורה אין שבת בתורה אין עז בתורה יכול יהא חייבין תל ונעלם דבר לא שיתעלם מצוה כולה (ע"ד). ונעלם דבר דבר שאפשר שיעלם ואיזה זה זה דברי קבלה. מכאן אמרו אין בית דין חייבין עד שידרו בדבר שאין הצדוקין מדין בו שאין לו מקרא מפורש (ע"ה). תנו רבנן אבל אמרו יש גדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, יש שבת בתורה אבל המצויא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור, יש עז בתורה אבל המשתחה לה פטור יכול יהו פטורין תל ונעלם דבר דבר לא כל העוף. הא קשיא אמרת דבר לא כל המצוה ואיזה זה זה דבר שאין הצדוקין מדין בו והדר אמרת הבא על שומרת יום כנגד יום פטור והמצויא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור וכו' והא הני נמי כולדו קראי כתיבי בהו, אלא אימא שומרת יום כנגד יום תפטר שראת בלילה ולא דאת ביום וקרא כי אמר ימים רבים אמר משמע יום ולא לילה, וכן מצויא מרשות היחיד לרשות הרבים תפטר בוריקה וקרא כי אמר אל יצא איש ממקומו (שמות ט"ז כ"ט). אמר, וכן המשתחה לעז תפטר כגון שהשתחה בלא פשוט ידים והגלים יקרא כי אמר לא תשתחה להם (שם כ' ה'). אמר דמשמע בפישוט ידים והגלים ואי לא לא (ע"ז). הדרו בית דין ועשו יכול יהו חייבין תל הקהל ועשו ההורייה תלויה בבית דין המעשה תלוי בקהל (ע"ז). מצות ה' לא מצות המלך ולא מצות בית דין מצות האמרות כאן. מכל מצות ה' לא כל מצות ה' פרש לשמיעת הקול ולבטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו. אשר לא תעשינה ואשם כשם שפרעין מן היחיד 25 כך נפרעין מן הצבור (ע"ח).

(ע"ב) ספרא שם. (ע"ז) שם הוריות ז' ע"ב.

(ע"ד) ספרא שם הוריות ד' ע"א.

(ע"ה) רפ"ב הלכות שנות פ"ד ה"ב.

(ע"ז) ע"י הוריות י"ד ע"א. (ע"ז) ספרא שם הוריות נ' ע"ב.

(ע"ח) ספרא שם.

י"ד ונודעה ידעו שהורו ושעו מה הורו יכול ידו חייבין תל ונודעה
 החטאת ולא שידעו החוטאין (ע"ט). **אשר חטאו והקריבו**
 חטאו שני שבטים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה או אינו אלא
 חטאו שני יחידים מביאין שני פרים חטאו שלשה מביאין שלשה תל הקהל הקהל
 חייב וכל קהל וקהל חייבין (פ). הא כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים
 חטאו שלשה מביאין שלשה שאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהם פר פר
 שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין לכך נאמר הקהל לחייב כל קהל
 וקהל דברי ר' יהודה (פ"א). ומנין שכל שבט ושבט קרוי קהל שנאמר ועמד
 יהושפט בקהל יהודה (דברי הימים ב' כ' ה'). (פ"ב). תנו רבנן פר העלם דבר
 10 שלצבור ושעירי ע"ז בתחלה גובין להן הא כיצד הורו בית דין ועשו כל הקהל
 או רוב העושים פטורין ובית דין חייבין גובין מכל השבטים פר מכל שבט ושבט
 ומביאין שנים עשר פרים שנאמר והקריבו הקהל (ויקרא ד' יד.). כל שבט
 ושבט קרוי קהל וכולן חטאות, ואם בע"ז שני מביאין שנים עשר פרים לעלה
 ושנים עשר שעירים לחטאת והן הנקראין שעירי ע"ז. הורו בית דין ועשו מיעוט
 15 הקהל בית דין פטורין העושים על פיהן חייבין וכל אחד ואחד מביא
 חטאת (פ"ג). תנא בין רוב בנין בין רוב מנין העושים פטורין ובית דין חייבין
 כיצד רוב מנין חטאו שבעה שבטים ואע"פ שהן מיעוט ישראל נימנין הואיל
 והן רוב השבטים בית דין חייבין כיצד רוב מנין חטאו שבט אחד והיה מנין
 רוב כל ישראל בית דין חייבין הואיל והן רוב ישראל במנין. ואין קרוי קהל
 20 אלא ישראל שבארץ ישראל שנאמר ויעש שלמה בעת ההיא את התז וכל
 ישראל עמו קהל גדול (מלכים א' ח' ס"ה). הללו קרויין קהל ואין שבחוצה
 לארץ קרויין קהל (פ"ד). ושבט מגשה ואפרים אינן חשובין לשנים בענין
 הזה (פ"ה).

ט"ו וסמכו זקני העדה את ידיהם תנו רבנן יכול זקנים
 25 מן השוק תל זקני העדה יכול קטנים הממועטין שבעדה תל העדה המיוחדין

(ע"ט) שם הוריות ה' ע"א.

(פ) ספרא שם הוריות שס.

(פ"ב) ספרא שם הוריות ה' ע"ב.

(פ"ג) ע"י הוריות ג' ע"ב רמב"ם שם פ"ב ה"א.

(פ"ד) ע"י הוריות שם ורמב"ם שם.

(פ"א) ספרא י"ט ע"ב הוריות שס.

(פ"ה) רמב"ם שם פ"ג ה"ב.

שבעדה וכמה הן וסמכו שנים וקני שנים ואין בית דין שקול מטיפין אחד הדי
 חמשה רברי ר' יהודה. ר' שמעון ואמר זקני שנים ואין בית דין שקול מטיפין
 אחד הרי שלשה (פ"ז). ור' שמעון האיי וסמכו מאי עביד ליה ההוא מבעי ליה
 לנופיה. ורבי יהודה נמי מבעי ליה לנופיה. לא צריך נפקא מוסמכו ידיהם
 5 על ראש הפר ור' יהודה לנופיה לא צריך דאם כן ליכתוב רחמנא וקני העדה
 ידיהם על ראש הפר וסמכו למא לי שמע מינה למניאנא. ורבי שמעון אי מהאיא
 הזה אמיתא מאי על בסמוך אמר רחמנא סמוך כרי סמיכה. ורבי יהודה יליף
 ראש ראש מעולה. ור' שמעון ראש ראש מעולה לא יליף (פ"ז). תניא סמיכה
 וסמיכת זקנים בשלשה מאי סמיכה וסמיכת זקנים בשלשה מיסמך סאבי וסמיכת
 10 פרים כולו בשלשה (פ"ח). וכן הלכתא (פ"ט). ידיהם יד כל יחיד ויחיד (צ).
 על ראש הפר פר טעון סמיכה אין שעירי ע"ז טעונין סמיכה (צ"א). ושחט
 את הפר לפני ה' בצפון כלמעלה (צ"ב).

י"ז **וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבעה פעמים לפני ה' את פני הפרכת** נאמר כאן פני הפרכת ונאמר
 15 להלן פני הפרכת מה פני הפרכת אמור. להלן פני פרכת הקדש בין שני הברדים
 אף כאן בין שני הברדים.

כ **ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו**
 ומה צורך לזכרון החיות ללמד שאם חסר אחת מהן לא עשה כלום
 מיכן מהן שבע מעכבות בכל מקום ומנין למתן ארבע שלפנים שאם חסר אחת
 20 מהן לא עשה כלום ת"ל כן יעשה לו (צ"ג). **ועשה לפר** לרבות
 פר יום הכפורים. **כאשר עשה לפר** לרבות פר כהן משיח.
החטאת לרבות שעירי ע"ז או יכול שאני מרבה שעירי רגלים ת"ל לו.
 מה ראת לרבות שעירי ע"ז ולהוציא שעירי רגלים. אחר שריבה הכתוב מיעט
 מרבה אני את שעירי ע"ז שהן באין על עבירת מצה ידועה ומציא שעירי

(פ"ו) ספרא י"ט ע"ב מנהדרין י"ט ע"ב. (פ"ז) מנהדרין שם.

(פ"ח) ע"ש.

(פ"ט) רפ"ב הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"י. וחלכות מנהדרין פ"ד ה"ג.

(צ) ספרא שם מנחות כ"ב ע"א. (צ"א) ספרא שם.

(צ"ג) ספרא שם ובחים ל"ט ע"א.

רגלים שאינן באין על עבירת מצוה ידועה (צ"ד). וכפר עליהם
 אע"פ שלא סמכו. ונסלח להם אע"פ שלא נתנו שיירי הדם.
 מה ראית להכשיר בסמיכה ובשיירי הדם ולפסול בחיות. אחר שריבה הכתוב
 מיעט מכשיר אני בסמיכה ובשיירי הדם שאינן מעכבין את הכפרה ופוסל
 8 בחיות שהן מעכבות את הכפרה (צ"ה).

כ"א והוציא את הפר אל מחוץ למחנה חוץ לשלש
 מחנות (צ"ו). ושרף כאשר שרף הא מכאן אתה אומר
 פר משיח ופר העדה עומדין פר משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו (צ"ז).
 האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אברה והאשה קודמת לאיש לכסותה
 10 ולהוציאה מבית השבי בזמן ששניהן עומדין בקלקלה האיש קודם לאשה (צ"ח).
 חטאת הקהל הוא לרבות שעירי עז לשריפה בנין אב הוא לכל
 חטאת הקהל שישרפו. והלא שעירי רגלים שהן חטאת הקהל יכול ישרפו ת"ל
 הוא. מה ראית לרבות שעיר עז ולהוציא שעירי רגלים. אחר שריבה הכתוב
 מיעט מרבה אני שעירי עז שהן באין על עבירת מצוה ידועה ומציא שעירי
 15 רגלים שאינן באין על עבירת מצוה ידועה. והלא פר יום הכפורים אינו בא
 על עבירת מצוה ידועה וטעון שריפה. מה זה מיוחד שדמו נכנס לפניו יצאו
 אלו שאין דמן נכנס לפניו (צ"ט). חטאת שיהא כל מעשיו לשם חטאת. הוא
 פרט לשחטו שלא לשמו (ק).

כ"ב אשר נשיא יחטא אמר רבן יוחנן בן זכאי אשרי הדור שהנשיא
 20 שלו מביא חטאת על שנתו אם הנשיא שלו מביא חטאת צורך לומר מהוא
 הדיוט אם על שנתו הוא מביא צורך לומר מהוא על זדונו (ק"א). נשיא
 יכול נשיא שבטים כנחשון ת"ל ועשה אחת מכל מצות ה'
 אלהיו ולהלן הוא אומר ליראה את ה' אלהיו (דברים י' י"ב). מה
 אלהיו אמר להלן נשיא שאין על נביו אלא ה' אלהיו אף אלהיו אמר כאן

(צ"ד) ספרא שם.

(צ"ה) שם.

(צ"ו) לפי כ"ש, ועיי' ספרא שם והוריות י"ג ע"א.

(צ"ז) ספ' שם.

(צ"ח) עיי' משנה הוריות שם.

(ק) שם ובחיים ה' ע"ב, ועיי' תוס' ובח' שם ד"ה ת"ך.

(ק"א) לפי כ"ש, ועיי' ספ' שם הוריות י' ע"ב תוספתא בבא קמא פ"ז ד"ה דף

ש"ח.

נשיא שאין על גביו אלא ה' אלהיו (ק"ב). נשיא יחטא מה ת"ל שיכול יביא על הקודמת ת"ל נשיא יחטא משיחטא הוא נשיא ולא משיחטא הוא הדיוט (ק"ג). ואם חטא ועודדו הדיוט אע"פ שלא נודע לו אלא אחד שנחמנה מביא קרבן הדיוט (ק"ד). ועשה אחת לחייב על כל אחת ואחת כיצד חלב וחלב משם אחד ומשני העלמות או משני שמות בהעלם 5
אחד חלב ונותר חייב שתי חטאות (ק"ה). מצות ה' לא מצות המלך ולא מצות בית דין המצות האמורות במשיח ובעדה הן המצות האמורות כאן. אשר לא תעשינה בשגגה מלמד שהוא מביא על שנת המעשה. ואשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי על לא הודע 10
מה שאין כן במשיח (ק"ז).

כ"ג או הודע אליו לא שיאמרו לו אדרים אין לי אלא בוסן שאמרה לו שפחה, מנין אמרה לו אשה, אוציא את שאמרה לו אשה שאין האשה כשרה לעדות, ומנין אפלו אמרו לו קרובים, אוציא את שאמרו לו קרובים שאין כשרים להעיד, ומנין אפלו אמר לו עד אחד, אוציא את שאמר לו עד אחד 16
שאני מחייבו ממון אלא שבועה, ומנין אמר לו שנים ת"ל הודע לו לא שיאמרו לו אחרים. שיכול לומר מויד הייתי ופטר. או יכול אע"פ שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו חטאתו והביא. אין לי שהעידוהו שנים ושחקו מנין אפלו אחד אפלו קרובים אפלו אשה אפלו שפחה ושחק ת"ל או הודע אליו חטאתו והביא (ק"ז). אמר ר' מאיר אם הביאדו שנים למיתה חמורה לא יביאדו 20
לקרבן הקל. אמר לו רבי יהודה וכי היאך אמר לו עמד והתודה הוא ואמר כל עצמי לא חטאתי. ר' שמעון ואמר מויד אני הוא פטור (ק"ח). אמר רבי מאיר אם בתחלה אמר מויד אני שומעין לו אבל אם היה רן עמדם היום ובאחרונה אמר מויד אני אין שומעין לו (ק"ט). כיצא בו אמר ר' מאיר אמרו לו מיד אתה ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו אבל אם היה מינען כל

(ק"ב) ספרא שם הוריות י"א ע"א, ועי' משנה הור' י' ע"א.

(ק"ג) ספרא הור' שם. (ק"ד) רמב"ם הלכות שנת פטו' ח"י ועי' הוריות שם.

(ק"ה) ספרא י"ט ע"ג כריתות ד' ע"א. (ק"ז) ספרא שם.

(ק"ז) ספרא כ' ע"א. (ק"ח) שם משנה כריתות י"א ע"ב.

(ק"ט) ספרא שם כריתות י"ב ע"א, ועי' חוספת שם ד"ה אלא.

כל היום ובאחרונה אמר תנאי היה בלבי אין שמעין לו (ק"י). **אשר**
חטא מה תל **בה** מנין אתה אומר אשתו נדה ואחותו עמו
בבית ושג באחת מהן ואין ידוע באיזו מהן שג. חלב נותר לפניו אכל אחד
מהן ואין ידוע איזה מהן אכל, שבת ויום הכפורים לפניו ועשה מלאכה בין
6 השמשות ואין ידוע באיזה מהן עשה ר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר.
אמר רבי אליעזר מה נפשך אשתו נדה בעל חייב אחותו בעל חייב חלב אכל
חייב נותר אכל חייב שבת חילל חייב יום הכפורים חילל חייב. אמר לו רבי
יהושע ואם כן למה נאמר אשר חטא בה מלמד שאינו חייב עד שתדע לו
חטאתו. אמר רבי יוסי לא נחלקו על העושה מלאכה בין השמשות שהוא פטור
10 שאני אומר מקצת מלאכה עשה מהיום ומקצתה למחר ועל מה נחלקו על
העושה בתוך היום ואין ידוע אם בשבת עשה ואם ביום הכפורים עשה או על
העושה ואין ידוע מעין איזו מלאכה עשה רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע
פוטר. אמר ר' יהודה פוטר היה ר' יהושע אף מאשם תלו (ק"א). ר' שמעאל
השזורי ור' שמעון אומרים שלא נחלקו על דבר שהם משם אחד שהוא חייב
16 ועל מה נחלקו על דבר שהוא משני שמות. ר' אליעזר מחייב חטאתו ר' יהושע
פוטר אמר ר' יהודה אף בדבר שהוא משם אחד היה ר' יהושע פוטר (ק"ב).
הא כיצד שתי נשיו ושתי אחותיו עמו בבית נתכוין לבוא אצל זו ובא לו אצל
זו תאנים וענבים לפניו נתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים ענבים וליקט תאנים
שחורות וליקט לבנות לבנות ולקט שחורות רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי
20 יהושע פוטר ותמיה אני אם יפטור בזה ר' יהושע אם כן למה נאמר אשר חטא
בה פרט למתעסק (ק"ג). זה הכלל כל שהוא משם אחד ושג בו ואין ידוע
או זה עשה או זה כעון שתי נדות שתי אחיות שתי חמתיוין חלב נתסמק לו אם
בא על זו או על זו אם אכל מתמחיו זה או מזה חייב אכל בשבת
מלאכה מחשבת אמרה תורה ואינו חייב עד שילקט כמו שחישב (ק"ד).

(ק"י) ספרא שם כריתות שם ילקוט חט"ט, ועי' ספרא רפוס ונציה כאן ותוספתא טהרות
פ"ו ה"ד (דף תרס"ז) ור"ש לכריתות פ"ג מ"א.

(ק"יא) ספרא שם כריתות פ"ד מ"ב (י"ט ע"א).

(ק"יב) ספרא שם משנה כריתות שם וכו' ע"א. במשנה ובתוספתא כריתות פ"ב ה"ד ודף

תקס"ד ר' שמעון השזורי, זה נכון.

(ק"ג) ספרא שם. (ק"ד) ע"ש וכריתות שם ורמב"ם הלכות שגגה פ"ב ה"ז ועד ה"ז.

והביא אף לאחר יום הכפודים. קרבנו בקרבנו הוא יוצא אינו יוצא בקרבן אביו. יכול לא יצא בקרבן אביו כשהפריש מקלה לחמורה ומחמורה לקלה אבל יצא בקרבן אביו כשהפריש מקלה לקלה ומחמורה לקלה תל קרבנו בקרבנו הוא יוצא אינו יוצא בקרבן אביו. יכול לא יוצא בקרבן אביו אבל יצא בקרבן עצמו תל קרבנו על חטאתו 5 שהיא קרבנו לשם חטאו (קט"ו). יכול לא יצא בקרבן עצמו כשהפריש מקלה לחמורה ומחמורה לקלה אבל מקלה לקלה ומחמורה כשר תל קרבנו על חטאתו (קט"ז). מיכן אמרו הפריש בהמה על דם שאכל לא יביאנה על חלב שאכל ולא עוד אלא אפלו הפריש על חלב שאכל אמש לא יביאנה על 10 חלב שאכל היום (ק"ז). אשר חטא בו והביא את קרבנו שהיא קרבנו לשם חטאו שעיר לא שעירה. עוים לא חילופין. וזר לא נקבה. חמים לא בעל מום (ק"ח).

כ"ד וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר לרבות שעיר ע"ז לסמיכה שר' שמעון אומר 15 כל חטאת צבור שדמה נכנס לפנים טענה סמיכה (ק"ט). ושחט אתו לא חמרתו ולמטן הוא אומר ושחט אתה לא ולדה ולא חליפתה ולא חמרתה מיכן היה רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת וחמורת חטאת חטאת שמתו בעליה חטאת שכיפרו בעליה ושעברה שנתה. וכולן ביחיד ואין את יכול לוטר ולד חטאת הצבור שאין הצבור מביאין נקבה (ק"כ). ולא חמורת 20 חטאת הצבור שאין הצבור ממדין ולא חטאת שמתו בעליה בצבור שאין הצבור מתים. אף מי שכיפרו בעליה ושעברה שנתה יכול יהו מתות בצבור. אמרת לאו ילמדו סתומות מן המפורשות מה מפורשות ולד חטאת וחמורת חטאת חטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים אבל לא בצבור אף מי

(קט"ו) ספרא כ' ע"ז ירושלמי הוריות מ"ה ע"ג (פ"א ה"א) כריתות כ"ז ע"ב מיר כ"ז ע"ב ירושלמי מיר ג"ז ע"ב (פ"ד ה"ד). (קט"ז) ספרא שם.
 (ק"ז) ע"ז ספרא כ' ע"ז משנה ונפרא כריתות כ"ז ע"ב ותוספתא כריתות פ"ד ה"ב. וע"ז רמב"ם הלכות סעילה פ"ד היה ופירוש הראב"ד על הספרא כאן. וע"ז רמב"ם הלכות שנות פ"ג ה"ג. ופסולי המוקדשין פ"ט ה"ז.
 (ק"ח) ע"ז ספרא שם כריתות שם מיר כ"ז ע"ב ירושלמי מיר פ"ד ה"ד (ג"ז ע"ד).
 (ק"ט) ספרא כ' ע"ז וכחיים מ"ה ע"ב מנחות נ"ח ע"ב שם צ"ב ע"ב.
 (ק"כ) ספרא שם חמורה ט"ז ע"א הוריות ו' ע"ב.

שכפרו בעליה ושעברה שנתה ביחיד רברים אמורים אבל לא בצבור (קכ"א). והלכתא ארבע חטאות בלבד מתות ולד חטאת וחטורת חטאת חטאת שמתו בעליה וחטאת שכפרו בעליה אבל חטאת שעברה שנתה תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לגרבה. וכיצד מתות נועל הדלת בפניהם ולא יספיק להן לא מים ולא מזון עד שימותו מאלהין (קכ"ב). **ושחט אתו במקום** 5 **אשר ישחט את העלה לפני ה'** ואיכן העלה נשחט בצפון אף זה בצפון וכי מיכן אי למד והלא כבר נאמר במקום אשר חשט העלה תשחט החטאת לפני ה' (ויקרא ו' י"ז). ולמה יצא מעתה לקבעו שלא תהא שחיטתו אלא בצפון ואם נשחט שלא בצפון פסול (קכ"ג). יכול זה בלבד 10 מצוה לשחטו בצפון ואם לא נשחטו בצפון היא פסול אבל שאר כל החטאות מצוה לשחטן בצפון ואם לא נשחטו בצפון יהוא כשרות ת"ל ושחט את החטאת במקום העלה משם ר' כ"ט) בנין אב לכל החטאות שאם לא נשחטו בצפון פסולות. חטאת שיהוא כל מעשה לשם חטאת. הוא פרט לשחטו שלא לשמו (קכ"ד).

כ"ה ולקח באצבעו . . . ונתן באצבעו ולקח שיקבל בימין באצבעו ונתן שיתן בימין (קכ"ה). נתן על קרנת מזבח העלה לא על קרנת מזבח הפנימי הלא דין הוא משיח מצא מכלל הצבור ונשיא מצא מכלל הצבור מה משיח דם חטאתו נכנס לפניו אף נשיא 20 יהא דם חטאתו נכנס לפניו ת"ל נתן על קרנת מזבח העלה לא על קרנת מזבח הפנימי (קכ"ז). כיצד הוא עושה נוטל הדם במזרק ועולה לכבש ופונה לקרן דרומית מזרחית וטובל באצבעו ומחטא על הקרן בחודה של קרן ואם נתן סמוך לה כשר וכן אל קרן מזרחית צפונית צפונית מערבית דרומית. ושיירי הדם שופך על יסוד דרומי (קכ"ז). **ואת דמו ישפך על יסוד** **מזבח העלה** לא על יסוד מזבח הפנימי אמר רבי ישמעאל מה אם

(קכ"א) ספרא שם המורה שם הוריות שם.

(קכ"ב) ע"י רפב"ם הלכות פסולי המוקדשין פ"ד ה"א.

(קכ"ג) ספרא שם זבחים מ"ח ע"א מנחות י"ח ע"ב.

(קכ"ד) ספרא כ"א ע"ב וע"י תוספת זבחים ה' ע"ב ד"ח סיעט.

(קכ"ה) ספרא שם זבחים כ"ד ע"א מנחות י"ט ע"א.

(קכ"ז) ספרא שם זבחים כ"ד ע"א וע"י משנה זבחים י"ב ע"ב.

שיירי חטאת שאין מכפרת נותנין על היסוד תחלה עלה שהיא מכפרת אינו דין שנתתן על היסוד. אמר רבי עקיבה מה אם שיירי חטאת שאינן מכפרין ואינן ראויין לכפר נותנין על היסוד תחלה עלה שהיא מכפרת וראויה לכפר אינו דין שנתתן על היסוד ואם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העלה אשר פתח שהיא יסוד למזבח של עלה (קכח). **אל יסוד** מזבח העלה אשר פתח אהל מעד (ויקרא ד' ז'). זה יסוד דרומי או יכול זה מערבי. אמרת לאו מה מצינו ביציאתו מן ההיכל שאינו נותן את הדם אלא על יסוד הסמך לו אף בירידתו מן המזבח אינו נותן אלא על יסוד הסמך לו, ואיזה זה זה יסוד דרומי (קכט).

כ"ו ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים מה פירש בזבח השלמים חלבו תוחב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת אף כאן חלבו תוחב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת. **וכפר עליו** שתרא כפרה לשמו שלא יכפר לשנים באחת. הכהן שהכפרה תלויה בכהן. ד"א הכהן שהיא כהן מכפר עליו עצמו. תמלח לו מיד אין תולין לו ליום הכשרים או יכול אע"פ שישב ולא הביא תיל לו (קל).

כ"ז ואם נפש אחת תחטא בשגגה אמר רבי יצחק תלה הכתוב תחטא בנפש ללמדך שאין הטף כדאי לא לזכות ולא לחובה ואינו אלא כלי לנפש בלבד. חטאת היא נענשת זכתה היא מקבלת שכר והיא את מחתת החטאים האלה בנפשם (במדבר י"ז ג'). מושלין אותו משל למלך שתן לעבדו צפור ואמר לו הורר בצפור הזה שאם את מאבדו נפשך את מאבד שאיני נוזה סמך לא ממון ולא מכות אלא נפשך והיא לא דבר רק הוא סמך כי הוא חייבם (דברים ל"ב מ"ז). ואלמלי תשבה שברא הקב"ה בעולמו לא היה העולם כדאי לעמוד. והוא אם עונות תשמר יה' מי יעמד (תהלים קל"ג). אמר רוד לפני הקב"ה דבנו של עולם אם אתה עושה עונותי חבלות חבלות איני יכול לעמוד 20 אלא למען שמך העבר נא את עון עבדך (שמואל ב' כ"ב י'). העבדים ראשון ראשון כי עמך הסליחה למען תודא (תהלים קל"ד). ואמר כחסדך זכר לי אתה למען טובך ה' (שם כ"ה ז'). וכי איזו טובה גדולה מו שאם חטא אדם

(קכח) ספרא שם זכחים נ"א ע"א וע"י ספרא דפוס ונצי"א שנת ת"ה וילקוט תפי"ט.
(קכט) ספרא שם זכחים נ"א ע"א יוסא נ"ט ע"א.
(קל) ספרא שם.

אומר לו הקב"ה הבא לפני קרבן ומתכפר לך. ממי הוא הכפרה ממי הוא הלא
ממי שאמר והיה העולם (קל"א). אמר רבי חמא בר תינא מה דכתיב פגעת
את שש ועושה צדק בדרכיך זכרוך הן אתה קצפת ותחטא בהם עולם ותשע
(ישעיה ס"ד ד'). כך אמר ישעיה לפני הקב"ה רבונו של עולם אבות הראשונים
5 היית מביא עליהן יסורין והיו ששין בהן ומצדיקין עליהן את הדין דכתיב פגעת
את שש ועושה צדק בדרכיך זכרוך (שם) על כל מדה ומדה יודו לך ויברכו
את שמך אבל בנו אין בנו כוח לעמוד בכך הן אתה קצפת ותחטא (שם) אתה
קוצף ואנו חוטאין אנו חוטאין ואתה קוצף מאין תהיה תשועה בהם עולם ותשע
(שם) אלא עשה למען שמך שנאמר אם עתנו ענו בנו ה' עשה למען שמך וירמיה
10 י"ד ו'. עשה עמנו כמה שעשית לראשונים שנאמר בעשותך נוראות לא נקה
ירדת מפניך הרים מולו ומעולם לא שמעו לא האזינו (ישעיה ס"ד ב'). אם
עשית כן כראי אנו יכולין לעמוד ואם לאו כביכול תקשיח לבינו מיראתך
ותמצינו נופלין ומה תעלה יש לך. וכן רוד אומר כי השתות ידרסון צדיק מה
פעל (תהלים י"א ג'). אם ישראל שהן משתותן של עולם בטלין צדיק מה פעל
15 מה נשתכר צדיק עולמים בכל פעולה שפעל מששת ימי בראשית אלא עשה
עמנו למען שמך (ירמיה שם) למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא נתהלים
כ"ה י"א). שמך רב ועוני רב נאה לרב לסלוח את הרב (קל"ב). אמר רבי
ברכיה מאי דכתיב טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (שם כ"ה ח'). שאלו
לחכמה החוטא מהוא ענשו אמרה להם חטאים תרדף רעה (משלי י"ג כ"א).
20 שאלו לנבואה החוטא מהוא ענשו אמרה להם הנפש החטאת היא תמות (יחזקאל
י"ח ד'). שאלו לתורה החוטא מהוא ענשו אמר להן יבא קרבן ויתכפר לו.
שאלו להקב"ה החוטא מהוא ענשו אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו הדא
היא טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך (קל"ג). אמר ר' מינחם למה הוא
טוב שהוא ישר ולמה הוא ישר שהוא טוב על כן יורה חטאים בדרך שהוא יורה

(קל"א) עי' תענית ח' ע"א, ועי' של"ה תוצאה אמטרדם) קע"ב ע"ב וש"ב ע"ב, ועי'
פגעות ק"ד ע"ב וצ"ע.

(קל"ב) עי' תענית ח' ע"א ועי' של"ה (דפוס אמטרדם) נ"ד ע"א קע"ב ע"ב ש"ב ע"ב
ו"צ"ע.

(קל"ג) ירושלמי מכות ל"א ע"ד (פ"ב ה"ז) מסיקתא ד"כ קניח ע"ב ובירושלמי
ובפסיקתא נאמר המאמר הזה סתם. במ"ד פכ"ז.

לחטאים דרך שיעש תשובה (קל"ד). **ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשתה** הרי אלו מעוטין העושה על פי עצמו חייב לא העושה על פי הורית בית דין. אתה אומר לכך נאמרו המעטים האלו או אינו אומר אלא ליחיד שעשה חייב שנים ושלשה שעשו יהו פטורין תל עם הארץ אפלו הן מרובין (קל"ה). עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשח, 5 אם תאמר כבר יצא משיח לידון בפר הנשיא בשעיר שיכול על העולם דבר ועל שנת המעשה יביא כשבה ושעירה ת"ל עם הארץ פרט לנשיא מעם הארץ פרט למשיח (קל"ו). **מעם הארץ** פרט למשומר רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון מה ת"ל אשר לא תעשינה בשנה השב לו 10 מדיעתו חייב על שנתו חטאת יצא משומר שאינו שב מדיעתו. (קל"ז). מכאן אמרו משומר לע"ז או מחלל שבת הרי זה הוא פחות מן הני ואין מקבלין ממנו קרבן כלל לא עולה ולא חטאת אבל משומר לשאר עבירות מקבלין ממנו שמה יחוד בתשובה ומשומר לאכול נבלה לתיאבון כמשומר לשאר עבירות הוא ואין מקבלין ממנו על אותו דבר בלבד (קל"ח). מא הני מילי 15 דכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן (ויקרא א' ב'). מכם ולא כולכם להוציא את המשומר, ונבי חטאת הוא אומר לא תעשינה בשנה השב לו מדיעתו יצא משומר (קל"ט). תנן התם הכל שחטין. אמר רב אשי הכל שחטין ואפלו ישראל משומר. משומר למאי משומר לאכול נבלה לתיאבון וכדרכא דאמר רבא ישראל משומר לאכול נבלה לתיאבון בודק סכין ותתן לו ותתר לאכול 20 משחיתו. לא בודק סכין ותתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו אם נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיתו לא נמצאת סכינו יפה אסור לאכול משחיתו (ק"מ). אמר רב ענן אמר שמואל ישראל משומר לע"ז מותר לאכול משחיתו שכן מצינו ביהושפט שדגה משחיתו של אחאב. שאמר וזבח לו

(קל"ד) מדרש תהלים לכה י' (צד ריג) ילקוט המכירי לתהלים שם רף קע"א ירושלמי סכות שם פטיקתא שם. ילקוט תהלים סי' תש"ב.

(קל"ה) ספרא כ"א ע"ג הוריות כ' ע"ב.

(קל"ו) ספרא שם הוריות י"א ע"ב.

(קל"ז) לפי ביאור, ספרא כ"א ע"ב הוריות כ' ע"א ו"א ע"א, ע"י רשי חולין ה' ע"ב ר"ה

השכ מדיעתו.

(קל"ח) רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"ד.

(ק"מ) ע"י רמב"ם שם. (ק"מ) חולין נ' ע"א.

אחאב צאן ובקד לרב ולעם אשר עמו ויסיתו לעלות אל ראמות גלעד ודברי
הימים ב י"ח ב'. (קמ"א). ודלמא מזבח זבח מיכל לא אכול ויסיתו כתיב
במה הסיתו מזבחה, ודלמא בדברים אין הסתה בדברים. ולא הוא כתיב
כי יסיתך אחיך בן אמך (דברים י"ז ו'). באכילה ושתייה, הוא כתיב וחסיתי
בו לבלעו חנם טויב ב' ג'. למעלה שאני. ודלמא בשתייה. מאי שא שתייה
5 דמשומד לרבר אחר לא היו משומד לכל התורה כולה לאכילה נמי לא היו
משומד לכל התורה כולה. הכי השתא התם סתם יייהו ועדין לא נאמר יין
של נויס אלא אכילה כיון דמשומד לע"ז משומד לכל התורה כולה. אי בעית
אימא לאו דרכיה דמלכא למשתי בלא מיכלא, אי בעית אימא ומזב ויסיתו
10 במה הסיתו מזבחה. ודלמא עובדיה דזבח. לרב כתיב ועובדיה לא הוה ספיק.
ודלמא שבעת אלפים דכתיב והשארתי בישראל שבעת אלפים (מלכים א י"ט
יח.) טמיר הוה מיטמרו. ודלמא גברי דאחאב הוה מעליי לא הוה מעליי משל
מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים (משלי כ"ט יב.). ודלמא גברי
דיהושפט לא הוה מעליי משל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים (שם)
15 הא מקשיב על דבר אמת כולם צדיקים. ודלמא זכחין גוברי דאחאב ואכלו
גוברי דאחאב תבחו גוברי דיהושפט ואכלו גוברי דיהושפט. לא אפליג
מניה (קמ"ב). מלן אילמא מדכתיב כמותי כמך כעמי כעמך (מלכים א כ"ב
ד'). הכי נמי כסוסי כסוסך (שם), ואילא מאי דסלקא אעמיה חסך אעמך
ומאי דסלקא עליה ועל סוסיה חיסך עלך ועל סוסך. אלא מהכא ומלך ישראל
20 ויהושפט מלך יהודה ישבים איש על כסאו מלכשים בגדים ויושבים בגון פתח
שער שמרון (שם כ"ב י'). מאי גרן אי נמי גרן ממש וכי שער שמרון גרן היה
אלא לאו בגרן וכידנתן סנהדרין היתה כחצי גרן עגולה כדי שיהא רואין זה
את זה. לימא מסייעא ליה הזעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם
ובשר בערב (שם י"ז ו'). ואמר רב יהודה אמר רב מבטבחי רבי אחאב מיתי
25 ליה, על פי דכור שאני. מאי עודבים אמר ראבינא עודבים ממש. אמר ליה
רב אדא בר מינמי לראבינא ודלמא תרי גוברי די הוה סמיה עודבים מי לא
כתיב ויהרגו את עורב בצור עורב ואת זאב הרגו ביקב זאב (שפטים ו' כה.).

(קמ"א) שפ ד' ע"ב.

(קמ"ב) חולין ד' ע"ב.

וכל יומא ויומא תרי גוברי יהו גוברי יהו מתרמי ליה דהוא שמייה עורבים. מחקיף ליה
 רב יוסף דלמא על שם מקומן מי לא כתב וארם יצאו גדודים וישבו מארץ
 ישראל נעדה קטנה (מלכים ה' ב'). וקשיא לן קארי לה נעדה וקארי לה קטנה,
 ואמר רב שרת קטנה דמן נעורין. אם כן עורביים מבעי ליה. לימא מסייעא
 לה הכול שחטין אמלו כותי אמלו ערל ואמלו ישראל משומר. מיתבי אדם
 5 כי יקריב מכם (ויקרא א' ב'). מכם ולא כולכם להציא את המשומר מכם
 בכם חלקתי ולא באומות (קמ"ז). מן הבהמה (שם) להביא בני אדם שדומין
 לבהמה. מיכן אמרו מקבלין קדבות ממשועי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ
 מן המשומר והמנסך ומן המחלל שבת בפרהסיא. הא נפיה קשיא אמרת מכם
 10 ולא כולכם להציא את המשומר והדרת ואמרת מקבלין קדבות ממשועי
 ישראל. הא לא קשיא רישה במשומר לכל התורה כולה מציעותה במשומר
 לדבר אחד. אי הכי אימא טופה חוץ מן המשומר והמנסך והמחלל שבת
 בפרהסיא האי משומר היכי דאמי אי משומר לכל התורה כולה תני ליה קשיא
 רישה אי משומר לדבר אחד קשיא מציעותא, אלא לאו הכי קא אמר חוץ
 15 מהמשומר לנסך יין ולחלל שבת בפרהסיא, אלמא משומר לע"ז האי משומר
 לכל התורה כולה ותזכתא דרב ענן תזכתא (קמ"ד). האי מהכא נפקא
 מראמר דחמנא מכם ולא כולכם מהתם נפקא מעם הארץ (ויקרא ד' כ"ז).
 פרט למשומר. רבי שמעון בידבי יוסי ואמר משום רבי שמעון אשר לא תעשינה
 בשגנה ואשם (שם) השב מידיעתו מביא קרבן על שגנתו לא שב מידיעתו אינו
 20 מביא קרבן על שגנתו, ואמרינן מאי בנידו, ואמר רב חמנא משומר על החלב
 והביא קרבן על הדם איכא בנידו, חדא בחטאת וחדא בעולה. וצריכא דאי
 כתב רחמנא בחטאת משום דלא תהי ליה כפרה אבל בעולה דדרון היא אימא
 ליקביל מציה ואי כתב רחמנא בעולה משום דרבה רשעים תועבה (משלי כ"א
 כ"ז). אבל חטאת דממתא דכהנא הוא ראיכא גביה אימא ליקביל מציה צריכה.
 25 אמר מר מן הבהמה לרבות בני אדם הדומין לבהמה. וכל היכא דכתב בהמה
 בדיעותא היא והא כתיב אדם ובהמה תשעי ה' (תהלים ל"ז ו'). ואמר רב
 יהודה אמר רב אלו בני אדם הערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה. שאני התם

(קמ"ז) חולין ה' ע"א. מחקיף ליה ר' יוסף ליכא בתלמוד שם. (קמ"ד) שם.

דכתיב אדם. וכל היכא רכתב אדם מעליותא היא והא כתיב חרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה ודע אדם חרע בהמה (דמיה לא כזו). ודע הפסיק העינין (קמ"ה). בעשיתה התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור. אחת העושה כולה ולא העושה מקצתה. כיצד שנים אחוים בכרכר ושובטין בקולטס וכותבין בקנה והוציאוהו לרשות הרבים יכול יהו חייבין ת"ל בעשיתה אחת העושה כולה לא העושה מקצתה. בעטלה של רבילה והוציאה בקודה והוציאה. ר' יהודה אומר אם אין אחד יכול להוציאה והוציאה שנים חייבין (קמ"ו). מצות ה' לא מצות המלך ולא מצות בית דין. ואשם מלמד שהוא מביא אשם תלוי על לא הודע לו (קמ"ז). כ"ח או הודע אליו לא שיאמרו לו אחרים, או יכול אע"פ שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו חטאתו והביא (קמ"ח). את קרבנו שעירת עזים כל מקום שנאמר שעיר שעירה בת שנים (קמ"ט). כ"ט וסמך ירו על ראש החטאת לרבות חטאת ע"ז לסמיכה (ק"ג). ושחט את החטאת במקום העלה

16 שלא תרא שחיטתה אלא בצפון (קנ"א).

ל ולקח הכהן. במקום העלה ולקח, שלא ירא קבול רמה אלא בצפון. מיכן אמרו שחט בצפון וקבל בדרום שחט בדרום וקבל בצפון פסול עד שישחוט בצפון ויקבל בצפון (קנ"ב). ונתן על קרנת מלמד שהיא טעונה מתן ארבע קרנות ואם נתן על שלוש או על שנים או על אחת לא עכב, אמר רחמנא קרנת קרנת ארבע למצוה וחד לעכב (קנ"ג). ואת כל רמה ישפך מה ת"ל את כל רמה שאם קבל רמה בארבעה כוסות נתן אחת מכל אחד ואחד שיירי כולן נשפכין על היסוד. יכול אפלו לא נתן אלא מאחד מהן במתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד ת"ל למעלן ואת רמו ישפך. הא כיצד הוא נשפך על היסוד והן נשפכין לאמה (קנ"ד).

(קמ"ה) חולין ה' ע"ב. (קמ"ו) ספרא כ"א ע"ד שבת צ"ב ע"ב.

(קמ"ז) ספרא שם. (קמ"ח) ספרא כ"ב ע"א כריתות י"א ע"ב.

(קמ"ט) ע"י ספרא שם. (ק"ג) ספרא שם.

(קלא) ספרא שם ובחים מ"ח ע"א. (קנ"ב) ספרא שם.

(קנ"ג) ע"י ובחים ל"ז ע"ב ומשנה ובחים ל"ז ע"ב ורמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פ"א הא.

(קנ"ד) ספרא שם ובחים ל"ד ע"ב יומא נ"ז ע"ב ירושלמי יומא מ"ב ע"ד (פ"ה ה"ה).

ל'א ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב זבח השלמים מה פירש בובה השלמים חלב ותוחב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת אף כאן חלב ותוחב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת (קנ'ה). וכפר עליו הכהן שתהא כפרה לשמה, ושלא יכפר לשנים כאחת, 5 ושיהא בהן מכפר על ידי עצמו. ונסלח לו אין משיירין לו ליום. הכפורים אי יכול אע"פ שישב ולא הביא ת"ל לו (קנ"ו).

ל"ב ואם כבש יביא קרבנו לחטאת. ר' שמעון אומר כבשים קודמין לעזים בכל מקום יכול מפני שהן מובחרין מהן ת"ל ואם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין (קנ"ז). תורים קודמין לבני יונה בכל מקום יכול מפני שהן מובחרין מהן ת"ל ובני יונה או תור לחטאת (ויקרא יב ו'). מלמד ששניהן שקולין. האב קודם לאם בכל מקום יכול שכבוד האב עדיף מכבוד האם ת"ל איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט ג'). מלמד ששניהן שקולין (קנ"ח). אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד האב (קנ"ט). מה ת"ל יביא יביא אתה אומר המפריש חטאתו 16 ואברה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה ר"י שתיהן עומדות מנין שיביא איזה מהן שרצה ת"ל יביא. יכול יביא שתיהן ת"ל יביא, אחת הוא מביא אינו מביא שתיים (קס'). יכול לא יביא שתיהן על שני חטאים אבל יביא שתיהן על חטא אחד ת"ל יביאנה אחת הוא מביא אינו מביא שתיהן (קס"א).

ל"ב וסמך ידו על ראש החטאת מצודע וחטאת מטמא מקדש וקדשו לסמיכה (קס"ב). ושחט אתו לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת (קס"ג).

ל"ג ולקח הכהן מדם החטאת שיהא קבל דמה לשם חטאת (קס"ד).

ל"ה וכפר עליו הכהן מחטאתו שתהא כפרה לשם חטאת. 25 מיכן אמרו שחט שלא לשמה קבל שלא לשמה הילך שלא לשמה ורק שלא

(קנ"ח) ספרא שם. (קנ"ו) שם. (קנ"ז) שם מפנה כריתות כ"ח ע"א (פ"ו מ"ט).
 (קנ"ח) ספרא כ"ב ע"ב כריתות שם. (קנ"ט) ספרא וכריתות שם קידושין לא ע"א.
 (קס') ספרא שם תמורה ט"ז ע"א. (קס"א) ספרא שם.
 (קס"ב) שם.
 (קס"ג) שם וזבחים ו' ע"ב. (קס"ד) ספרא שם. חסר בכ"א.

לשמה פסולה. ואת כל חלבה יקטיר כלמעלה (קס"ה). וכפר עליו וכפר עליו
 וכפר עליו מה ת"ל שאם לא נתן אלא מתנה אחת כפר. הלא דין הוא נאמר
 דמים למטן ונאמרו דמים למעלן מה דמים אמורים למטן אם נתן מתנה אחת
 כפר או שמא נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ מה דמים אמורים בפנים
 5 אם חסד אחת מן המתנות לא כפר אף דמים אמורים בחוץ אם חסד אחת מן
 המתנות לא כפר, נראה למי דומה דנין דמים שבחוץ מרמים שבחוץ אל יוכיחו
 הפנימיים שהן בפנים. או כלך לדרך אחרת דנין דם חטאת על הקרנות מרם
 חטאת על הקרנות ואל יוכיחו התחתונים שאינן דם חטאת על הקרנות. ת"ל
 וכפר עליו אע"פ שלא נתן אלא שלוש וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתיים וכפר
 10 אע"פ שלא נתן אלא אחת (קס"ו).

ה

א ונפש כי תחטא תלה הכתוב הטרחון כגפשו. ולמה שהכל
 תלוי בה ובשכילה ירדה תורה מן השמים כדי להזהירה שלא תחטא בענות.
 והיא נר לרגלי דברך ואדר לנתיבתי (תהלים קי"ט ק"ה). ואם אינו עוסק בה
 כראוי סופו נכשל. והיא דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו (משלי ד'
 15 י"ט.). ושמא יאמר החוטא אני לכדי חטא ת"ל ונפש כי תחטא ולהלן הוא אומר
 ויהי כל הנפש (שמות א' ה'). מלמד שאם חטא אחד כאלו חייב את הכל. וכן
 את מצא בעכשן הלא עכשן בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היא
 קצף והוא אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם (ויקרא ד' ג'). כאלו הוא מאשים
 את כל העם שהוא מכריעם לכף חובה לפי שהיחיד גידון אחר רובו. וכן העולם
 20 גידון אחר רובו זכה אחד זכו כולם חב אחד חבו כולם. וכשם שהציוי הוא
 לנפש והיא החוטאת לכך היא מקבלת את הדין והגוף טפל לה (א). היה ר'
 לוי משלו משל לכהן שגשא שתי נשים אחת כרבת בת תלמיד חכם ואחת הדייטת
 בת עם הארץ. פעם אחת נכנס וראה שהן אוכלין תרומה בטומאה התחיל כועס

(קס"ה) ספרא שם. (קס"ו) ספרא שם מנהדין ד' ע"ב ועי' רש"י שם.

(א) עי' מנהדין מ"ד ע"א וצ"ע.

ורומ ומכה בת תלמידי חכמים. אמרה לו שני עברנו ותטמנו מפני מה אתה כועס עלי ורומ חו אין אתה מקפיד עליה. אמר לה את כהנת בת תלמידי חכמים יודעת טהרת התרומה ודין אכילתה חו בת עם הארץ אינה יודעת כלום לכך אינו כועס אלא עליך. כך אמר הקב"ה הניף ממקום טומאה בא מן העפר וסופו לעפר ואינו יודע לא תחלתו ולא סופו והגשש טהורה היא וממקום טהורה היא באת ויודעת תחלתה וסופה לכך אינו תולה אלא בהן (ב).
ונפש כי תחטא ושמעה ר' לוי אומר אי להן למחרפין ולמפדפין שהן אומרין דברים שמהטיאין אותן ואת שומעיהן שנאמר כי תחטא ושמעה נפש כי תחטא שעומד בסוטה רוח ומחרף ומגדף למעלה, והיא אל
 10 **תתן את פיך לחטאי את בשרך** (קהלת ה' ה'). (ג). **ושמעה קול אלה** זה שיש בידו למחות ואינו מוחה. **והוא עד או ראה או ידע** זה שידע באדם שהוא חוטא. **או ראה או ידע** והוא נשאל לו פעם ואינו מוכיחו בדברים כדי להחזירו בחשבה. **אם לא יגיד ונשא עונו** מה יהיה סופו על שלא הוכיחו סופו שנתפש
 15 ברשתו ויחזון ברעו והוא רשע בעונו ימות ורבו מידך אבקש (יחזקאל ל"ג ח'). (ד). ר' פינחס פתר קרייה בישראל שעמדו על הר סיני. נפש כי תחטא שנאמר אנא חטא העם הזה (שמות ל"ב ל"א). זה מעשה העגל ושמעה שכבר שמעו לא יהיה לך אלהים אחרים (שמות כ' ג'). והוא עד אחם עדי נאם ה' (ישעיה מ"ג י'). או ראה אתה הראת לדעת (דברים ר' ל"ה). או ידעה וידעת
 20 **היום והשבת אל לבבך** (דברים ר' ל"ט). (ה). **אם לא יגיד ונשא עונו** אם לא יגידו ישראל שבתו של הקב"ה תסיו ותפלאותיו ויקדישו שמו בין אומות העולם הרי הן נושאין עוון, והוא וכי יאמרו עליכם דרשו אל האבות ואל הידענים המצפצפים והמתנים אמרו להם הלא עם אל אלהיו ידרש בעד החיים אל המתים (ישעיה ח' י"ט). היאך ניח חי העולמים ונשאל
 25 מן המתים. אם עשיהם כך והיה הנשאר בציון הגותר בירושלם קדוש יאמר לו

(ב) ע"י ויקרא רבה פ"ד ס"ח בשם תני רבי חייה, וע"י לקח טוב ויקרא כאן (מהרש"ב

צד י').

(ג) ע"י תחומא ויקרא ס"י ותחומא ויקרא מהרש"ב ה' ע"א וצ"ע.

(ד) ע"י שבועות ל"ט ע"א וע"ב וצ"ע.

(ה) ע"י ויקרא רבה פ"ו ס"ה.

כל הכתוב לחיים בירושלם (שם ר' ג'. ו.). ונפש אלו אמר ושמעה יכול מי
 שאמר לו נלך תעבוד ע"ז והוא שומע ושוחק ירא חייב ת"ל ושמעה קול אלה
 אין אלה אלא שבעה, והיא והשבע הכהן את האשה בשבעת האלה (במדבר
 ה' כ"א. ח.). אין לי אלא שבעה שיש עמה אלה שבעה שאין עמה אלה מין
 5 ת"ל ושמעה קול לרבות כל קול שבעה. ר' עקיבה אמר אין לי אלא מפי עצמו
 מיד מפי עצמו שוג מפי אחרים שוג מפי אחרים מיד מין, ת"ל והוא עד או
 ראה או ידע לרבות את כולן (ח.). יכול שלח להן ביד בנו ביד עבדו
 ביד שלוחו או שאמר להם הנתבע משביע אני עליכם אם יודעין אחם לי ערות
 שתבאו ותעידוהו יכול יהא חייבין. ת"ל ושמעה קול והוא עד עד ששמעו מפי
 10 התובע (ט.). יכול אמר לשנים משביע אני עליכם ותעידו לי והן יודעין לו ערות
 עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול יכול יהא חייבין, ת"ל ושמעה
 קול אלה והוא עד בזמן שהן כשרים לערות לא בזמן שהן פסולין (י.). יכול
 עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני עליכם שתבאו ותעידוני יכול יהא חייבין.
 ת"ל ושמעה קול אלה והוא עד שיהא מתכון להם (יא.). יכול אמר משביע
 אני עליכם כשתדעון לי ערות שתבאו ותעידוני יכול יהא חייבין, ת"ל ושמעה
 15 קול אלה והוא עד בזמן שקדמה ערות לשבעה לא בזמן שקדמה שבעה
 לערות (י"ב.). ומגין שאינו מדבר אלא בתביעת ממון אמר רבי אליעזר נאמר
 כאן אוים ונאמר אוים במקדון מה אוים אמורים במקדון ממון המיטלטל אף
 כאן ממון המיטלטל. ר' יוסי הגלילי אומר מה ת"ל והוא עד או דאך או ידע
 לא אמרתי אלא בעדות שאפשר לה שתתקיים בידיעה שלא בראייה ובראייה
 20 שלא בידיעה ואחזו זו תביעת ממון (י"ג.). משביע אני עליכם שתבאו ותעידוני
 שאיש פלתי ליתן לי מאתים זוז ולא נתן יכול חייבין. ת"ל נפש כי תחטא ולהלן
 נפש כי תחטא (ויקרא ה' כ'). למירה שה. מה נפש כי תחטא האמור להלן
 בתובע ממון ויש לו אף נפש כי תחטא האמור כאן בתובע ממון ויש לו יצא
 תובע ממון שאינו שלו ולא זכה בו. או יכול המשביע עדי קנס וכפרו יהא חייבין.

(ו) ע"י ויקרא רבה ס"ט.

(ח) ספרא כ"ב ע"ג. וע"י קרבן אהרן ס"ט.

(ט) ספרא שם משנה שבעות ל"ז ע"א (פ"ד מ"ה). (י) ספרא שם שבעות ס"ט.

(יא) ספרא שם שבעות ס"ט.

(י"ב) ספרא שם שבעות ע"ב.

תל הוא עד אם לא יגיד ממון היוצא בעדותו בלבר חייבין יצאו עדי קנס שאין מצויאין ממון בעדותו לברא אלא עם כפידת נתבע (יד). יכול השביע עליהן חמשה פעמים חוץ לבית דין ובאו לבית דין והזדו יכול יהו חייבין, תל הוא עד אם לא יגיד תשא עותו לא אמרתי אלא במקום שאם מגיד יתחייב זה ממון ואיזה זה זה בבית דין. יכול השביעין בבית דין חמשה פעמים וכפרו 5 יהוא חייבין על כל אחת ואחת. תל אם לא יגיד תשא עותו מקום שאם יגיד ויתעיל שם ואם לא יגיד תשא יצא זה (ט"ז). אמר רבי שמעון מה טעם מפני שאין יכולין לחרוד ולהחזות (ט"ז). מיכן אמרו עשרה דברים יש בשבועת העדות אם נתקיימו כולן הרי שבועת העדות שחייבין על זדונה ועל שגגתה קרבן עולה ויורד, ואם לא נתקיימו הרי הוא שבועת בטוי שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד ואלו הן: שיתבעם התובע, ושתהיה עדות ממון, ושהיה ממון המיטלטל, ושהתחייב התבע בעדותו לברא, ושיכפר אחר התביעה, ושיכפרו בבית דין, ושתהיה השבועה בשם או בכנוי, ושחקדים ידיעת העדות לשבועה, ושייחד עריו בעת השבועה, ושישביעין בלשון שהן מכדין אותה (י"ז).

ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא זקנים הראשונים היו אוטרים יכול אם נגע אדם במגע טמאות ירא חייב. תל בנבלת חיה ובנבלת בהמה ובנבלת שרץ מה אלו מיוחדין שהן אב הטומאה יצא דבר שאינו אב הטומאה. ד' עקיבה אוטר יכול אפלו נגע באוכלים ובמשקים ובכלי חרש ירא חייב, תל בהמה מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אבות 20 הטומאה (י"ח). מה תל טמאה שיכול אין לי אלא כולה כזית ממנה מגין תל טמאה כרי טומאה (י"ט). **בנבלת בהמה** מה תל טמאה שיכול אין לי אלא נבלה עצמה קרנה שיערה חיבורה מגין תל טמאה כל שהוא מטמא בהן (כ). בנבלת שרץ מה תל טמא שיכול אין לי אלא בשרו דמו עורו צירו עירובו מגין תל טמא (כ"א). **ונעלם ממנו** תעלמה ממנו הטומאה או יכול תעלם מקדש תל תעלם ממנו והוא טמא על העלם

(יד) ספרא כ"ב עד שבועות ליה ע"א. (ט"ז) ספרא שם שבועות ליה ע"א.

(י"ז) רמב"ם הלכות שבועות פ"ט הי"ג. (י"ח) ספרא שם.

(י"ט) ספרא כ"ג ע"א.

(כ"א) ספרא שם.

(כ) ספרא כ"ג ע"ב, ועיי' חולין קכ"ג ע"א.

הטומאה הוא חייב לא על העלם מקדש דברי ר' עקיבה (כ"ב). ר' אליעזר אומר
 השרץ תעלם ממנו על העלם שרץ הוא חייב אינו חייב על העלם מקדש (כ"ג).
 ר' ישמעאל אומר תעלם ממנו תעלם ממנו שתי פעמים לחייב על העלם הטומאה
 ועל העלם המקדש. מיכן אמרו ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע שתיים ידיעת
 הטומאה קדש וידיעת הטומאה מקדש שהן ארבע קודש ומקדש (כ"ד). כיצד
 נטמא וידע שנטמא וידע שזה מקדש תעלם ממנו הטומאה או המקדש תכנס ואחר
 כך נודע לו שהיה טמא ושהו מקדש, נטמא וידע שנטמא וידע שזה קדש תעלם
 ממנו הטומאה או הקדש ואכל ואחר כך נודע לו שהיה טמא ושאל קדש הרי
 זה מביא קרבן עולה ויורד (כ"ה).

ג **או כי יגע בטמאת אדם** באדם זה המת בטמאת אדם
 זה טמא מת. **טמאתו** לרבות זבים חבות נדות וילדות (כ"ז). אין
 לי אלא ימי חומרן ימי קולן מגין. ת"ל לכל טמאתו אשר יטמא לרבות בעל
 נדה. **בה** לרבות בולע נבלת העוף השחר (כ"ז). אם נאמרו הקלות
 למה נאמרו החמורות. שאלו נאמרו הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר
 על הקלות בעולה ויורד על החמורות בקבועה צרך לומר החמורות או אלו
 נאמרו החמורות ולא נאמרו הקלות הייתי אומר על החמורות יהא חייב ועל
 הקלות יהא פטור צרך לומר הקלות וצרך לומר החמורות (כ"ח). מגין שאין
 מרבר אלא בטמאת מקדש וקדשיו. הזהיר וענש על ידי הטומאה חייב קרבן
 על ידי טומאה מה כשהזהיר וענש על הטומאה על טמאת מקדש וקדשיו אף
 20 כשהיב קרבן על הטומאה על טמאת מקדש וקדשיו (כ"ט). ומגין שאינו חייב
 אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף העלם בנתיים. ת"ל ונעלם ממנו
 תעלם ממנו שתי פעמים דברי רבי עקיבה. רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר
 תעלם מכלל שידע **והוא ידע** דרי כאן שתי ידיעות מה ת"ל
 תעלם לחייב על העלם מקדש (ל).

(כ"ב) ספרא שם שבועות י"ד ע"ב.

(כ"ד) ספרא שם שבועות י"ד ע"א כריחות י"ט ע"א שבועות פ"א מ"א ו' ע"א.

(כ"ז) ספרא שם.

(כ"ה) רמב"ם הלכות שנוט פ"א ה"א.

(כ"ז) שם וע"י רשי כתובות פ"א ע"א.

(כ"ח) ספרא כ"ז ע"ג שבועות ו' ע"ב.

(כ"ט) ספרא שם שבועות ו' ע"ב.

(ל) ספרא שם שבועות ר' ע"ב.

ד או נפש יכול הגדר במיר ובקרבו מביא קרבן זה. ת"ל כי תשבע
 על השבעה הוא חייב לא על שגדר במיר ובקרבו (ל"א). יכול המהרהר בלבו
 היא חייב, ת"ל בשפתים לא בלב. או יכול שאני מציא את המהרהר ואיני
 מציא את הגומר בלב, ת"ל לבטא (ל"ב). יכול הנשבע להרע לאחרים היא
 5 חייב, ת"ל או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא הנשבע להרע
 לאחרים (ל"ג). יכול הנשבע להרע לעצמו זהא פטור, ת"ל להרע או להיטיב
 מה הטבה רשות אף הרעה רשות אף אני מביא את הנשבע להרע לעצמו שהיא
 חייב שאע"פ שאינו רשאי אינו מתחייב. או יכול שאני מציא את הנשבע להיטיב
 לאחרים וכשהוא אומר או להיטיב אף לאחרים. יכול הנשבע לעבור על
 10 המצוה היא חייב ת"ל להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא
 הנשבע לעבור על המצוה. ארציא את הנשבע לעבור על המצוה ולא ארציא
 את הנשבע לקיים את המצוה, ת"ל להרע או להיטיב דבר שיש בו הרעה
 והטובה יצאו דברי מצוה שאין בהן לא לבטל ולא לקיים (ל"ד). אין לי אלא
 דברים שיש בהן הרעה והטבה דברים שאין בהן הרעה והטבה מנין, ת"ל לבטא,
 15 אין לי אלא להבא לשעבר מנין, ת"ל **לכל אשר יבטא האדם**
בשפתיו פרט לאגוס (ל"ה). **ונעלם ממנו** פרט למידי.
בשבעה ונעלם ממנו על העלם שבעה הוא חייב אינו חייב
 על העלם החפץ. זו היא שבעת בטוי שהיבין על זדונה מכות ועל שנתה
 קרבן עולה ויורד: ומנין שהוא חייב על כל אחת ואחת, ת"ל לאחת חייב על
 20 כל אחת ואחת. יכול טומאת מקדש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת
 ואחת שמיעת הקול ובטוי שפתים שאינן בהכרת לא היא חייב אלא אחת, ת"ל
 לאחת לחייב על כל אחת ואחת. כיצד היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו בא
 העיד לנו ביד פלוני פקדון ותשומת יד ומל ואבדה. שבעה שאיני יודע לכם
 עדות שיש לכם ביד פלוני פקדון ותשומת יד מל ואבדה. ומנין שהוא חייב על
 25 כל אחת ואחת, ת"ל לאחת. יכול מפני שהן חמשה, ומנין אפילו אחד אמר לו
 בא והעדיני שיש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד ומל ואבדה. שבעה שאיני

(ל"א) ספרא שם. (ל"ב) שם ועי' שבעות כ"ו ע"ב ירושלמי נזיר נ"ג ע"ד (פ"ה הא).

(ל"ג) ספרא שם והרעה ס"ע שם ושאלחות ויקרא ס"ט.

(ל"ד) עי' ספרא שם שבעות כ"ו ע"א. (ל"ה) עי' ספרא שם שבעות כ"ה ע"א וכ"ו ע"א.

יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני פקדון וחשמת, יד וזל ואברה, ומגין שהוא
 חייב על כל אחת ואחת ת"ל לאחת. יכול מפני שהן מיני תביעות, ומגין אפלו
 אמר לו בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין. שבועה שאני
 יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין ומגין שהוא חייב על
 כל אחת ואחת, ת"ל לאחת. יכול מפני שהן מינין הרבה, ומגין אפלו אמר לו
 5 בוא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו. שבועה
 שאני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו.
 ומגין שהוא חייב על כל אחת ואחת, ת"ל לאחת (ל"ו). יכול שמיעת הקול שעשה
 בה את המיד כשנשע חייב על כל אחת ואחת שבעת במי שלא עשה בה את
 10 המיד כשנשע לא ידא חייב אלא אחת, ת"ל לאחת (ל"ז). כיצד שבועה שלא
 אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין ואכל ומגין שהוא חייב על כל אחת
 ואחת, ת"ל לאחת (ל"ח). שבועה שלא תשתה יין ושמן ודבש ושתה ומגין שהוא
 חייב על כל אחת ואחת ת"ל לאחת ומגין שהוא מביא אחת על דברים הרבה,
 ת"ל **אחת על חטאתו אשר חטא** (ל"ט). כיצד שבועה
 15 שלא אשתה ושתה משקין הרבה ומגין שאינו חייב אלא אחת, ת"ל **אחת
 על חטאתו** אשר חטא. שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין הרבה ומגין
 שאינו חייב אלא אחת, ת"ל אחת על חטאתו אשר חטא (מ). יכול שבעת במי
 שלא עשה בה את השנע כמזיד אינו חייב אלא אחת שמיעת הקול שעשה בה
 את המזיד כשנשע יהו חייב על כל אחת ואחת, ת"ל אחת על חטאתו אשר
 20 חטא (מ"א). כיצד היה אחד תובעו ואומר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני
 חטין ושעורין וכוסמין. שבועה שאני יודע לך עדות, ומגין שאינו חייב אלא
 אחת, ת"ל אחת על חטאתו אשר חטא (מ"ב). והוא הדין לתובעין הרבה
 ולתביעות הרבה, והוא הדין לטומאת מקדש וקדשיו ושטא וידע ונעלמה ממנו
 טומאתו ואכל קדש ואחר כך נודע לו אינו חייב אלא אחת (מ"ג). זה הכלל
 25 כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת (מ"ד).

(ל"ו) ספרא שם. מעל העלם עד החפץ חסר בכ"א. (ל"ז) ספרא כ"ז ע"ד.
 (ל"ח) ספרא שם שבועות כ"ב ע"ב. (ל"ט) ספרא שם.
 (מ) שם שבועות שם. (מ"א) ספרא כ"ד ע"א. (מ"ב) שם שבועות ל"ז ע"א.
 (מ"ג) ע"י ספרא שם.
 (מ"ד) ספרא שם שבועות ל"ח ע"א, וע"י רשי ותוספת קידושין מ"ד ע"א.

ה והיה מיד מה יעשה.

ו **והביא** ומגין שהוא טעון דווי, תל והתגדה. ומגין שרדוי על חי
 נאמר כאן דווי נאמר להלן דווי מה דווי אמר להלן על חי אף כאן על
 חי (מ"ה). ומגין שהוא טעון סמיכה. עליה עליו מה עליו אמר להלן סמיכה
 5 אף עליה אמר כאן סמיכה. והביא אף לאחר יום הכפורים. אשמו נאמר כאן
 אשמו ונאמר להלן אשמו מה אשמו אמר להלן מותרו נרבה אף אשמו אמר
 כאן מותרו נרבה. **ונקבה** ולא טומטום ואגדרגים. **צאן**
 לרבות כל משמע. צאן אף החרשת אף השוטה אף הנסת. מן הצאן לא הפלוג.
כשבה או שעירת עזים לחטאת מה בא זה ללמדנו אם
 10 ללמד שאם לא מצא כשבה יביא שעירה, ומגין שאם לא מצא שעירה יביא
 כשבה. הלא קל וחומר הוא מה אם החטאת הבאה על כל המצות שאין לה
 חילופין עוף יש לה חילופין שעירה זו שיש לה חילופין עוף אין לה חילופין
 שעירה. חטאת מצורע תוכיח שיש לה חילופין עוף ואין לה חילופין שעירה.
 לא אם אמרת בחטאת מצורע שאין לה חילופין עשירית האיפה נאמר בו
 15 שיש לה חילופין עשירית האיפה אם ירדה לעשירית האיפה לא תרד לשעירה.
 אם כן למה נאמר כשבה או שעירת עזים לחטאת, שהיה ברין שיביא עמה עולה.
 הלא רין הוא זה מביא מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד מה מצורע מביא שנים
 תחת שנים אף זה הואיל והעני שלו מביא שנים יהא העשיר שלו מביא שנים,
 תל כשבה או שעירת עזים לחטאת. אחת הוא מביא אינו מביא שנים (מ"ז).
 20 מחטאתו על חטאתו מה תל מגין אתה אוטר מביאין מהקדש כשבה שעירה
 מהקדש שעירה כשבה ומהקדש כשבה ושעירה תורין ובני יתה ומהקדש תורין
 ובני יתה עשירית האיפה (מ"ז). כיצד הפריש לכשבה או לשעירה והעני יביא
 עוף העני יביא עשירית האיפה. הפריש לעשירית האיפה והעשיר יביא עוף,
 העשיר יביא כשבה ושעירה. הפריש לכשבה או לשעירה ונסתאבה אם רצה
 25 יביא בדמיה עוף, הפריש את העוף ונסתאב לא יביא בדמיו עשירית האיפה
 שאין לעוף פדיון לכך נאמר מחטאתו על חטאתו (מ"ח).

(מ"ח) ספרא כ"ב ע"ב כריתות י"ב ע"ב.

(מ"ז) ספרא שם. (מ"ז) שם, ע"י כריתות כ"ז ע"ב.

(מ"ח) ספרא כ"ד ע"ג.

ז ואם לא תגיע ידו די שה אין אמרין לו ללות ולא לעסוק באומנתו (מ"ט). יש לו שה ואין לו צרכיו מנין שביא קרבן שני ת"ל די שה (נ). והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים שנים הוא מביא אינו מביא אחר. אחד לחטאת ואחד לעלה 2 שתקדום חטאת לעלה. אחד לחטאת ואחד לעלה שממין חטאת מביא עולה: שלא יביא פרידה תור ופרידה בני יתה. אחד לחטאת ואחד לעלה שיכול הואיל ושנים באין תחת חטאת יהו שיהיו חטאת, ת"ל אחד לחטאת אין שנים לחטאת ואחד לעלה אין שנים לעלה (נ"א). אחד לחטאת ואחד לעלה והביא 10 שיפרישן הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה. ומנין אם הפרישן הוא יחא הפרישו הפרש, ת"ל אחד לחטאת ואחד לעלה (נ"ב).

ח והביא אתם אל הכהן והביא אתם אין לעוף פרוין אל הכהן, מלמד שהוא חייב בטמול הבאתן. והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה בא זה ללמדנו, אם ללמד שתקדום חטאת לעלה בכל מעשיה הלא כבר נאמר ואת השני יעשה עלה כמשפט ויקרא ה' י'. ואם כן למה נאמר והקריב את אשר לחטאת ראשונה. בנין אב לכל החטאות הבאות עם העולות בין חטאת העוף עם עולת חטאת העוף עם עולת בהמה חטאות קדמות לעולות הבאות עמהן (נ"ג). ומלך את ראשו ממול ערפו ממול הרואה את העורף (נ"ד). תנן החם השוחט מן הצדיין שחיטתו 20 כשרה המולק מן הצדיין מליקתו פכולה, המולק מן העורף מליקתו כשרה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. מאי עורף אילימא עורף שמש מאי אירא שוחט אפילו מולק נמי ממול ערפו אמר רחמנא ולא ערפו, אלא מאי עורף ממול עורף כידקא תאני סופה וכל העורף כשר למליקה (נ"ה). תנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וה"א הוא ישב ממולי (במדבר כ"ב ה'). ואומר 25 ויפנו לי עורף ולא פנים (ירמיה ל"ב ל"ג). מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעין היכא לדיע מל רידיה היכא. תא שמע ויפנו לי עורף ולא פנים

(מ"ט) שם. (נ) שם, עיי' ספרא נ"ט ע"ג. (נ"א) ספרא שם.
 (נ"ב) שם, עיי' ילקוט תע"ג. (נ"ג) ספרא כ"ד ע"ד מנחות ק' ע"ב.
 (נ"ד) ספרא שם. (נ"ה) חולין י"ט ע"ב.

מכלל דעורף להדי פנים. אמרי בני רבי חייל מצות מליקה מחזיר סימנין
לאחורי העורף ומולק. איכא דאמרי אף מחזיר ואיכא דאמרי דוקא מחזיר,
ומסתברא כמאן דאמר אף מחזיר (נ"ו). אמר רב כהנא מצות מליקה קוצץ
ויווד, חו היא מצותה. סבר ר' אבון למימר קוצץ ויווד אין מוליך ומביא לא.
5 אמר ליה ר' ירמיה כל שכן מוליך ומביא במליקה דכשר, ומאי זו היא מצותה
אימא אף זו היא מצותה (נ"ז). תאני ראמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף.
אמר ראבינא אמר לי רבא בר קיסי הא דתאני ראמי בר יחזקאל אין עיקור
סימנין בעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור. אמר זעירא
נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה וכי מתה עומד ומולק. אמר אביי אימור
10 כן הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר (נ"ח). כי סליק ר' זידה
אשכחיה לרבי אסי דיתיב קאמר ליה להא שמעתא. אמר ליה וכי מתה עומד
ומולק אשתומם כשעא חדא, אמר ליה אימור כך הוא עושה חותך שדרה
ומפרקת בלא רוב בשר. תניא גמי הכי כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה
ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לושט או לקנה, דגעי לושט או לקנה חותך
15 סימן אחר או רובו ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים. אמר רב יהודה
אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמאה באהל, ואם תאמר אותו
מעשה דעלי דמפרקת בלא רוב בשר הוה זקנה שאני שנאמר ויהי כחזכירו
את ארון האלהים ויפל מעל הכסא אחרנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו
וימת כי זקן האיש וכבר (שמואל א ד' י"ח). (נ"ט). תנו רבנן כיצד מולק חטאת
20 העוף אחו שתי רגליה בין שתי אצבעותיו ושתי גפיה בין שתי אצבעותיו ומתח
צוארה על רוחב שתי אצבעותיו ומולק בצפורן של גדל ויווד. חו מעבודות
קשות שבמקדש. והיכן היתה נעשית למטה בקרן דרומית מערבית (ס).
ממול ערפו ולא יבדיל ואם הבריל פסל (ס"א).
ט הוזה מדם החטאת מעצמה של חטאת. על קיד
25 המזבח לא על קיד הכבש ולא על קיד היסוד ולא על קיד
ההיכל (ס"ב). על קיד התחתון לא על העליון. ודין הוא בהמה שעולתה למטן

(נ"ו) שם. (נ"ז) חולין כ' ע"א. (נ"ח) שם ע"ב. מאיר עד כעוף חסד כביא.
(נ"ט) שם כ"א ע"א. מתניא עד רוב בשר חסד כביא. (ס) עי' תוספתא זבחים פ"ו ה"ד.
(ס"א) ספרא שם זבחים ס"ד ע"ב. (ס"ב) ספרא זבחים שם.

חטאתה למעלן עוף שעולתו למעלן אינו דין שיהא חטאתו למעלן. ת"ל
והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח קיר ששיירי הדם שלו
 מתמצה על היסוד, ואיזה זה זה קיר התחתון (ס"ג). חטאת שיהא כל מעשיה
 לשם חטאת. הוא פרט לשמלקו שלא לשמו (ס"ד).

ואת השני יעשה עלה כמשפט כמשפט עלה בהמה
 מה עלת בהמה ברוב שנים אף זו ברוב שנים, או יכול כמשפט חטאת העוף
 כשהוא אומר והקריבו חלק עלה מן החטאת (ס"ה). ר' ישמעאל אומר כמשפט
 כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף ממול ערפו אף עלת העוף ממול ערפו.
 ר' אלעזר בידבי שמעון אומר כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף
 10 ממצה מזה ומזה אף עלת העוף ממצה מזה ומזה (ס"ז).

י"א ואם לא תשיג ידו... והביא שעירית האיפה
 רבי יהודה אומר חביבה מצוה בשעתה שכך הוא מביא עשירית האיפה תפטר
 ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה (ס"ז). רבי אלעזר אומר
 חביבה מצוה בשעתה שמיד בערכים מביא סלע תפטר ואין ממתנין לו עד
 15 שיעשיר ויביא חמשים סלע (ס"ח). רבי שמעון אומר חביבה מצוה בשעתה
 שהקטר חלבים כשר כל הלילה ודחין את השבת בשעתן ואין ממתנין לו
 שיקרבו למצאי שבת (ס"ט). **והביא... אשר הטא עשירית**
האיפה אין לי אלא קרבן חובתו עשירית האיפה, ומנין לקרבן נדבתו
 עשירית האיפה ת"ל **קרבנו עשירית האיפה**. עשירית
 20 האיפה אחד מעשרה לשלש סאין שהן שבעת רבעים ועוד. **סלת** מה
 סלת אמורה להלן מן החטים אף כאן מן החטים. **לחטאת** שיהא
 הפרש מעות לשם חטאת. **לא ישים עליה שמן** שמן נתון
 הוא על שייריה (ע). לא ישים עליה שמן ואם נתן פסול. **ולא יתן**
עליה לבנה יכול אם נתן פסל. ת"ל **כי חטאת** (ע"א).

(ס"ג) ספרא שם, עיי רשי מנחות ב' ע"ב ר"ה למטה.

(ס"ד) ספרא שם, עיי' תוספת מנחות ס"ה ע"ב ר"ה הכריל ושם ח' ע"ב ר"ה הנך.

(ס"ה) ספרא שם תולין כ"א ע"א.

(ס"ז) שם, ובתוספתא ערכין פ"ב י"ת (נרף חמ"ה) המאמר הוא כסם ר' אלעזר.

(ס"ח) שם, ובתוספתא שם כסם ר' יהודה. (ס"ט) ספרא שם תוספתא שם.

(ע) ספרא שם. (ע"א) שם.

או כי חטאת יכול אפלו נתן עליה שמן תהא כשרה, תל היא. מה דאית להכשיר בלבנה ולפסול בשמן. אחר שריבה הכתוב מיטע מכשיר אני בלבנה שהוא יכל ללקטה ופסול בשמן שאינו יכול ללקטה (ע"ב). או אינו מדבר אלא בשני כהנים תל עליה עליה בנפשה של מנחה הוא מדבר אינו מדבר בשני כהנים. או אינו אומר שלא יתן כלי על גבי כלי, תל עליה עליה בנושו של מנחה הוא מדבר לא שיתן כלי על גבי כלי (ע"ג). **לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה** לחייב על השמן בפני עצמה ועל הלבנה בפני עצמה (ע"ד). **כי חטאת היא** אמר רבי יהודה הא מנחת כהן גדול אינה חטאת ושעונה לבנה (ע"ה).

י"ב והביאה אל הכהן וקמץ מלמד שהקמיצה בכהן (ע"ז). **מלא קמצו** יכול מבורץ תל בקמצו, או בקמצו יכול אפלו בראשי אצבעותיו, תל מלא קמצו כידקמצי אינאשי (ע"ז). תנו רבנן מלא קמצו שלא יעשה מדה לקומץ (ע"ח). **את אזכרתה** מלמד שזוכרין בה. **והקטיר המזבחה על אשי ה'** שיהא מקטיר לאשים ומחכות 16 לשם. חטאת שיהו כל מעשיה לשם חטאת (ע"ט). **היא פרט** לשקמצה שלא לשמה (פ).

י"ג וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה מה תל שיכול החמורין שבהן יהו בכשבה או בשעירה והקלין יהו בעוף והקלין שבקלין יהו בעשירית האיפה. תל מאחת מאלה מאחת מאלה 20 להשות את הקלין לחמורין בכשבה ובשעירה ואת החמורין לקלין בעשירית האיפה (פ"א). **והיתה לכהן כמנחה** משום רבי ישמעאל אמרו לפי שיצאת לידון ברין חדש שאינה טעונה לא שמן ולא לבנה יכול תהא כולה לאשים, תל והיתה לכהן כמנחה החזירה הכתוב לכללה בפירושו ששיריה

(ע"ב) שם. (ע"ג) ספרא כ"ה ע"ב מנחות ס' ע"א.

(ע"ד) ע"י משנה מנחות ג"ט ע"ב ורמב"ם הלכות טעם הקרבנות פ"ב ח"ח.

(ע"ה) ספרא שם מנחות ק"ח ע"א. (ע"ז) ע"י ספרא י' ע"א מנחות י"ח ע"ב.

(ע"ז) ע"י ספרא שם וכ"ה ע"ב וע"י גם מנחות י"א ע"א יומא פ"ז ע"ב ירושלמי יומא פ"ב ע"ב (פ"ה ה"ב).

(ע"ח) ע"י מנחות שם ורמב"ם שם פ"ג הי"ג. (ע"ט) ספרא שם.

(פ) שם וע"י ובחיים י"א ע"א ומנחות ד' ע"א. (פ"א) ספרא שם.

נאכלין לכהן כשאר מנחות (פ"ב). ר"א והיתה לכהן כמנחה
 שתהא עבודת מנחה של כהן שלו. או אינו אומר אלא להתדי עשירית האיפה
 של כהן מה אני מקיים וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכלו עיקרא ו' (פ"ו).
 במנחת נדבתו אבל מנחת חובה תאכל, ת"ל והיתה לכהן כמנחה הרי היא
 6 מנחת נדבתו מה מנחת נדבתו אינה נאכלת אף מנחת חובתו לא תאכל (פ"ג).
ט"ו נפש כי תמעל מעל לרבות כהן משיח למעילה. כי תמעל
 מעל אין מעילה אלא שטוי, והוא ומעלו באלהי אבותיכם (דברי הימים א
 ה' כ"ה). והוא בשושה איש איש כי חשמה אשתו ומעלה בו מעל (במדבר ה'
 י"ב). (פ"ד). **כי תמעל מעל וחטאה בשגגה** מלמד
 10 שהיא מצטרפת ואפילו לזמן מרובה. כי תמעל מעל לרבות נהגה ומהנה ולרבות
 את השליח (פ"ה). כי תמעל מעל ... מקדשי ה' עד שיהנה ויפגום, בדבר
 שהוא ראוי לפגום אבל בדבר שאינו ראוי לפגום משגגה בפרוטה מעל (פ"ו).
מקדשי ה' אע"פ שלא הוציאו לחול. כגון שהביא קני זבים קני זבות
 קני יולדות חטאתו ואשמו ופסחו ממעות הקדש, שקל שקלו מן הקדשים הרי
 16 זה מעל. לכך נאמר כי תמעל מעל ריבה (פ"ז). בשגגה פרט למיד (פ"ח).
 קדשי ה' קדשים המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים שאינם לשם. אין לי מרים
 הנשרפים שעירים הנשרפים שכולן לשם ומצין לרבות את העלה ארבה את
 העלה שכולה לאשים ומצין לרבות שאר קדשי קדשים בשרם ואימדיהן לפני
 זריקת דמים ואימדיהן לאחר זריקת דמים ואימורי קדשים קלים לאחור זריקת
 20 דמים, ת"ל קדשי ה' ריבה. כל שהוא לאשים יש בו מעילה ושאינו לאשים אין
 בו מעילה. ומצין לרבות את החלב למעילה ת"ל קדשי ה' ריבה (פ"ט). או יכול
 שאני מרבה את הדם ת"ל מקדשי ה' מיעט, מה ראית לרבות את החלב ולהוציא

(פ"ב) שם.

(פ"ג) ספרא שם מנחות ע"ז ע"ב ירוש' טוטה י"ט ע"ב (פ"ג ה"א). נא אינה נאכלת במקום
 לא תאכל בכ"א.

(פ"ד) ספ' כ"ה ע"ז מעילה י"ח ע"א. ועי' תוספת שם ד"ה ואומר.

(פ"ה) עי' ספרא שם.

(פ"ו) רמב"ם הלכות מעילה פ"ז ה"א. ועי' ספ' שם ומשנה מעילה י' ע"א.

(פ"ז) עי' ספ' שם.

(פ"ח) שם כ"ה ע"ד פסחים ל"ב ע"ב ירושלמי קידושין פ"ז ע"א (פ"ב ה"ח).

(פ"ט) ספרא כ"ו ע"א.

את הדם. אחר שריבה הכתוב מעט מרבה אני את החלב שהוא שזה לבשר בפגול ובנוחר ובטמא ומציא את הדם שאינו שזה לבשר בפגול בנחר ובטמא (צ). רבי שמעון אומר הדם קל בתחלתו וחמור בסופו הגסכים חמור בתחלתו וקל בסופו הדם בתחלתו אין מעלין בו יצא לנחל קדרון מעלין בו מפני שהוא נמכר לנגים לזבל. הגסכים בתחלה מעלין בהן ידרו לשת אין מעלין בהן (צא). ומנין לרבות קדשי בדרק הבית למעילה ת"ל קדשי ה' ריבה (צב). אין לי אלא בזמן שהקדיש למזבח דברים שהן ראויין למזבח והקדיש לברק הבית דברים שהן ראויין לברק הבית. מנין הקדיש למזבח דברים הראויין לברק הבית והקדיש לברק הבית דברים הראויין למזבח. הקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין לא לזה ולא לזה כגון ציר חומץ דגים וחגבים ת"ל קדשי ה' ריבה (צג). מיכן אמרו הקדיש תרגולת למזבח מעלין בה ובבציחה. חמור למזבח מעלין בה ובחלבה. תורין לברק הבית מעלין בהן ובבציחה (צד). הקדיש בור מלא מים אשפה מלאה וזבל שובך מלא יונים אילן מלא פירות שדה מלאה עשבים מעלין בהן ובמה שכתוב. אין לך דבר שבקדש שאין בו מעילה אלא קול ומראה וריח ששלשון לא נהנין ולא מעלין (צה). **והביא** אף לאחר יום הכפורים. **אֵיל** קשה בן שתי שנים. **צאן** לרבות כל משמע. **צאן** אף החרש אף השוטה אף הננס. **מן הצאן** לא הפלגם (צו). ומאימתי נקרא איל משיבס בשנה שניה אחר שלשים יום, אבל בתוך שלשים יום אינו ראוי לא לאיל ולא לכבש (צז). רבי טרפון קוראהו פלוג, בן עזאי קוראהו נוקד. רבי ישמעאל קוראהו פרכריגמא. הקריבו מביא עליו נסכי איל ואינו עולה לא משם איל ולא משם כבש (צח). **בערך כסף** יכול אף דינר ת"ל שקלים. יכול שקלי נחשה ת"ל שקל כסף או שקל כסף בבליית מדיות קטטקאות ת"ל בשקל הקדש סלעים שלקדש סלעים צוריות. לאשם שהיא הפרש מעות לשם אשם. יכול אם לא מצא

(צ) ספרא שם. (צא) שם פעילה פ"ז פ"ז. (צב) ספרא שם.

(צג) שם פעילה יב ע"ב ובפסנה שם י"ז ע"א כבא בתרא ע"ט ע"א.

(צד) ע"י ספרא שם ורמב"ם הלכות מעילה פ"ה ה"ג.

(צה) ע"י ספרא שם פשנה פעילה י"ז ע"א וע"י רמב"ם שם ה"ז. (צז) ספרא שם.

(צח) ע"י פרה פ"א ס"ז ורמב"ם הלכות פסעה הקדשנות פ"א ה"ד.

(צח) פרה שם וע"י ערך השלם חלק ו' צד תכ"ח ע"א ערך פרכריגמא.

איל בשתי סלעים יביא בסלע רחכפר לו תל כסף שקלים לאשם בזמן שהוא ככסף שקלים הוא אשם ואם לאו אינו אשם (צ"ט).

ט"ז ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לאותו הקדש. ומני לרבות פחות משה פרוטה שיכול הואיל ואין חייבין מעילה לא יהו חייבין עליו בתשלומין עליו תל מן הקדש ישלם לרבות פחות משה פרוטה (ק). ומנין שהוא משלם חומש ואשם בתשלומין הללו. תל הקדש ישלם ואת חמישיתו יסף עליו שהוא וחומשו חמשה (ק"א). ונתן אתו לכהן פרט לחטאות המתות שאין בהן מעילה (ק"ב). ונתן אתו לכהן והכהן מה תל שיכול הואיל ומעילה באה על יד הכהן לא יאזכר כהן מעל בה תל ונתן אתו לכהן, והכהן מלמד שאף הכהן מעל חייב (ק"ג). והכהן יכפר עליו באיל מה תל צנין אתה אומר הביא את מעילתו ולא הביא את אשמו לא יצא. תל באיל. הביא את אשמו ולא הביא את מעילתו לא יצא תל האשם. שיכול כשם שהאיל והאשם מעכבין כך יאזכר החומש מעכב. תל באיל האשם ונסלח 15 איל ואשם מעכבין אין החומש מעכב (ק"ד). ונסלח אין משידין לא ליום הכפורים או יכול אע"פ שישב ולא הביא תל לן (ק"ה). אמר רבי פנחס מה דכתיב ידוך ה' כל מלכי ארץ (תהלים קל"ח ד'). שי דברים שמעו אומות העולם מפי הקב"ה ועמדו מכסאיהם וקלטו אותו. בשעה שאמר ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יסף עליו 20 אמרו בנימטות שלנו כל מן הנסיב צינורא מן קיסר היה ביה סיכא דפרון חה מפרש ואומר ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לו, ולא עוד אלא שהחמיר בהדיוט יותר מנבה שבגבה כתיב נפש כי תמעל מעל בה' חטא בשגבה (ויקרא ה' ט"ז). עשאו שוג ובהדיוט כתיב נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' (שם ה' כ'). עשאו מויד, ולא עוד אלא שהקדים בהדיוט חטא למעילה

(צ"ט) ספרא שם בכי"א קפטיקיה במקום קפטיקאות.

(ק) שם ע"י נירסה ר' הלל בספרא כאן וע"י בבא מציעא נ"ח ע"ב ירושלמי פסחים כ"ט ע"א (פ"ב ה"ג) ילקוט רמז תע"ז.

(ק"א) ספרא שם. (ק"ב) שם וע"י מעילה פ"ג מ"א.

(ק"ג) ספרא שם תמורה כ"א ע"ב מעילה י' ע"ב.

(ק"ד) ספרא שם בבא קמא ק"א ע"א ילקוט תע"ה ע"י הערת ווייס כ' בספרא שם.

(ק"ה) ספרא שם בכי"א שלא הביא במקום שישב ולא הביא.

ובגובה הקדים מעילה לחטא. ועמדו מכסאיהן וקלטו אותו (ק"ו). שניה לה
 כבד את אביך ואת אמך (שמות כ' י"ב). כידתנין לעיל (ק"ז).

י"ן ואם הרי זה מסיף על ענין ראשון (ק"ח). הראשון אשם ודאי חה
 אשם תלוי הראשון בא על שגגה תעל זרון חה אינו בא לא על שגגה ולא על
 6 זרון אלא על שגגת שגגה (ק"ט). הא כיצד חלב ושמן לפנינו אכל את אחד
 מהן ואין ידוע איזה מהן אכל אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואין ידוע
 באיזה מהן עשה וכן כל כיוצא בזה, אבל אשתו נדה ואחותו עמו בבית שגג
 באחת מהן ואין ידוע באיזה מהן שגג (ק"י). חלב ונתר לפניו אכל את אחד
 מהן ואין ידוע איזה מהן אכל, שבת ויום הכפורים לפניו ועשה מלאכה באחד
 10 מהן ואין ידוע באיזה מהן עשה רבי אליעזר מתייבב רבי יהושע פוסט (קיא).
 נמצא חומרו קולו שנאמר כי תחטא ולא ידע פרט לזה שידע שחטא. להביא
 אשם אי אפשר שהרי ידע שחטא ואין מביאין אשם אלא על לא הודע להביא
 חטאת אי אפשר שאינו ידוע עצמו של חטא נמצא דהה על נפש כל ימיו (קי"ב).
ועשתה אחת לחייב על כל אחת ואחת (קי"ג). **מכל מצות**
 16 **ה'** מצות האמרות להלן. מיכן אמרו כל שהיביין על זרעו כרת תעל
 שגגתו חטאת קבועה חייבין על לא הודע לו אשם תלוי (קיד). **ולא**
ידע ואשם ונשא עונו אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי כשהיה
 מגיע לפיסוק הזה היה בוכה ואומר ומה במקום שהתורה מעידה לו ולא ידע
 אע"פ כן נאמר בו ואשם ונשא עונו המתבין לחטאו על אחת כמה וכמה (קט"ז).

(ק"ו) במדבר רבה פ"ח ס"ד פסיקתא רבתי פכ"ג (קכ"א ע"א). בכ"ש פפרש ואומר
 במקום מכריז ואומר.

(ק"ז) בס"ד שם פסיק' שם מה'ז לשמות כ' י"ב. בכ"א חסר מלא עד ער ועמדו.

(ק"ח) ספרא שם כריתות כ"ב ע"א.

(ק"ט) ע"י רמב"ם הלכות טעילה פ"א ה"ה והלכות שגגות פ"ט ה"א.

(ק"י) ע"י רמב"ם שם וע"י ספרא כ"ז ע"ג וכריתות י"ז ע"ב.

(קיא) ספרא שם ומשנה כריתות י"ט ע"א.

(קי"ב) ע"י רמב"ם הלכות שגגות פ"ב ה"ג ופ"ח ה"ה, וע"י כריתות פ"ד פ"ב וי"ט ע"ב
 וחוספתא כריתות פ"ב (תקס"ד).

(קי"ג) ספרא כ"ז ע"ג.

(קיד) ע"י משנה כריתות כ"ה ע"א ורמב"ם הלכות שגגות פ"ח ה"א וחוספתא כריתות

פ"ד ח"ד (תקס"ח).

(קט"ו) ע"י חוספתא קירושין פ"ג ה"ד (צד רפ"ו) וקירושין פ"א ע"ב, וע"י גזיר כ"ג ע"א

ירושלמי גזיר נ"ז ע"ב (פ"ד ה"ג) וילקוט רמז תע"ט. וע"י ספרא שם.

רבי יוסי הגלילי אומר נפשך לידע מתן שכרן של מצות צא ולמר ממחיבי
 אשם תלוי שנאמר בו ולא ידע ואשם תשא עונו והביא איל תמים הרי הכתוב
 ענש שאינו יודע. אם כן ענש את מי שאינו יודע על אחת כמה וכמה יענש את
 מי שהוא יודע, ואם ענש את מי שהוא יודע על אחת כמה וכמה ישלם שכר
 5 למי שהוא יודע ועושה מצות שמרת הטוב מרובה. (קט"ז). רבי יעקב אומר
 האוכל חלב מביא חטאת בסלע ספק אכל ספק לא אכל מביא אשם תלוי
 בשני סלעים. אם כן ענש הכתוב למי שבאת לידו ספק עבירה על אחת כמה
 וכמה ישלם שכר לעושה מצוה (קי"ז). רבי נחום בירבי יוסי אומר הנהגה שה
 פרוטה מן ההקדש מביא מעילה וחומשה ומביא אשם בשני סלעים. צא וחשב
 10 כמה פרוטות בשני סלעים קרוב לאלפים. אם כך ענש הכתוב לשגגה על אחת
 כמה וכמה יענש למודי, אם כן לעונשין על אחת כמה וכמה ישלם שכר לעושה
 מצוה (קי"ח). רבי אומר נפשך לידע מתן שכרן של מצות צא ולמר מן הגולה
 לערי מקלט שנאמר לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה (במרכב ל'ה ט"ז). הרי
 הכתוב קרא מכה נפש למי שהיה בשגגה. והרי רברים קל וחומר אם כך קרא
 15 למי שהוא בשגגה קל וחומר שיקרא צדיק למי שעושה מצוה בשגגה, ואם הוא
 עושה מצוה בשגגה קודא צדיק קל וחומר למכוין עצמו למצות שמרת הטוב
 מרובה (קי"ט). רבי יוסי אומר נפשך לידע את שכרן של מצות לעתיד לבוא
 צא ולמר מאדם הקדמוני שלא נצטוו אלא על מצוה אחת בלא תעשה ועבר
 עליה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולרדותיו ולרדות דורותיו עד סוף כל
 20 כל הדורות (ק"כ). וכי איזה מדה מרובה מרת הטוב או מרת הפורענות הוי
 אומר מרת הטוב מרובה ממרת הפורענות, מה אם מרת הפורענות שהיא מעוטה
 ראה כמה מיתות נקנסו לו. מרת הטוב המרובה היושב לו מן הפיגולין ומן
 הגותרין והמתענה ביום הכפורים על אחת כמה וכמה יזכה לו ולרדותיו
 ולרדות דורותיו עד סוף כל הדורות (קכ"א). רבי עקיבה אומר הרי הוא
 25 אומר על פי שני עדים או שלשה עדים ורברים י"ט ט"ז. אם מתקימת העדות

(קט"ז) ע"י ספרא כ"ז ע"ד אבות דרבי נתן פ"ל.

(קי"ז) ספרא שם, ושם רבי עקיבה במקום רבי יעקב, וע"י קידושין פ"א ע"ב נויר כ"ג
 ע"א ירושלמי נויר נ"ז ע"א (פ"ד ה').

(קי"ח) ע"י ספרא שם. (קי"ט) ע"י ספרא שם ואדר"נ שם. (ק"כ) ספרא שם.

(קכ"א) ספרא כ"ז ע"א סנהדרין ק' ע"ב יומא ע"ז ע"א סוטה י"א ע"א, וע"י אדר"נ שם.

בשנים למה פרטה הכתוב בשלשה אלא להביא את השלישי ולהחמיד עליו ולעשות את דינו כיוצא באלו. ואם כך ענש הכתוב לניטפל לעוברי עברה כעוברי עברה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושה מצוה כעושה מצוה (קכ"ב). רבי אומר הרי הוא אומר ואשר יבא את רעהו ביעד להכריח עצים תשל הברזל (שם י"ט ה'). קבע הכתוב נפש למי שבאת על ידו ספק נפש. אמור מעתה המגבה את הצדקות והמפרנס את העניים והצומל את החסדים על אחת כמה וכמה נתן לו נפשו (קכ"ג). רבי אלעזר בן עזריה אומר הרי הוא אומר כי חקצר קצריך בשדה ושכחת עמר בשדה למען יברכך ה' אלהיך (שם כ"ד י"ט). קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא יודע. אמור מעתה היתה סלע צורה בכנפיו תפלה ממנו ומצאה עני והלך ותפרנס בו הרי הכתוב קובע לו ברכה כשוכח עמר בשדה. אם קבע הכתוב לשוכח על אחת כמה וכמה ישלם שכר לעושה מצוה ברעת (קכ"ד). ר' אלעזר אומר מפני מה ענש הכתוב למי שהרג בשגה ואת מי שהטא בשגה כדי לעשות סנין לתורה כדי שיאמר אדם אם כשאני שוגג אני מתחייב קל וחומר אם כשאני מויד תמצא מעמיד את עצמו מן החטא (קכ"ה). ד"א שלא יטעם טעם החטא וילך ויעשה כן. פעם טעה ואומר מה הראשונים פטור אני אף השניים אני פטור תמצא משחקק בחטא (קכ"ו).

י"ח והביא איל קשה בן שתי שנים צאן לרבות כל משמע צאן אף הדרש אף השוטה אף הגס (קכ"ז). מן הצאן להוציא את הפלגם (קכ"ח). בערךך מה ערךך אמור להלן בכסף שקלים אף כאן בכסף שקלים. לאשם שיהא הפרש מעות בתחילה לשם אשם (קכ"ט). וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג הוא לא ידע מה ח"ל בא לפניו ספק חלב חם ותור ושיציל נעלם אחד מין שהוא חייב על כל אחד ואחד, ח"ל על שנתו לחייב על כל שנתו. בא לפניו ספק חלב ולא ידע ספק חלב ולא ידע ובאחדותה ידע מין שאינו חייב אלא אחת ח"ל אשר

(קכ"ב) ספרא שם משנה מכות ח' ע"ב ילקוט רמז תע"ט.
 (קכ"ד) ע"י שם וע"י חוספתא פאה פ"ב ה"ח גזר כ"ב.
 (קכ"ה) ע"י אבות רד"ן ג' פ"ל. (קכ"ו) סקוד המאמר הזה לא מצאתי. וע"י יוסא
 פ"ז ע"ב מועד קטן כ"ז ע"ב, כיון שעבר אדם עבירה וכו'.
 (קכ"ז) ספרא שם. (קכ"ח) ספרא שם.
 (קכ"ט) שם כריחות כ"ב ע"ב.

שנן (ק"ל). בא לפניו ספק חלב וידע ספק חלב וידע רבי אומר כשם שהוא מביא חמאת על כל אחת ואחת כך הוא מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת (קל"א). ולא ידע פרט לשאמרו לו אחרים או יכול אע"פ שאינו מכחיש ת"ל והביא. **הוא לא ידע ונסלח לו** הא אלו ידע אינו מתכפר לו עד שיביא חמאת. הא למה זה דומה לעולה ערופה שאע"פ שערפה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יורג (קל"ב).

י"ט אשם הוא אשם אשם מה ת"ל. מנין אתה אומר הביא אשם תלוי ושחטו חרק את הדם ואחר כך נודע שחטא דאי או נודע לו שלא היה חייב כלל מנין שהוא מותר לאכילה. ת"ל אשם אשם מכל מקום (קל"ג). יכול אע"פ שלא נזרק הדם, ת"ל הוא. מה יעשה לו הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה 10 הא נזרק הדם הבשר יאכל (קל"ד). או יכול אע"פ שלא נשחט, ת"ל הוא. מה יעשה לו יצא וידעה בעדד רברי רבי מאיר. חכמים אומרים ידעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו למדבה מפני שלבו של אדם רוי על עונותיו והואיל ועל ספק הפרישו נטר בלבו להקדישו (קל"ה). אשם לה' יכול יפול לברק 15 הבית ת"ל אשם לכהן, או אשם לכהן יכול ינתן פולו לכהן, ת"ל אשם לה'. הא כיצד מותר אשמות נופלין למדבה ולוקחין בהן עולות. הבשר לשם העורות לכהנים (קל"ו). אין לי אלא מותר אשמים מותר החמאות מותר עשדית האיפה מותר קני זבים חבות וקני יולדות מותר קדבן הגויר המצורע המקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויין למזבח יינתן שמנים וסלתות ועופות מנין שימכרו 20 לצריכי אותו המין ויביא ברמיהן עולות, ת"ל אשם אשם (קל"ז). זה הכלל כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח בו עולות: הבשר לשם העורות לכהנים (קל"ח). זה מדרש דרש יהודיע הכהן הגדול אשם הוא אשם אשם לה' נמצאו שני כתובים קיימין אשם לה' ואשם לכהנים, ואומר כסף אשם וכסף חמאות לא יובא בית ה' (מלכים ב' י"ב י"ז). שאין נופל ממנו כלום לברק

(ק"ל) ספרא כ"ז ע"ב.

(קל"א) שם שבועות י"ט ע"ב כריתות י"ח ע"ב.

(קל"ב) ספרא שם.

(קל"ג) שם כריתות כ"ז ע"ב. (קל"ד) ספרא שם.

(קל"ה) שם כריתות שם. (קל"ו) ספרא שם.

(קל"ז) שם שקלים פ"ו מ"ז. (קל"ח) ספרא כ"ז ע"ז.

הבית (קל"ט). ומצין לאשם שפחה חרופה שיבוא בכסף שקלים ת"ל אשם אשם. או יכול שאני מרבה אשם מיד ואשם מצורע, ת"ל הוא. מה ראית לרבות אשם שפחה חרופה ולהוציא אשם מיד ואשם מצורע. אחר שריבה הכתוב מיטע. מרבה אני אשם שפחה חרופה שהוא איל ומציא אני אשם מיד ואשם מצורע 5 שאינו איל (ק"מ).

כ"א נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' מה ת"ל עמיתו עמיתו שתי פעמים עמיתו פרט לנבזה עמיתו פרט לאחרים (קמ"א). וכחש יכול האומר לחברו אכלתי היום והוא לא אכל הלכתי לעיר פלונית והוא לא הלך ת"ל כי תחטא וכחש לא אמרתי אלא בכחש שקדמו חטא 10 יצא כחש שלא קדמו חטא (קמ"ב). רבי אומר מה ת"ל וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר מה אלו מיוחדין שהן של ממון יצא דבר שאינו של ממון (קמ"ג).

ומעלה מעל בה' רבי עקיבה אומר מה ת"ל ומעלה מעל 15 בה' לפי שכל מלוה ולוה אין נושא ותתן אלא בעדים ובשטר לפי כך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר. אבל הפקדן אצל חברו אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא השלישי שביניהן הוא יתברך שמו. לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בשלישי שביניהן לכך נאמר ומעלה מעל בה' כאלו לא מעל אלא בשם (קמ"ד). **וכחש בעמיתו** יכול בדברים, ת"ל בפקדון. 20 מה פקדון מיוחד שהוא של ממון יצא דבר שאינו של ממון או מה פקדון מיוחד שאין לו רשות להוציאו מלוה שיש לו רשות להוציאו מציון, ת"ל בתשומת יד, או מה אלו ואלו דברים שיש בהן מתנת יד מל שאין בו מתנת יד מציון, ת"ל או בתשומת יד, מה אלו מיוחדין דברים שהן ניטלין מרשות הבעלים הכובש שבר שכיר שאינו נוטל כלום מרשות הבעלים מציון. ת"ל **או עשק את עמיתו.** 25 או אלו ואלו דברים שרעת שיהיו יודעת בהן אבדה שאין דעת

(קל"ט) שם וזכחים ק"ג ע"א שקלים פ"ז מ"ז תמורה כ"ג ע"ב, ע"י רשי פסחים ע"ו ע"ו ר"ה אשם ותוספת מיד כ"ו ע"א ד"ה אטר רבא.

(ק"מ) ספרא שם.

(קמ"ב) שם וע"י גרסת ר' הלל כאן.

(קמ"ג) שם.

(קמ"ד) ספרא כ"ז ע"ד.

שיהיו יודעת בהן ענין. ת"ל או מצא אברה (קמ"ה). **וכחש בה** לא
 במצאיה. בן עזאי אומר שלש אברות הן היודע בה ובמצאיה, במצאיה ולא
 בה, בה ולא במצאיה (קמ"ו). או מה אלו ואלו מיוחדין דברים שאפשר לך
 לדעתן דברים שאי אפשר לך לדעתן ענין כגון המערב מים ביין מי גלבקה
 5 בשמן מי מעים בדבש חלב חמור בקטף ענין, ת"ל על שקר על כל אשר
 ישקר (קמ"ז). או מה אלו ואלו מיוחדין דברים שאינו משלם עליהן אלא קרן
 ענין תשלומי כפל וארבעה חמשה האתם המפתה והמצאי שם רע ענין, ת"ל
ומעלה מעל בה' ריבה (קמ"ח).

כ"ב אחת בה, בהגה, מכל, הרי אלו מעוטין פרט לאומר לחברו חבלת
 10 בי בשבת הוא אומר לא חבלתי, הדלקת נרשי בשבת הוא אומר לא הדלקתי,
 יכול ידא חייב ת"ל אחת בה בהגה מכל הרי אלו מעוטין (קמ"ט). מה ראת
 לרבות את אלו ולהציא את אלו. אחר שריבה הכתוב מיטע. מרבה אני את
 אלו שאינו נדון עליהן בנפשו ומציא את אלו שהוא נדון עליהן בנפשו (ק"ג).
 ר' שמעון אומר יכול האומר לחברו אנסת ופתיתא את בתי הוא אומר לא
 15 אנסתי ולא פתיתי המית שורך הוא אומר לא המית, המית שורך את
 עברי הוא אומר לא המית, אמר לו עברו הפלת את שני וסמית את עיני, הוא
 אומר לא הפלתי ולא סמיתי יכול ידא חייב, ת"ל **וכחש בעמיתו**
בפקדון או בתשומת יד או מצא אברה וכחש בה
ונשבע על שקר מה אלו מיוחדין שאינן קנסות יצאו אלו שהן
 20 קנסות (קנ"א).

כ"ג והיה מיד מה יעשה. והשיב זו מצות עשה. אינה
 שם מה יעשה, ת"ל ישלם שאם המילה עומדת בעינה מחזירה ואם לא מחזיר
 דמיה (קנ"ב). **ההשיב את הגולה** מה ת"ל, אשר מל יכול
 ישלם חומש ואשם על מל אביו, ת"ל אשר מל על מה שמל הוא משלם חומש
 25 ואשם לא על מה שמל אביו. יכול לא שיבנו כל עיקר ת"ל את. **אן את**

קמ"ח) שם. (קמ"ז) ספרא כ"ח ע"א בכא קמא ק"ח ע"ב, ע"י ירוש' שבועות ל"ז
 ע"א. (פ"ה ה"א). (קמ"ז) ספרא שם. (קמ"ח) שם כתובות מ"ב ע"א.
 קמ"ט) ספרא שם. (ק"ג) שם.
 קנ"א) ספרא כ"ח ע"א כתובות מ"ב ע"א ע"י שבועות ל"ז ע"ב.
 קנ"ב) ספרא שם. ע"י ילקוט ויקרא כאן.

העשק מה ת"ל אשר עשק יכול ישלם חומש ואשם על מה שעשק אביו
 ת"ל אשר עשק על מה שעשק הוא משלם חומש ואשם לא על מה שעשק אביו,
 יכול לא ישיבו כל עיקר ת"ל את. **או את הפקדון** מה ת"ל
 אשר הפקד אתו בזמן שהוא עמו ישלמו ואם אינו עמו יפייס על דמיו (קנ"ז).
כ"ד או מכל אשר ישבע עליו לשקר אפלו מיד זו היא
 שבועת הפקדון שחייבין עליה אשם ודאי בין על שגגה בין על זדונה. עליו
 עד שיהא מיד בפקדון (קנ"ד). **עליו לשקר** ו**שלם** אינו
 משלם קרן וחומש ואשם אלא אם כן כפר ותשבע והודה, אבל אם עדין לא
 נשבע אינו משלם אלא קרן בלבד (קנ"ה). **ושלם אתו** אתו
 10 הוא משלם אינו משלם תשלומי כפל שנאמר על אחת מכל בחיוב אחד אתה
 מחייבו אין אתה מחייבו בשני חיובין. ארציא את תשלומי כפל ולא ארציא תשלומי
 ארבעה וחמשה ת"ל בראשו בראשו הוא משלם אינו משלם תשלומי ארבעה
 חמשה, יכול יזא העב משלם קרן וכפל וחומש ואשם. ת"ל בראשו חמישיתו
 המשלם בראשו משלם חומש אין המשלם תשלומי כפל וארבעה וחמשה מוסיף
 15 חומש (קנ"ז). **וחמישיתו** ריבה הכתוב חומשין הרבה מלמד
 שהוא משלם חומש על חומש עד שיתמעט הקרן משה פרוטה (קנ"ז).
וחמישיתו יסוף עליו שיהא הוא וחומש חמשה. **לאשר**
הוא לו יתננו לא יתנו לשלחו ששלחו לו (קנ"ח). יכול לא יתנו
 לשליח בית דין או לירוש, ת"ל יתנו (קנ"ט). **ביום אשמתו** בית
 20 שמאי אומר ילקה בחסר וביתר, ובית הלל אומר כשעת הצנאה (ק"ס).
כ"ה ואת אשמו יביא אפלו לאחר יום הכפורים. **איל**
 קשה בן שחי שנים. **צאן** לרבות כל משמע. **צאן** אף
 החרש אף השומה אף העם. **מן הצאן** לא הפלוג (קס"א).

(קנ"ז) ספרא שם.

(קנ"ד) ע"י משה כריתות ט' ע"א ורמב"ם הלכות שבועות פ"א ה"ח ופ' ומשנה שבועות
 ל"ו ע"ב.

(קנ"ח) ע"י ספרא שם. וע"י רמב"ם שם. (קנ"ז) ספרא כ"ח ע"ג.

(קנ"ז) שם בבא קמא ק"ז ע"ב בבא מציעא נ"ד ע"ב.

(קנ"ח) ספרא שם וע"י ב"ם שם וירושלמי תרומות מ"ר ע"א (פ"ו ה"א).

(קנ"ט) ספרא שם ב"ק שם. (ק"ס) ספרא שם ב"ם פ"ז ע"א.

(קס"א) ספרא שם.

בערכך מה ערכך אמר להלן כסף שקלים אף כאן כסף שקלים.
לאשם שיהא הפרש מעות לשם אשם (קס"ב).

כ"ו וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת
 מצין שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל על אחת מכל אשר יעשה (קס"ז). כיצד
 5 היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו תן לנו פקדון ותשומת יד ומל ואברה שיש
 לנו בידך. שבעה שאין לכס בידי פקדון ותשומת יד מל ואברה מצין שהוא
 חייב על כל אחת ואחת, ת"ל על אחת מכל אשר יעשה (קס"ד). יכול מפני
 שהן חמשה מצין אפלו אמר לו אחד תן לי פקדון ותשומת יד ומל ואברה שיש
 לי בידך. שבעה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד ומל ואברה מצין שהוא חייב
 10 על כל אחת ואחת ת"ל על אחת. יכול מפני שהן מיני תביעות מצין אפלו אמר
 לו תן לי חטים ושעורים וכוסמין שיש לי בידך. שבעה שאין לך בידי חטים
 ושעורים וכוסמין ומצין שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל על אחת (קס"ה).
 יכול מפני שהן מיני הרבה ומצין אפלו אמר לו תן לי חטים שהפקדתי אצלך
 אמש ושלפניו. שבעה שאין לך בידי חטים שהפקדתי אמש ושלפניו ושלפני
 15 לפניו מצין שהוא חייב על כל אחת ואחת, ת"ל על אחת, ומצין שהוא מביא אחת
 על דברים הרבה, ת"ל אחת על כל אשר יעשה (קס"ז). כיצד היה אחד תובעו
 ואמר לו תן לי חטין שהפקדתי אצלך אמש ושלפניו. שבעה שאין לך בידי
 כלום מצין שאינו חייב אלא אחת, ת"ל אחת על כל אשר יעשה (קס"ז). הוא
 הדין לכולם. זה הכלל כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת
 20 ואחת (קס"ח).

אשר יעשה לאשמה בה עד שיהיה בו כדי אשמה וכמה
 פרוטה אבל פחות מפרוטה אינו מטון ואין בו משום כדי אשמה. מיכן אמרו
 אין בית דין נזקקין לפחות משה פרוטה, החקקו לשנה פרוטה גומרין עד לפחות
 משה פרוטה (קס"ט). תניא ר' יוסי אומר בוא וראה כמה סמיות עיניהן של

(קס"ב) ספרא כ"ח ע"ד. (קס"ז) שם.
 (קס"ד) שם משנה שבעות ל"ו ע"ב. (קס"ח) ספרא שם שבעות ל"ז ע"ב.
 (קס"ז) ספרא שם. (קס"ז) ספרא שם.
 (קס"ח) עיי רמב"ם הלכות שבעות פ"ז הט"ז וספרא שם וירושלמי קידושין נ"ח ע"ג (פ"א
 ה"א).
 (קס"ט) עיי רמב"ם הלכות סנהדרין פ"כ ה"א ועיי ב"מ נ"ח ע"א ועיי וירוש' קיד' שם.

מלנין ושל עושקין שבשביל פרוטה אחת נקרא חוטא נקרא שקרן ונקרא מלן
 ונקרא עשקן ונקרא אשמן ומביא איל בשתי סלעים וצריך ודוי וחשובה עד
 שיתכפר לו. ולא עוד אלא מעלה עליו הכתוב כאלו נטל נפש, וה'א כן ארחות
 כל בצע בצע את נפש בעליו יקח (משלי א' יט.). (ק"ע). נפש של מי רב התא
 5 ורב חסדא חד אמר של נמל וחד אמר של מלך. מאן דאמר של נמל דכתיב
 כן ארחות כל בצע בצע וכו', ומן דאמר של מלך דכתיב אל תמל דל כי דל
 הוא (שם כ"ב כ"ב.) כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש (שם כ"ב כ"ג.)
 אבל הצדיקים אינן כן אלא נותנין ומתירין וחותנין וטרחמינן שנאמר וצדיק חונן
 ונותן (תהלים ל"ז כ"א.). (קע"א). וכל פרוטה ופרוטה שנותנין מעלה עליהן
 10 הכתוב כאלו קנו נפשות, וה'א ולקח נפשות חכם (משלי י"א ל"א). ולמי הן
 מדימין ליוצרין שנאמר לחחיות רוח שפלים ולהחיות לב נרכאים (ישעיה נ"ז
 ט"ז.). ולפיכך הקב"ה מברכין הן חרען חרען ורען עד לאין קץ דכתיב כל
 היום חתן ומלוא חרעו לברכה (תהלים ל"ז כ"ז.). (קע"ב). אלהים יברכנו
 ויאיר עינינו במצותיו ויט לבנו אל עדותיו ככתוב הט לבי אל עדותיך ואל
 15 אל בצע (שם ק"ט ל"ז.) כן ירחם עלינו ה' אלהים (קע"ג).

(ק"ע) ע"י הוספתא כבא מציעא פ"ז ה"ז וחד שפ"ד) וב"ס ע"א ע"א וירושלמי ב"ס פ"ז
 ד"ח (י"א ע"א) וצ"ע.
 (קע"א) ע"י כבא קמא ק"ט ע"א כבא מציעא ק"ב ע"א.
 (קע"ב) הוספתא במה"ז וצ"ע.
 (קע"ג) ככ"א כן יאסד בעל הרחמים.